Ağustos-Eylül 2017 • Sayı: 2 • 5 TL

Seferihisarlı, Egeli, Anadolulu, Dünyalı Dergi Keçi Çıktı!..

Seferi KEÇİ

kültür-yaşam dergisi

Yaşamı savunmakta inatçı!

ISSN 2564-7989
9 772564 798006

taşrada hayat var

HAYATIMIZA DOKUNMAYIN

Yazı ve sözleriyle bu sayıda: Ayfer Güleç, Baha Okar, Beril Özer, Bilge Umar, Burcu Ayan, Can Okyay, Cahit Koççoban, Cemal Ün, Deniz Tufan, Ender Karadeniz, Ercan Kesal, Gül Altuna Doyranlı, Gündüz Öğüt, Hamdi Uygur, Hande Aydoğdu, Hasan Torlak, İrfan Kozan, İsmail Saymaz, Melda Onur, Osman Gülmez, Patrick Lagrou, Ruhisu Can Al, Saadet Erciyas Selver Tutan, Sunay Akın, Şehrazat Mercan, Tayfun Özkaya, Tunç Soyer, Veysel Eryürek.

YAŞADIĞI YERİ SEVMEK, SAHİP ÇIKMAK, GÜZELLEŞTİRMEK...

Seferi Keçi'nin yeni sayısıyla hepinize merhaba... Biz sözümüzün arkasında dururuz, kendi yapmayacağımız şeyi başkasına söylemeyiz. Geçen sayımızı "Yavaş kardeşim! Hayat aceleyle yakalanmaz" başlığıyla çıkarmıştık. Mademki bir çağrı yaptık, önce kendimiz uymalıyız dedik ve öyle ağırdan aldık ki üç ay geçti, yeni sayımızı ancak şimdi çıkarabildik.

Şaka bir yana… İlk sayımızı alan, beğenen, ilgi gösteren, devamının gelmesini içtenlikle dileyen okurlarımıza, ki sayıları hiç de az değil, gerçekten bir özür borçluyuz.

* * *

Geciktik ama hele bir sorun bakalım, neden geciktik.

Bu gecikmenin haklı nedenleri var kuşkusuz. Lafı dolandırmayalım, bir tanesi yaz rehavetidir. Herkesin dinlenmeye, tatil yapmaya geldiği bir coğrafyada, gündüzleri doğası ve deniziyle, akşamları etkinlikleriyle insanı her türlü baştan çıkaran bir kentte, yazın ortasında dergi hazırlamak gerçekten zor. Ama dert değil, dinlenerek ve eğlenerek dergiyi çıkartabildiğimizde mesele kalmayacak.

Diğer bir neden ise, derginin üretiminin henüz kolektif bir emeğe dayanmıyor oluşu.

Baştan bu yana *Seferi Keçi*'ye katkı yapan, ilk sayısıyla tanıştıktan sonra bir ucundan tutmak isteyen pek çok kişi oldu. Seferihisar'da birikmiş niteliğin bir göstergesi bu. Ancak yine de dergimiz, esas olarak henüz tek kişinin, benim uğraşımla yayına hazırlanıyor. Yani çoğul konuşuyorsam, çoğu zaman böylesi daha havalı olduğu için…

Neyse, bu da dert değil. Giderek daha çok insan, daha çok yönlü biçimde katılacak derginin üretimine. Bunun emareleri fazlasıyla var. Onların dokunuşuyla daha renkli ve nitelikli bir yayın olacak *Seferi Keçi*. Bunu kolaylaştırmak ve daha verimli kılmak için fikir alışverişi yapabileceğimiz, birlikte çalışabileceğimiz ortak mekânlar da ayarlayacağız ileride. Zira *Seferi Keçi* şu anda fazla ev yapımı bir dergi. Hadi homemade diyelim de daha afili olsun…

* * *

Evet, bu kadar mazeret saymak yeter. En kabul görecek özür, dolu dolu bir dergi çıkarmak olurdu. Biz de öyle yapmaya çalıştık. Bakın bakalım olmuş mu?

Yeni sayımıza "Taşrada hayat var" diye bir başlık attık. Evvelden beri önümüze konan taşra algısını konuşmak istedik.

Taşra… Kasvetli, donuk, "bir şey" olmak için kaçılıp kurtulunması gereken, durağan, değişime direnen… Büyük şehirlerde yaşını alıp iyi kötü birikim yaptıktan sonra sakin bir emeklilik için geri dönülen … Ekonomik, kültürel ve toplumsal olarak, iyi ya da kötü yönde hep "merkez"in ardından sürüklenen, ona insani ve doğal hammadde sunmaktan başka rolü olmayan…

Tüm bunlarda gerçek payı olsa da bu, hele de bugün, gerçekliğin ancak kısmi ve çarpıtılmış bir algısını yansıtıyor bizce. İyi hissetmelerini sağlıyorsa eğer, "merkez"den bakan sosyoloji böyle anlatmaya devam edebilir ama bunu uzun uzadıya tartışmak bizim işimiz değil.

Öte yandan altı boş bir taşra güzellemesi yapacak da değiliz. "Merkez mi taşra mı?" tartışmasına girişmeyecek, metropolleri yerin dibine batırmayacağız da… (Zaten batmışlar batacakları kadar ☺)

Esas derdimiz ekonomik ve kültürel olarak üretken, canlı ve zengin bir taşranın imkânlarına dikkat çekmek. Metropollerde çoktan yitirilmiş daha "insani" ve doğal bir yaşam seçeneğinin taşrada fazlasıyla mümkün olduğunu göstermek. Bunun merkezden yapılacak bir müdahaleler silsilesiyle değil, bizzat burada yaşayanların bilinçli, günlük pratikleriyle gerçekleşebileceğini dile getirmek. Ve nihayet, taşrada yaşamanın bir mahkûmiyet değil gönüllü ve bilinçli bir tercih olabileceğini ortaya koymak.

Ama bunun için önce taşrada yaşayanların kendilerini "merkez"in gözleriyle görmeyi bırakması, sahip oldukların-ın kıymetinin farkında olması gerekiyor tabii. Derdimiz işte bu.

Edip Cansever ne güzel söylüyor Ahmet Arif'e, "insan yaşadığı yere benzer". Evet ya, insan yaşadığı yere benzer. Yaşadığı yeri severse kendisini de sever. Kendisini seviyorsa, nereye giderse gitsin, ezik, yenik durmaz. Kendinde değer gördüklerini gittiği yere taşır, çoğaltır, gittiği yeri zenginleştirir. Yaşadığı yere sahip çıkarsa, kendisine de sahip çıkmış olur. Değiştirir ve güzelleştirirse, kendisi de değişir, güzelleşir.

Ya sevmiyorsa… Kaçar. Sonra geri dönüyorsa bilin ki bahçelerine apartman dikmek, derelerine elektrik santrali yapmak içindir. Sevmeyen insan yaşadığı yerle kavgalıdır, onun getirdiği değişimden hayır da gelmez.

Seferihisar'ın dışarıda bileni, seveni çok. Herhalde şu yavaş şehir düşüncesinin cazibesinden... Ne kadar güzel… Ama Seferihisar'ın, en çok Seferihisarlının sevgisine ihtiyacı var.

* * *

"Taşrada hayat var" dedik ama bir o kadar da, hayatımıza yönelik tehditler var. O yüzden bu sayıda alt başlığımız "Hayatımıza dokunma". **Melda Onur**'un yazısında göreceksiniz, Google Earth'ten derelere bakıp nereye HES yapacağına karar veren bir merkezden idare ediliyor memleket. Siz zeytine baktığınızda yaşamınızın 3000 yıllık bir parçasını görüyorsunuz. O sanayiye, taş ocağına engel görüyor. Masmavi denizi siz hayatınızın bir rengi olarak görüyorsunuz, misafirlerinizle paylaşacağınız, turistik değeri olan bir nimet sayıyorsunuz. O burnunuzun dibine balık çiftliği, yat limanı inşa etme hesabı yapıyor.

Neyse ki, yaşadığı yeri sevenler ve sahip çıkanlar varsa, o işler o kadar kolay değil.

* * *

SEFERİ KEÇİ Kültür-Yaşam Dergisi • Genel Yayın Yönetmeni: Baha Okar • Adres: Turabiye Mah. Beyler Cad. No: 45/9, Seferihisar-İzmir • Tel: (0535) 016 47 74 • e-posta: seferikeci@gmail.com • Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü: Baha Okar • Yayın Türü: Yerel - süreli • ISSN: 2564-7989 • Basıldığı Yer: Ezgi Matbaacılık (12142) Sanayi Cad. Altay Sok. No: 10, Yenibosna/İstanbul, Tel:0212 452 23 02

Bu sayıda esas olarak orasından burasından bu konulara değindik. Bir de yeni sürekli bölümlerimiz var size buradan duyurmak istediğimiz.

Çocuk deyip geçmeyen bir kentin dergisinde elbette bir çocuk sayfası da olmalıydı, artık var. Adı da çok güzel, "Gıdik". Bilmeyenler için, Anadolu'da keçinin bir yaşından küçük yavrusuna deniyor. Seferihisar Çocuk Belediyesi'nde psikolog olarak çalışan **Selver Tutan** hazırlayacak küçük arkadaşlarıyla birlikte.

Bir başka bölümümüz de "İki Teker". Adından belli, bisikletçilerin sayfası. Bisiklet bir yavaş şehir olarak Seferihisar'a çok yakışan bir ulaşım aracı. Ama yollarıyla, trafik düzeniyle bir o kadar da uygunsuz. Seferihisarlı bisiklet tutkunları bu sayfada hem sıkıntılarını dile getirecekler hem de özendirici bir Seferihisar rehberi sunacaklar bisikletçiler için. Bu sayıda en çok nazımızın geçtiği **Ender Karadeniz** arkadaşımız yazdı, sonrakilerde kim pedal basmak isterse "İki Teker" onun olacak.

"Seferihisar'ın Çınarları" başlıklı bir bölümümüz daha var. Bu bölümün kaynağı, 2013 yılında Seferihisar Belediyesi'nin 75 yaşın üzerindeki Seferihisarlılarla yapılan röportajlarla hazırladığı bir anı kitabı. Çok değerli bir çalışma ama çoğu Seferihisarlının haberi yok. Her biri sadece Seferihisar'ın değil Türkiye'nin canlı tarihini sunan bu röportajlardan seçtiklerimizi paylaşmaya devam edeceğiz yeri geldikçe. İzin verdikleri için, **Seferihisar Belediyesi**'ne ve kitabı hazırlayan **Saadet Erciyas**'a çok teşekkür ediyoruz.

Seferihisar'a tatile geldiklerinde *Seferi Keçi*'yle tanışan ve hem Seferihisar'la hem de dergiyle ilgili izlenimlerini yazmak isteyen okurlarımız oldu. Sayfalarımız elverdikçe aralarından seçtiklerimizi paylaşmak için "Gezdim Gördüm Yazdım" başlıklı bir bölüm yaptık bir de. Devamı gelirse sürdüreceğiz. Bu arada, başlık da biraz klişe olmuş sanki.

Bilge Umar hocanın tarih sohbetleri ve **Hasan Torlak**'ın endemik bitkileri anlattığı yazıları bu sayıda da devam ediyor. Şimdilik sürekli bölüm olarak ilan etmeyelim ama, nazar değmesin.

* * *

Bu sayının özgün bir yazısı da Belçika'dan. Geçen sayı için "dünyalı dergi falan diyorsunuz ama alakası yok" diye bir eleştiri almıştık. Bu sayıda, tarihçi-yazar **Patrick Lagrou**'nun *Seferi Keçi* için yazdığı, Fransa'daki Teos mermerlerinin izini süren bir yazı var. Belçikalı yazarı nereden buldunuz demeyin, dünya sahiden küçük…

Ve son olarak, kapakta kullandığımız suluboya resim Ekrem Gün'e ait, kendisine teşekkür ediyoruz.

* * *

Nasıl, fena bir dergi olmamış değil mi? Üstelik geçen sayıdan 24 sayfa daha fazla. Korkmayın ama, fiyatı aynı. Herhalde artık affettirmişizdir gecikmeyi…

* * *

Keçi'nin mottosu "Yaşamı savunmakta inatçı". Ne acı ki aldığımız her nefeste yaşamı savunmak zorunda olduğumuz bir hâle geldi memleket. "Yaşam"dan kastımızın salt nefes alıp vermek olmadığını biliyorsunuz. İnsanca, kardeşçe, doğayla barışık, güvende hissettiğimiz, ağız dolusu gülebildiğimiz, çocuklarımıza gönül rahatlığıyla miras bırakabileceğimiz bir yaşamdan bahsediyoruz. Bunun daha azını, örneğin sadece işini, hayatı pahasına savunmak durumunda kalanlar ve yok sayılanlar var ne yazık ki. Ya da özgürlüğü pahasına gerçeği, adaleti savunanlar.

Daha güzel sabahlara uyanmak umuduyla, onlara da selamlar…

Baha Okar

Suluboya illüstrasyon Ekrem Gün.

KEÇENİN RESSAMI: AYFER GÜLEÇ

Seferihisar'a Ürkmez üzerinden gelirken Doğanbey'i geçtikten sonra eski Doğanbey Köyü'ne sapan bir yol görürsünüz. Tepede, şimdilerde 50-60 hanenin yaşadığı eski bir Rum köyüdür. Eski taş evleri, değirmeni, serin havası, tepeden denize bakan manzarası, hepsi güzeldir ama bir de, başka yerde olmayan bir şey vardır bu köyde. Keçe yapımındaki ustalığıyla Somut Olmayan Kültürel Miras taşıyıcısı unvanına layık görülmüş, UNESCO'nun Yaşayan İnsan Hazineleri Listesi'ne aday gösterilmiş Ayfer Güleç ve keçe atölyesi...

Ayfer Güleç'le sohbetimizden imece usulü bir röportaj çıktı. Söyleşiyi Baha Okar yaptı. Fotoğraflar Abdülhakim Bağış'ın. Yayına hazırlayan ise Nilüfer Oktay.

Kendi deyimiyle "delinin pösteki saydığı gibi kılları sayan" biri. Saymakla bitmiyor işi, aşkla dövüyor keçeyi: "Keçeyi önce okşamak, hassas davranmak zorundasın. Çocuk yetiştirmek gibi. Yönünü bulduktan, belli bir tava geldikten sonra onu dövebilirsin. Tava gelmeden sert davranırsan sen de ağlarsın, o da ağlar. Keçe demek hissetmek demektir; o yünü elinin altında hissetmediğin sürece hiçbir şey yapamazsın. Ancak hissedersen yün sana yönünü, zamanını söyler."

Seferihisar'ın Doğanbey köyünde Ayfer Güleç'in atölyesindeyiz. Çevremizi saran rengârenk çiçek desenleri, insan figürleri eşliğinde sohbete başlıyoruz. Ayfer Hanım 9 Eylül Üniversitesi Resim Bölümü Endüstriyel Anasanat Dalı mezunu; pek çok resim sergisi açmış. Keçeyle tanışma tarihi 1991. Tam 11 yıl çıraklığını yaptığı ustası Balıkesir Savaştepeli Muharrem Şengül. Keçeyi modernleştirme çabaları o yıllara kadar uzanıyor. Hem gönül verdiği için hem de ustasına ekonomik olarak yardım etmek amacıyla denemeler yapıyor, sergiler düzenliyor, projeler geliştiriyor; keçeyi gündelik hayatta görünür kılmaya çabalıyor. Güleç'in ulaştığı nokta yumuşak dokulu bir keçe ve çok geniş bir ürün yelpazesi... Emeğinin yanı sıra "resmin ve kişisel birikimlerinin keçe ile bütünleşmesi"nin sonucu bu. Zaten Güleç'e göre değişen sadece tek şey var: Malzeme. Şimdi yünlerle resim yapıyor.

Misket köfte yapar gibi keçe yapıyorum

Aslında işi hiç kolay değil. Ayfer Güleç'in keçe sanatını yorumlayışındaki farkı anlayabilmek için detaylardan söz etmek gerekli. Öncelikle "dövme" süreci yüzünden çoğu insan keçe yapımını bir erkek uğraşı olarak görüyor. Güleç'in esprili bir dille anlattığı anısı da buna vurgu yapıyor: "Keçe yapıyorum dediğimde 'Ay nasıl yaparsın! O erkek işi' diye tepki gösteriyorlar. Oysa ben misket köfte yapar gibi, yufka açar gibi keçe yapıyorum. İşimi küçük gördüğümden değil, işin ağırlığını hafiflettiğim için övünerek söylüyorum bunu. TRT'de Ertuğrul Karslıoğlu'nun 'Keçenin Teri' diye bir belgeseli vardı. 130 kiloluk adamlar hamamda göğüsleri ile yarı çıplak, kalp ritmiyle keçe dövüyorlar. Görseli çok etkileyici, mükemmel ama ben diyorum ki o belgeselden sonra keçecilik mesleği kalmadı. Zor olduğunu görünce kimse bu

işe ilgi duymadı. *(Gülüyor)* Ağır bir malzemeyle güreş tutmak gerçekten zordur. Ama ben 2x1,20 metrelik bir şalı avuç içine sığdırabiliyor, kavanozun içine sokabiliyorum, ağırlığı 25 gr falandır. İşin sırlarından biri şu: Keçeyi bütün hücreleri dolacak şekilde dövmüyorum, yüzde 70-80 boşluk bırakıyorum. Yeri geliyor, delinin pösteki saydığı gibi kılları sayıyorum, kılların inceliğini hesap ederek iş yapıyorum. İşçiliği çok daha zahmetli, yapımı daha uzun ama güç sarf etmek gerekmiyor. Teknik aynı olmasına rağmen malzemenin inceliği keçemi hafifletiyor. Bu sayede ortaya yumuşak, vücut formunu alabilen, taşınabilir, giyilebilir ürünler çıkıyor. Kaba yünden yapılan keçeyi giyme şansınız yok. İnsanlar vücut ısısını koruyan doğal ürünler istiyor. Bu arada ağrı giderici özelliği de vardır keçenin. Uyguladığım yöntemle bunların hepsini bir ürün üzerinde yakalamak mümkün. Sert kıllı bir malzemeden yaparsanız bunu kim kullanır ki?"

Keçe gibi kayınvaliden olsun

Keçenin keçiyle ilişkisinden yürüyüp bizim *Seferi Keçi*'ye slogan çıkartmaya çalışıyoruz. Pek başarılı olduğumuz söylenemez. Ayfer Güleç "Keçinin kılından keçe olmaz!" diyor gülerek. Avunmak mümkün yine de: "Keçi ile keçe arasında bir bağ yok ama şu var: Kaşmir yünle keçe yapılır. Kaşmir keçinin gıdısından taranarak elde edilen, kılların arasında oluşan bir yündür..." Başka bilgiler de geliyor Güleç'ten. Mesela "çektiğin yere gelir, esnektir" anlamında "keçe gibi kayınvaliden olsun" denirmiş. Tasavvufta keçecilere sufi dendiğinden de söz ediyor: "Dokuma kumaş başlamadan önceki ilk tekstil ürünüdür keçe ve dünyada koyunun yaşadığı her yerde bilinir. Kadim kültür olmasının bir nedeni de bütün topluluklara yayılmış bir insani değer ölçüsü olmasıdır. Zeytinyağlı sabunlu su, basınç, ısı... Basınç yünün üstündeki pullu dokuyu harekete geçirir; suyun, yünün hareket kabiliyeti sayesinde yün kendini su ile birlikte kenetler. Kilitleme kumaştır keçe; atkısı, çözgüsü yoktur... Sufi de birleştiren, kaynaştıran anlamında kullanılır. Bu hem insani özellik olarak keçe ustalarında hem de yapılan işin doğasında vardır. Keçe sıkıştırılır, kaynaştırılır, birleştirilir. Tasavvufi bakış açısıyla yün insanı, keçe kâmil insanı temsil eder. İnsanın kâmil olma yolculuğu, yünün keçe olmak için yaptığı meşakkatli yolculuk gibidir."

Akrep, yılan, çıyan keçenin üzerinde yürümez

Keçenin pek bilinmeyen başka özellikleri de var: İyi bir izolasyon malzemesi, ateşe dayanaklı. Ayfer Güleç bu anlamda keçenin Türkiye'de henüz gerektiği gibi değerlendirilmediğini düşünüyor: "Sağlık, yat-tekne sektöründe kullanılabilir ama pek tanınmıyor. Aslında dünyada çevreciler çok kıymet verir. 400 dereceye kadar alev almadığı biliniyor, keçeyi mesela ocağın üzerine koy, altında sadece kahverengi bir leke görürsün, yanmaz. Keçe kepenekle yangına girip insan kurtaranların öyküleri anlatılır hâlâ köylerde. Osmanlı döneminde keçe bir askeri materyal; levazım ihtiyaçları keçeden karşılanıyor. Çadırını, hamamını yapıyor. Askerlerin sırta kadar uzanan, serpuş denilen şapkalarının malzemesi de keçe. Sebebi enseyi kılıç darbelerinden korumak. Düşman metal zırhlarla gezerken, bizimkiler keçeye sarılıp geziniyor. *(Gülüyor)* Kılıç geçirmez olduğu söylenir. Akrep, yılan, çiyan keçenin üzerinde yürümez. Termos etkisinin olduğu da net bilgilerden biri. Buzu sarsanız erimez, çayın ısısını koruyabilirsiniz..."

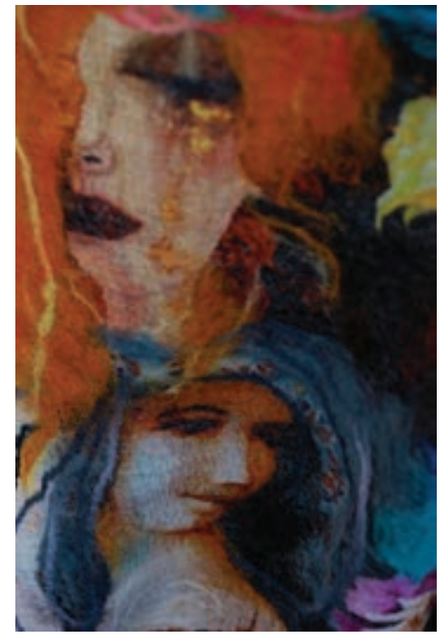

Tasavvufta keçecilere sufi denir. Sufi birleştiren, kaynaştıran anlamına gelir. Tasavvufi bakış açısıyla yün insanı, keçe kâmil insanı temsil eder. İnsanın kâmil olma yolculuğu, yünün keçe olmak için aşkla dövüle dövüle yaptığı meşakkatli yolculuk gibidir.

Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcısı

Ayfer Güleç keçeyi daha estetik bir hâle dönüştürüyor ama yaptıkları, yapmayı planladıkları unutulmaya yüz tutan el sanatları açısından ayrı bir önem taşıyor. Güleç kendini atölyesine kapatan bir sanatçı değil. Özellikle yaz aylarında yurtiçi ve yurtdışında festivallere, fuarlara katılıp keçe sanatını tanıtıyor. Güleç aynı zamanda Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcısı unvanına sahip: "Anadolu topraklarında kadim kültürler var, bunlar insanlık tarihi kadar eski. Tarih boyunca geleneksel yöntemler dilden dile, gönülden gönüle aktarılmış. Bu aktarımları yapanlar Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcıları olarak tanımlanıyor. Kültür Bakanlığı sayıları azalan bu insanları görünür kılmak, bilgi ve yöntemlerini geleceğe taşıyabilmek için bir liste çalışması yapıyor. Listede cura ustası da ahşap

KEÇE MİNİMALİST YAŞAM KÜLTÜRÜNÜN GÖSTERGESİ

"Uzay teknolojisinden bahsettiğimiz bir yüzyıldayız. Ama biz neolitik dönemden gelen bir kültürü yani keçeyi hâlâ yaşatıyoruz. Kadim kültür dememizin ilk nedeni bugüne kadar tekniğin, malzemenin değişmemesi. İkinci neden kültürel değerleri olduğu için. Kültürel değerler diyorum çünkü keçe bir çoban giysisi, bir de peygamber giysisi olarak bilinir. Keçe aynı zamanda minimalist yaşam kültürünün göstergesidir. Minimalist yaşam kültürü eşittir göçer kültür diyebiliriz. Yalın çünkü. Sen tutuyorsun, koyununu, keçini, karını, kızını, kızanını topluyorsun. Atının terkisine vuruyorsun yükünü, çıkıyorsun dağlara, yaylalara. Orada çadır kuracak, bir yaşam alanı oluşturacaksın. Tek materyalin keçe yani koyunun yünü. Yününü kırpıp onu ister çadıra dönüştürüyorsun, ister yer yaygısına, ayağına giyeceğin patiğe, çarığa, terliğe... İstersen beşiğe, şapkaya, yeleğe; çarıktan çadıra kadar yani... Tek bir malzeme sana yaşam alanı sunuyor. Koyun yünü, zeytinyağlı sabunlu su ve insan emeği. Hayvansal, bitkisel malzeme ve senin emeğin, alınterin... Keçe o kadar köklü bir yere sahip ki... İzmir'de Homeros'tan beri bilinen bir malzeme. *İlyada* destanında Balçova'daki Agamemnon kaplıcalarına şifa bulmak için gelen yaralı askerlerin keçeye sarılmış gelincik merhemleriyle termal suda iyileştiği anlatılır."

Ayfer Güleç yardımcısı Birgül Hanım ile çalışırken.

oyma ustası da mevcut. Ben de Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcıları'ndan biriyim; Kültür Bakanlığı sanatkârı olarak kayıt altındayım. Ustamdan aldığım eli meraklısına uzatmaya uğraşıyorum; sanatı yaşatmaya özen gösteren, çalışan arkadaşlarla paylaşıyorum. Bu sene UNESCO ile ilgili güzel bir gelişme oldu: Yaşayan İnsan Hazineleri Listesi'ne aday gösterildim. Türkiye'den bildiğim kadarıyla az sayıda insan var. UNESCO temsil ettiği kültürel değere haiz olmuş, bunu yaygınlaştırabilen, tanıtımını yapabilen, modernize edebilen ustaları tespit ediyor ve yaşayan hazine olarak tanımlıyor. Aday olabilmek bile onur verici."

Ayfer Güleç güzel bir haberi daha paylaşıyor bizimle. kısa süre önce Sığacık Marina'da adını Kültürel koyduğu yeni bir dükkân açmış. Burada keçe dışında ürünlere de yer veriyor. Amacı çıraklığından beri önem verdiği dayanışma ortamını sağlamak: "Kültür ürünleri yapan zanaatkâr arkadaşlarımızın çoğu maalesef küçük köylerde, kasabalarda, ara sokaklarda kalmış atölyelerinde üretim yapmak zorunda. Neden? Hem eski ustalar orada bulunduğu hem de ucuz olduğu için. Şimdi biz ustayız ama aynı zamanda esnafız. Esnaf yaptığı işten geçinen insandır. Eğer geçinemiyorsan yaşama şansın yok, ben de Seferihisar'da elimde böyle bir olanak varken arkadaşlarıma destek vereyim, işlerini tanıtayım istedim. Turistik bir bölge olduğu için bahtı da açık olur diye düşünüyorum. Somut olmayan kültür mirasının yaşatılması için gayret sarf eden, vizyonu olan bir ilçe olarak bu dükkanda kültür ürünleri ile güzel bir sunum yapabilelim istiyorum."

Geleneksel keçe sanatını yaşatma, geliştirme çabası Seferihisar'ın yavaş şehir ruhuna çok yakışan Ayfer Güleç'in çalışmalarını Sığacık'taki dükkanında görebilirsiniz. Ayrıca kendisiyle iletişim kurarak, Doğanbey Kadın Emeği Evi'ni ziyaret edebilirsiniz. *Seferi Keçi* dergisi okurları için ayrıcalıklı çağrısıyla sözü noktalayalım: "Yerimiz çok keyif verici. İsterlerse piknik sepetlerini alıp gelebilirler, biz çayı kahveyi seve seve ikram ederiz."

DOĞANBEY KADIN EMEĞİ EVİ

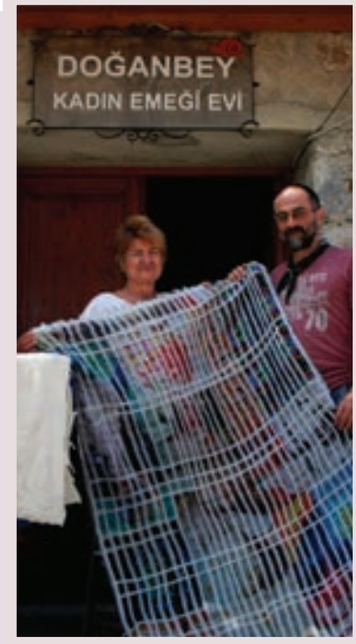

"15 yıldır Seferihisar'dayız. Önceleri evde üretip sergi açıyordum. KAGİDER için bir proje hazırladım. 1400 proje arasından ilk 5'e girdi keçe üretim teknikleri projem. Onlar da bana altı ay boyunca mentorluk hizmeti verdiler. Böylece biraz daha kurumsal bir biçim kazandı üretimim. Beş yıldır da Doğanbey Kadın Emeği Evi'ndeyim. Neptün Hanım (*Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Başkanı-İzmir Köy Koop yöneticisi Neptün Soyer)* internette ürünlerimi görüp beğenmiş. Beni Seferihisar Kent Konseyi'ne davet etti. Ben kentlerin alt markalarla markalaşacağına inananlardanım; konseyde "Kültür ürünlerinde marka olmak" konusu ile keçeye ilişkin bir sunum yaptım. Aynı gün "Sığacık'taki el sanatları sokağında yer alır mısınız?" teklifinde bulundular. Bir süre sonra da Doğanbey'deki Kadın Emeği Evi'ni keçe atölyesi olarak bana tahsis ettiler. Daha önce bazı kurslar düzenlenmiş ama gerekli verim alınamamış. Burada öncelikle Kültür Bakanlığı'nın Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcılarını Artırmak projesi kapsamında kurs verdim, köydeki kadınlar katılsın istedim. Bir mesleği sürdürmek demek üretim demek, üretim yapmayan insanın meslek edinmesi çok zor, o da atölye ortamından geçiyor. Köyden kadınlar geldi gerçekten. Halen benimle çalışanlar, meslek edinip başka yerlerde sürdürenler var. Belediye Başkanımıza, Neptün Hanım'a, diğer arkadaşlara tekrar teşekkür ediyorum. Doğanbey 56 haneli, kimsenin gelip gitmediği bir köydü. Yolda tabelamız yok ama gelip ziyaret edenler, internetten görüp gelen turlar oluyor artık. Yaptığı işle iz bırakanlardan olmak yaşam hedeflerimden bir tanesi."

HARİTALARI ÜSTÜSTE BİNDİRMEK

Melda Onur

Ekolojik bakış açısı dediğimiz de bu değil mi? Haritaları üstüste koyarak tercih yapmak, karar vermek, politika belirlemek. Hükümetin haritası ise çöl gibi görünen bir ülkedeki madenlerden ibaret. Bugün ülkenin en verimli tarım arazilerini taş ocaklarıyla delik deşik eden, ülkenin derelerini inşaatçılara peşkeş çekerek ovalarını, hayvanlarını, köylerini susuz bırakan da bu tek boyutlu bakış açısı.

Çocukken en sevdiğim kitap atlastı. Rengârenk bayraklarıyla ülkeler, renkli renkli her biri keşfedilmeyi bekleyen büyüklü küçüklü haritalar, ırklar, diller, dinler, yeryüzü zenginlikleri, yeraltı zenginlikleri, dağlar, ormanlar, göller, nehirler...

Her birinin bir haritası vardı.

Dünya devletlerini tek tek bilirdim, bayraklarıyla... Benim çocukluğumda ülke bayraklarına sarılı çikolatalar da vardı. Çikolatasını yer, kâğıdını saklardım. Böylece tatlı bir bayrak koleksiyonu yapmıştım.

Türkiye'nin haritaları

Türkiye ise, doğal olarak atlaslarda daha geniş yer kaplardı. Pastel renklerin bir araya geldiği idari coğrafya haritasında o günlerde 67 il vardı. Aynı renklere boyanmış iller arasında bir ilişki kurmaya zorlardım kendimi. Oysa gelişigüzelmiş. Sonra Türkiye'nin yedi bölgesini gösteren harita vardı. Her biri ayrı renk. İç Anadolu sarı olurdu hep nedense. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin "Bölge" diye ayrıştırılmadığı yıllardı.

Bir de dağları, ovaları, nehirleri göstereni vardı. Suni renklerin olmadığı, sınırlarla parçalanmamış olanı. Batı'dan Doğu'ya, yeşilden kahvenin her tonuna dağılan renklerin içinde irili ufaklı mavi lekeler ve çizgilerle... Dağlar, ovalar, göller, nehirler…

Atlaslarda iki sayfaya yayılan üç büyük haritaydı bunlar.

Benim küçük haritalarım

Benimse ilgimi aşağıdaki küçük ve konseptlerine ayrılmış haritalar çekerdi. 6-8 kadar olurdu bazen.

Biri iklimler haritasıydı mesela. Türkiye'nin en yüksek ve en düşük ısılarını gösteren ebruli haritalardı bunlar. En soğuk yer buz mavisi ile başlardı. En sıcak yerler kırmızı olurdu. Akdeniz hep sarılı kırmızılıydı mesela. Bir yağış haritası da vardı, ormanlarla birlikte. Bitki örtüsünün yeşille sarı arasında paylaşıldığı haritada Karadeniz Bölgesi seçilirdi en çok yeşiliyle, yağmuruyla.

Hayvancılığın gösterildiği, tarımın gösterildiği küçük haritalar olurdu bazı atlaslarda. Doğu Anadolu üzerinde inekler koyunlar gezerdi.

Yeraltı kaynakları haritasında ise üzerinde yaşadığımız toprakların altındaki zenginlikler elementlerin simgeleriyle yer bulurdu. Cr, Cu, Fe kısaltmaları bana nerede krom, nerede bakır, nerede demir var gösterirdi. Hatta her birisi için küçük metal kütle ikonları olurdu.

Madenden ibaret haritaya bakmak

Bu sonuncusunu yıllar yıllar sonra bir gün yeniden hatırladım, gözümde canlandırdım.

2007 yılıydı. *Fortune Türkiye* dergisi, şimdi cezaevinde bulunan Gazeteci Murat Sabuncu'nun Genel Yayın Yönetmenliğinde yayın hayatına başlamıştı. Dergi için dosya haberler yapmamı istemişti Murat. Metal maden fiyatlarının çok yükseldiği bir dönemdi ve bir maden dosyası hazırladım. Adını "Metal Yıllar" koyduğum dosya haberim için krom, altın, demir vb. maden piyasalarını incelemiş, üreticilerle görüşmüştüm. Hilmi Güler'in Enerji Bakanı olduğu o günlerde MTA'yı da ziyaret etmiş ve devlet-hükü-

met görüşünü de almıştım. Dönemin MTA Genel Müdürü Mehmet Üzer ile konuşmamı ise her zaman bir bakış açısı olarak anlatırım.

İktidarın liberallere göz kırpıp, Türkiye'nin yıkım yasalarını birer birer hayata geçirdikleri yıllardı. Bu yasaların (derelerin satışı, taş ocaklarının maden kapsamına alınması vs.) ülkeye nasıl felaketler getireceğinin farkında olanlar ise bir avuç "çevreci"ydi o günlerde.

MTA Genel Müdürü ise övünerek anlatıyordu.

"MTA 50 yıldır teknik çalışma raporlarını saklıyordu. 2003'ten itibaren bunların kullanımını özel sektöre açtık. Daha önce 200-250 metrede yapılan yüzey madencilikten 1000-1250 metrelerde yapılan derin madenciliğe geçildi ve daha büyük yataklara ulaşıldı. Bu sondajların anlamı da yeni keşifler yapmak ve Türkiye'nin bilinen ve ulaşılan maden potansiyelini artırarak bu alanları ruhsat alımlarına ve ihalelere açmak."

Peki ya öbür haritalarda yaşayanlar

Sırtımdan akan soğuk terle birlikte gözümde çocukluğumun haritaları canlandı. Önce madenli olanı. Türkiye yalnızca o haritadan ibaret olsaydı, MTA Genel Müdürü haklı olabilirdi ama peki ya öbür haritalarda yaşayanlar ne olacaktı?

Mesela maden haritası ile tarım-hayvancılık haritasını üst üste koyduğunuzda hangisi öne çıkıyordu? Onun da üzerine ovaları, dereleri, gölleri, bitki örtüsü haritasını bindirdiğinizde ne olacaktı?

Çocukluğumda her biri birbirinden ayrı ülkelermiş gibi çizilmiş bu haritaları üst üste bindirirdim. Hepsini bir arada görebileceğim bir 3 boyutlu atlasım olsun isterdim hep.

Ekolojik bakış açısı dediğimiz de bu değil mi? Haritaları üstüste koyarak tercih yapmak, karar vermek, politika belirlemek.

Hükümetin haritası ise çöl gibi görünen bir ülkedeki madenlerden ibaretti. Bugün ülkenin en verimli tarım arazilerini taş ocaklarıyla delik deşik eden, ülkenin derelerini inşaatçılara peşkeş çekerek ovalarını, hayvanlarını, köylerini susuz bırakan da bu tek boyutlu bakış açısıydı.

Haritadan dere seç, HES yap

HES davalarının uzman avukatlarından Yakup Okumuşoğlu "Google Earth'den dere bulup HES projesi yapıyorlar" derken hiç de abartmıyordu. HES lisanslarının leblebi çekirdek gibi dağıtıldığı, bir dere üzerine, 30'dan fazla HES projelendirildiğine tanık oldu bu Anadolu. Öyle şuursuzlardı ki Antalya'nın Ahmetler köyünün eşsiz güzellikteki kanyonuna yapmayı arzuladıkları HES için yer tespiti bile yapma zahmetinde bulunmuyorlardı. Hükümet memuru valinin "ÇED gerekli değil" kararını verdiği HES inşaatı raporuna "yalnızca türbinin konacağı yeri belirlediklerini, ancak topoğrafik koşullar yüzünden suyun taşınacağı kanal ya da tünelin geçeceği güzergâhı tespit edemediklerini" yazma cesaretini gösterebiliyordu. Yani tam da akarsular haritasına bakıp HES konduruyorlardı. Oysa oradaki bitki örtüsü, tarım, ziraat, turizmi üst üste koyduğunuzda, HES'in değeri "sıfır"dı.

Üç boyutlu atlas

Aynı şekilde zeytinlikleri, meraları her türlü kullanıma açmak da, beşeri coğrafya haritalarını yok saymaktır. Bugün bir atlas yapsaydım, beşeri coğrafya haritalarını da detaylandırırdım. Kaç kadın tarımla uğraşır? Kaç tarihi yer, kültürel miras vardır? Kaç çocuk köyünde eğitim alır? Ve kaç ailenin yaşam alanıdır bu topraklar?..

Bizim bütün haritaları üst üste bindirmiş üç boyutlu bir atlasa acilen ihtiyacımız var.

Bir metrekarede var olan, yaşayan toprak, su, hava, bitki, hayvan, insan, tarih, kültür, tarım, hayvancılık, turizm, madenleri aynı anda görebilmeliyiz.

Ve çocuklarımıza geçmişten alınan mirasın gelecek nesillerin emaneti olarak neden korunması gerektiğini göstermeliyiz.

ne yapsak ne yapsak?..

KULAKLARINIZIN PASI SİLİNECEK

Ağustos ayı boyunca Seferihisar Belediyesi'nin düzenlediği klasik müzik dinletilerini izleyebilirsiniz.
İzmir Devlet Opera ve Balesi sanatçıları **Yiğit Güvenç** (solist), **Handan Gürkan** (keman) ve **Sinan Kurşun**'un (gitar) sahne alacağı dinletiler ücretsiz. Program şöyle:
4 Ağustos Doğanbey Havacılar Sitesi
5 Ağustos Ulamış
6 Ağustos Akarca
12 Ağustos Ulamış
19 Ağustos Ulamış
Dinletiler saat 21:00'da başlayacak.

SİNEMA AYAĞINIZA GELDİ

Açık hava sinemasının nostaljik keyfini yaşamak için Seferihisar Belediyesi'nin düzenlediği Elif Açık Hava Sineması etkinliğini takip edebilirsiniz. Ağustos ayı boyunca devam edecek gösterimlerde ödül rekortmeni **La La Land (Aşıklar Şehri), Vezir Parmağı, Yaşamın Kıyısında, Mavi Bisiklet, Cesur Kahraman: Ejderha Büyüsü** gibi filmleri izleyebilirsiniz. Gösterimler Ürkmez Gençlik Merkezi'nde, Akarca Gece Pazarı'nda ve Ulamış Muhtarlık önünde gerçekleşecek.
Program için belediyenin web sitesine bakın lütfen.

TAŞRA ALGISINI YIKMANIN TAŞRADA BİRİKEN İMKÂNLARI

Osman Gülmez
Sosyolog

Kolektif aklın söz sahibi olduğu, taşranın duyargalarını açacak şeffaf bir kent yönetiminin irade gösterdiği, gönüllülük esasıyla yürüyen birlikteliklerin inşa edildiği, kültürel değerlerin yeni kuşaklara acele etmeden aktarıldığı, dayanışmacı ekonomik örgütlenme modellerinin kurulduğu, doğayla ilişkide acelecilik ve tüketimin değil geri dönüşümün ve üretkenliğin esas alındığı ve en önemlisi de yüz yüze ilişkilerden beslenen sahici bir toplumsal ilişki ağının örülmesiyle, kendisine atfedilen tüm o kasvetli imgeleri tersine çeviren bir taşra mümkün olabilir.

Taşra kelime anlamı olarak merkezde olmanın, şehirli olmanın karşıtı olarak karşımıza çıkıyor. "Dış" kelimesinin eski telaffuzuyla "taş"tan türeyerek "dışarısı" anlamına geldiğini, TDK Sözlüğü'nde "bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi, dışarlık" olarak tanımlandığını, "ayakyolu" veya "hela" anlamına gelen kullanımlarının olabildiğini görüyoruz. Günlük yaşantıda merkezin ya da metropol hayatının tam zıddı özelliklerine göre aşağılayıcı, küçümseyici anlamlar yüklenen taşra oturup beklemenin yeri; moderniteye karşı geleneğin-muhafazakârlığın son kalesi; zamanın alabildiğine yavaş ama dedikodunun ve cezalandırmanın ise alabildiğine hızlı işlediği yer; çoğu zaman yoklukla eş anlamlı, kötücül, estetikten yoksun bir basitlikte yaşamın akıp gittiği, kısıtlanmışlık, eskimişlik, vurdumduymazlık, çürümüşlük, unutulmuşluk, köhnemişlik gibi iç bunaltıcı duygu durumlarının yaşandığı bir mekân; kasvetli imgeler bütününü temsil eden bir kavram olarak kullanılıyor. Hem etimolojik kökeni hem de sözlük anlamıyla bile "olumsuzu" ya da "ötekiyi" çağrıştıran niteliğiyle taşra, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerinin geliştirdiği kentleşme ve modernleşme kuramlarında eskiyi-gelenekseli-basit toplumsal yapıyı, tarım toplumunu, mekanik dayanışmalı toplumu, cemaati vb. ama en genel anlamıyla da feodaliteyi temsil eden bir kavrama karşılık geliyor. Özellikle Sanayi Devrimi sonrası kapitalist toplumsal ilişkilere paralel gelişim gösteren kent yaşamıyla birlikte "ilerleme"nin karşısında "geri" gömleğini giyen taşra, kültürel olarak da geri kalmışlığı temsil ediyor. 19. ve 20. yüzyılın önemli edebiyat eserlerinde de bu yaklaşımların tipik örneklerini görebiliyoruz.

Ülkemize bakarsak, İstanbul'un başkent olma durumu Osmanlı ve hatta Bizans'ı da kapsayan coğrafi temelli bir durum olarak karşımıza çıkıyor. Anadolu'nun binlerce yıllık hikâyesi, İstanbul'un taşrası olma durumuyla tarif ediliyor. Cumhuriyet sonrası süreçte ise yeni kurulan ulus devletin teşkilatlanma, kurumsallaşma eyleminin İstanbul'dan Ankara'ya kaydırıldığını görüyoruz. Bozkırın ortasında neredeyse sıfırdan bir başkent, siyasal bir merkez inşa ediliyor. Ancak kurumsallaşmanın kent bazında öyle bir anda oluşabilecek bir şey olmayacağını tahmin edebiliyoruz. Siyasal gelişime paralel kültürel bir gelişim modelinin izlenmesinin gerektiğini, bunun da "kültürel bir devrim" hamlesiyle gerçekleştirilmeye çalışıldığını görüyoruz. Ülke aydınlarının, tüm bu süreç içinde tıpkı dünyadaki örneklerine benzer şekilde, İstanbul ve Ankara dışı tabir edilen taşraya, mesafeli, zaman zaman katı, zaman zaman ise zorla geliştirilmesi gereken bir mekân olarak yaklaştıkları görülüyor. İlerlemenin ve aydınlanma hamlesinin, ekono-

mik olarak nadir örneklerinin yanında asıl olarak kültürel politikalarla (eğitim yoluyla) taşraya dair planlarının ne kadar başarılı olduğunu, içinde bulunduğumuz coğrafyanın siyasal ikliminin değişkenliği ile verili toplumsal ilişkileri biçimlendiren ideolojik ve kültürel öğeleri dikkate alarak da değerlendirebiliriz.

Taşra-merkez ikiliği gerçek mi?

Peki, bu kadar kesin bir merkez-taşra ikiliği kurgulamak ve yerel ölçeklerdeki tüm farklılığa ve çeşitliliğe karşın Türkiye "taşrasının" özelliklerini kimi ortak paydalarda toplamak mümkün gözükmekte midir? En azından siyasal ve sosyolojik analizlerle böylesi bir genellemeye gitmek mümkün müdür?

Türkiye'nin önemli düşünürlerinden Metin Çulhaoğlu'nun Türkiye'nin içinden geçtiği siyasal süreçlerle ilgili tartışma konusu olan taşra-merkez meselesini ele alan ve taşrayı belirli bir siyasal analiz nesnesi haline getiren makalesi, meselenin siyasal ve sosyolojik fotoğrafını çekmemizde işlevsel olabilir. Çulhaoğlu, 1923'ten bu yana, sonuncusu içinde bulunduğumuz dönem olmak üzere "taşranın" üç dönemden geçtiğini söylüyor: En genel hatlarıyla, 1923'ten 1950'ye kadar uzanan ilk döneme damgasını vuran şeyin, toplumu "resmi ideoloji" doğrultusunda yeniden şekillendirme ve modernleşme projesini ülke sathına yayma çabaları olduğunu belirtiyor. Bu çabaların ve doğurduğu tepkilerin ise taşrada sınıfsallığı, sınıfsal ayrışmaları gölgeleyen bir ideolojik-kültürel atmosfer yarattığını belirtiyor. Sonuç olarak ise bu atmosfere özgü politikleşmiş tepkilerin 1950 iktidar değişikliğini getirdiğini söyleyebiliriz. Çulhaoğlu'na göre 1950'den 1980'e uzanan ikinci dönem birincisinden farklıdır. Bu dönemin karakteristik özelliği, gerek tarımda gerek sanayide üretimin ön planda oluşu ile üretimin ideoloji ve kültür üzerindeki etkisinin belirginleşmesidir. Başka bir deyişle, sınıfsallık ve sınıfsal ayrışmalar artık gölgelik yerlerden gün ışığına çıkmıştır. Sonuç, politikleşmiş hak ve çıkar arayışları, bu doğrultuda verilen mücadelelere dönüşmüştür.

Çulhaoğlu, 24 Ocak Kararları ve 12 Eylül darbesiyle başlayıp 1980'den günümüze uzanan ve içinde bulunduğumuz 30 yıllık dönemde, taşranın üretim bağlamında çarpıcı bir ayrışma, farklılaşma ve eşitsiz gelişim yaşadığını söylüyor. Bu süreçte kimi mekânlar özel üretim alanlarında uzmanlaşıp dünyaya açılıp kozmopolitleşirken, diğerleri gerilemenin de ötesinde çöküş sürecine girmiştir. İkinci kategorideki mekânların yerlilerinden sıkça duyulabilecek "bizde sanayi yok", "tarım ve hayvancılık artık bitti", "gençlerin hemen hepsi işsiz" gibi yakınmalardan da anlaşılacağı gibi… Fakat üretim bazındaki bu ayrışma ve farklılaşmanın ideoloji-kültür alanına yansımadığını, tersine "yükseleniyle" ve "gerileyeniyle" birlikte taşranın ortak bir ideolojik-kültürel yapılanmada buluştuğunu söyleyen Çulhaoğlu'na göre, "yükselenin" bile mevcut uluslararası ekonomik eklemlenmeye eşlik eden dış dinamiklerle her an "darbe alabileceği" riskli ve belirsizliklerle dolu bir süreç içinde yaşadığı tedirginlik, ideolojik-kültürel alanda muhafazakârlığı, kapalılığı ve tepkiselliği beraberinde getirmiştir. Sonuç olarak ise, yükseleni ve gerileyeniyle taşranın ortak paydasında apolitikleşmiş, anlık-güncelci tepkisellikler şekillenmiştir. Ancak burada dikkat çeken özellik, bu noktada taşranın metropollerden ayrı, onlara karşıt bir konum sergilememesidir. Yani ortada bir ikilik yoktur. Taşrada kendine uygun zemin ve ortam buluyor olsa bile, muhafazakârlığın ve kapalılığın apolitik güncelci tepkileri, başta İstanbul olmak üzere metropoldeki siyasal-ideolojik-kültürel odaklarca üretilip taşraya servis edilmektedir. Ancak burada salt "taşraya servis" amaçlı bir üretim söz konusu değildir. Çünkü metropol, en başta nüfus açısından metropoldür; yok eğer ideolojiden ve kültürden söz edilecekse metropolün kendisi de taşralaşmıştır. Sonuçta, taşralaşan metropol ile metropolden beslenen taşra arasında birbirini tamamlayan ve birbirine muhtaç bir ilişki vardır.

Taşra kendisine atfedilen imgeyi yıkabilir

Analiz açısından merkez-çevre gibi bir düalite ilişkisinin taşra-metropol (kent) ikiliği üzerinden kurulması aslında günümüz kapitalist toplumsal ilişkiler ağının birbiriyle olan ilişkiselliğini ortadan kaldırmakta, taşraya dair atfedilen küçümseyici anlamların yeniden üretilmesini doğurmaktadır. Oysa her toplumun gelişim dinamiklerinin tarihselliği (zamansallığı) ve mekânsallığı özelinde düşünüldüğünde, örneğin kent yaşamındaki hıza karşın taşrada akan zamanın yavaşlığı her zaman negatif anlamlar taşımayabilir. Tüketim kültürü ile ikincil ilişkilerin yabancılaştırıcı etkisinin en azından vahşi yaşanmadığı taşrada günlük yaşamın moda tabirle "organikleşmesi" ve yüz yüze ilişkilerin mecburiyeti, nostaljik anlamların dışında sahici üretim potansiyeli taşıyan süreçlere dönüşebilir. Yavaşlık ile kolektif bellek ve hatırlama, hız ile unutma arasındaki ilişki, gündelik hayatın "yavaş felsefesi"ne dair fikir verebilir. Yaşadığı coğrafyayla, insanlarla, doğayla, yiyecekle, çalışma hayatı vb. gibi konularda kurulacak gerçek ve anlamlı bağlar, sürekli olarak denetleyici, hiyerarşik, agresif, stresli ve sabırsız bir hayattan çok daha ötesini "taşralı" bireye sunabilir. Yavaş, sakin ve daha dengeli bir hayat, taşraya atfedilen (çeşitli örneklerinde karşılığını da gördüğümüz) muhafazakâr, yoksunlukla örülü, sıkıcı, boğucu, hareketsiz yaşamın alternatiflerini üretme konusunda ufuk açıcı olabilir. Çünkü tüm bunları tarif eden düşünsel akıl, yine kentli yaşamın hızından ve "entelektüel" dünyanın estetize edilmiş kültürel sermayesinden beslenen "kentli" akıldır. Merkez kendi konumuna göre çeperi-taşrayı tarif etmektedir. Merkez-çevre, metropol-taşra düalizminin dışında taşralaşan metropol ile metropolden beslenen taşra ilişkisinin nüansları taşrada da bir hayatın olduğunu unutmamakta gizli. Ruhu olan yaşam alanlarının daha nitelikli ve kaliteli bir yaşamla mümkün olabileceğini düşünüyorsak; sürdürülebilir bakış açılarının ve yenilebilir kaynakların kullanımında kolektif aklın söz sahibi olduğu, içe kapanan taşranın duyargalarını açacak şeffaf bir kent yönetiminin irade gösterdiği, gönüllülük esasıyla yürüyen birlikteliklerin inşa edildiği, unutulmaya yüz tutmuş tarihi ve kültürel değerlerin, gelenek-göreneklerin yeni kuşaklara acele etmeden aktarıldığı bir günlük yaşam pratiğinin olağanlaştığı, ulaşım alışkanlıklarından yeme-içme kültürüne değişimlerin gerçekleştirildiği, daha dayanışmacı ekonomik örgütlenme modellerinin (kooperatifleşme vb.) kurulduğu, doğayla ilişkide acelecilik ve tüketimin değil geri dönüşümün ve üretkenliğin esas alındığı ve en önemlisi de yüz yüze ilişkilerden beslenen sahici bir toplumsal ilişki ağının örülmesiyle, günümüzde taşralaşan metropolün yabancılaştırıcı etkisini de, metropolden beslenen taşraya atfedilen tüm o kasvetli imgelerin gücünü yıkmak mümkün olabilir.

Not: "Taşra", Metin **Çulhaoğlu** 11.02.2011 *Birgün*
http://www.birgun.net/haber-detay/tasra-15372.html

KENTTEN KÖYE BİR GÖÇ HİKÂYESİ

Tarımdaki kötü gidiş karşısında doğru ürünlere yönelen, doğru bir pazarlama yolu izleyen, bunun için birlikte davranan küçük üreticinin iyi tarım yaparak ayakta kalabileceğini, hatta ekonomik ve sosyal olarak gelişebileceğini düşünüyoruz. Biz de böyle bir yol izliyoruz.

Bugünlerde büyük şehirlerden gelip taşraya yerleşmek, yeni bir yaşantı kurmak oldukça yaygın. Gelenlerin çoğu ekonomik olarak belli bir düzeye ulaşmış, hayatını idame ettirmek için çalışma zorunluluğundan bir ölçüde kurtulmuş insanlar. Taşra onlar için biraz da yorgunluk atılacak bir yer; haklarıdır. Bir de, sayıları az da olsa yaşantılarının en üretken döneminde, ekonomik boyutları da olan bilinçli bir tercih sonucunda taşra veya kır yaşantısını tercih edenler var. Daha çok tarım temelli bir ekonomik bir faaliyet içinde bulunarak geçimlerini sağlıyorlar, birer kentliyken köylü, kasabalı oluyorlar. Kendileri değişirken yeni çevrelerini de değiştiriyorlar. Önceki yaşantılarından kopuşları, umdukları, buldukları… Hepsinin ayrı bir hikâyesi var.

Hande-Metin Aydoğdu çifti ve oğulları Pamir... Seferihisar'ın Ulamış köyünde yaşıyorlar. Kendi tarlalarında ürettiklerini ve başka köylülerin ürünlerini pazarlıyorlar.

Hikâyelerini Hande Aydoğdu'dan dinledik:

"Karşıyaka Bostanlı'da büyüdüm. Bir apartman çocuğuydum. Annem babam da böyle yaşamış, yani toprakla, çiftçilikle ilgili her şey bize çok yabancıydı. Doğa deyince aklımıza piknik yapmaya, kahvaltı yapmaya gittiğimiz mesire yerleri geliyordu. Sorsan doğayı çok seviyorduk, harika buluyorduk falan ama yaşamımızdaki yeri, ev ortamının dışarı taşındığı yazlık evlerin bahçelerinden ibaretti."

Hande Aydoğdu kazandığı bursla uluslararası ticaret ve finans okumak için Amerika'ya gitmiş. On bir yıl orada kalmış. 2004 yılında döner dönmez bir uluslararası şirkette çalışmaya başlamış. Maaşından, statüsünden yana hiçbir sıkıntısı olmadığını söylüyor. Güzelbahçe'nin üstündeki Payamlı Köyü'nden küçük bir arazi almışlar, hem yatırım amacıyla hem de İzmir'de sıcaktan bunaldıklarında küçük kaçamaklar yapabilmek için. Payamlı üzümü, bademi ve şahane bardacık inciri olan bir köy. "Ben beyaz yakalı, iş dünyasından, ticarete kafası çalışan birisi olarak, 'buranın üzümü çok güzel, acaba nasıl pazarlıyorlar?' diye düşünmeye başladım" diyor Hande Aydoğdu. Bir tüccar geliyor, düşük fiyata ne var ne yok topluyor, gidiyormuş. "Köylünün birine senin üzümünü ben pazarlayayım dedim. Çok aksilik çıktı ama hakikaten de pazarladım, o da kazandı ben de kazandım. Hem de az buz değil, 2-3 aylık maaşım kadar ki bayağı yüksek bir maaş alıyordum o zaman."

> "Düşüncemizi duymaz hale geliyoruz şehirde. Ben öyle bir noktadaydım. Amerika'da cadde üzerinde bir yerde oturuyordum. Gece çöp kamyonları geçiyordu, siren sesleri vardı, downtown dedikleri şehrin tam ortasında bir yerde kalıyordum. Sessizlikte uyuyamıyordum, Türkiye'ye gelip annemlerin yazlığına gittiğim zaman dönüp duruyordum yatakta ne yapsam da uyusam diye. Gerçekten trajedi ama yurtdışında benim gibi kırsala gidip sessizlikte uyuyamayan insanlar için şehir gürültüsü CD'leri var. Sessizlikten, aslında kendi düşüncesini duymaktan rahatsız olan insanlar siren sesleriyle, çöp kamyonu sesleriyle uykuya dalabilsinler diye."

Hande Hanım'ın kafasında, yaşantımı seviyor muyum, sevdiğim işi mi yapıyorum gibi, eşi Metin Bey'in de etkisiyle dolaşan sorular artmış böylelikle. Hayatını sorgulamaya başlamış. Şöyle anlatıyor: "Günde kaç saatimi veriyorum işe? Neredeyse bütün günümü. Çocuğumu kreşten en son ben alabiliyorum. İşyerinde sorumluluğum ağır, kafamda sürekli onun gerginliği. Hep işe endeksli yaşıyorum. Saçım, başım, makyajım, kıyafetlerim hep işe göre. Bunların hepsi de iyi bir maaş alıp iyi bir hayat sürmek için. İyi bir hayatımın olduğunu sanıyorum ama yoksa hepsi yalan mı?"

"Şöyle düşündüm, ilk defa ve çok amatörce yapmama, çaylaklığımdan dolayı epey fire vermeme rağmen yine de düzgün bir para kazanabiliyorsam üzüm satarak, niye şimdiki hayatımı sürdüreyim ki? Çıktım patronun karşısına, 'istifa ediyorum' dedim. 'Kendi işimi yapacağım, sebze meyve satacağım.'"

Patronu "Yani şu topukluları, süsü püsü bırakıp kabzımal mı olacaksın?" diye şaka yollu takılmış. "Neyse, iyi adamdı, biraz öğüt falan verdi ve ben böylelikle, 2012 yılında sıfır sermayeyle, sadece bir araba ile yeni bir işe ve hayata başladım." diyor Hande Aydoğdu.

"Hiç yalana, olduğundan farklı bir anlam yükleyerek anlatmaya gerek yok; başlangıçta bu tercihim tamamen maddi-

> Son çalıştığım firma büyük bir enerji firmasıydı. İzmir'in en güzel plazalarından birindeydi ofisimiz. Öğle yemeklerinde civardaki büyük restoranlara gidiyorduk. Ben kabzımallığa başlayınca buralara meyve sebze vermeye başladık. Çok sık gittiğim bir restoran vardı. Kalabalık giderdik, masamızı hazır bulurduk, iyi bir hizmet alırdık. İsmen, cismen tanındığım bir yerdi yani. Ön kapısından "Hande Hanım hoş geldiniz" diye karşılandığım yere artık elimde kasalarla arka kapıdan girmeye başladım. Bir de, hürmet görmeyi bırak, bildiğin azar işitiyorum, nerede kaldın, geçen getirdiğin şöyle çıktı falan. Bu sefer o müşteri ve üstelik haklı. Kendimi çok kötü hissettim bir ara. Hande, dedim kendi kendime, böyle bir gurur olmaz, bunu kırmadan ne mutlu ne başarılı olabilirsin.

yata bağlıydı. Şu kadar çalışıp şu kadar kazanıyordum, şimdi daha az çalışıp şu kadar kazanacağım gibi bir hesap yani. Başarının, mutluluğun, iyi bir yaşamın tanımı sonra sonra değişmeye başladı. Sonra sonra parayı her şeyin şartı gören, mutluluğu, başarıyı, keyfi, sağlığı hep ona bağlayan bir anlayıştan kurtuldum. Yani biz bir yola çıktık, o yol bizi değiştirdi. O yolda, 'sözümüze uygun yaşamak gerek' diye düşündük. Yerli tohum kullanımı, geleneksel ve doğal bir tarımsal üretim gibi düşünceler hep böyle gelişti."

Bostanlı günleri bitiyor

Bütün gün köyleri ve halleri gezip Bostanlı'da oturmak pek uygun olmadığından ve artık maddi şartları da buna elvermediğinden taşınmaya karar vermişler. Üretici mallarının pazarlandığı küçük bir hal olduğu için, Menemen'in Emiralem köyüne, iki odalı bir köy evine yerleşmişler.

Hande Aydoğdu'dan dinlemeye devam edelim: "Bas kombiye doğalgaz yansın, şu gelsin evimi temizlesin, arayayım da bakkal şunları getiriversin devri bitti. Köy evinde oturmak benim gözümde tam bir sosyoekonomik yıkım oldu başta. 'Aman yarabbim, sen bunun için mi Amerika'da okudun?' demeye başladım kendi kendime."

"Kış geldi, soba yaktık. Ben o iki odalı evde asla ısınamayacağımızı düşünüyorum. İki odaya iki ayrı soba kurduk. Komşular bizim eve geliyorlar çok sıcak diye. Sıcaktan bunalıp kapı pencere açtığımız bile oluyor. Ama ben kendimi ancak böyle rahat hissediyorum psikolojik olarak. Kömürün yanında çuvalına 8 lira verip tahta parçaları falan alıyoruz. Oysa her yer odunla dolu köyde. Toplamak bana zül geliyor. Her şey için hizmet satın almaya alışmışım çünkü."

Hande Aydoğdu en büyük sıkıntıyı köy yaşantısıyla kendi yaşantısının ortak noktalarını bulma konusunda yaşadığını söylüyor. "Çünkü kendi mahallemde onların yaşantısının cahilce olduğunu düşünüyordum. Oysa bunun çok köklü bir yaşam tecrübesine dayanan bir yalınlık olduğunu, her şeyin ihtiyaca göre ve ihtiyaç kadarıyla yapıldığını gördüm" diyor. "Mesela yazın kış için hazırlık yapmak. Salçası, yaz turşusu, kışlık odunun hazırlanması gibi. Benim derdim ise Çeşme-Bodrum hattında gezemiyor olmaktı ilk zamanlar. Bunun ne kadar ilkel olduğunun şimdi farkındayım ama hakikaten bunun sıkıntısını yaşıyordum. Benim ne işim var burada diyordum ama şimdi düşündüğüm zaman onların yaşantılarında yaptıkları işlerin bir mantığı var, bir karşılığı var, gereksiz hiçbir şeyle aslında uğraşmıyorlar."

Bu köy evi tecrübesi Hande Aydoğdu'da pek çok şeyin kırılmasını sağlamış. Emiralem'deki halin doğru düzgün işlememesinden dolayı taşınmaya karar vermişler. Çoğu ürünü Buca Hali'nden alabiliyorlarmış. "Orada da hibrit tohum çok fazlaydı. Bu da bizim yaptığımız işle, kafamızdakiyle çelişiyordu. Birçok ürünü kendimiz üretebilir ya da köylüye ürettirebiliriz diye de düşündük bir yandan. Dolayısıyla önce Urla'ya kısa süre sonra da Seferihisar'a, Ulamış köyüne taşındık. Burada bir tarla kiraladık. Artık kendi ürettiklerimizi pazarlıyoruz."

Köy yaşantısının zenginliği

Hande Aydoğdu şehirden gelen insanların çoğunun şehirdeki

hayatlarını buralara taşımalarından dert yanıyor. "Gene izole bir hayat yaşıyorlar, sadece kendileri gibi az sayıda insanlarla ilişki kuruyorlar. Aynı kültürden, şehir kökenli, anlaşabilecekleri insanlarla diyaloga geçiyorlar. Ben bunu Emiralem'de aşmıştım. Orada köylülerle, komşularımla kahve içer, sohbet eder, hayatlarını dinler hatta merak ederdim. Bu sayede hayatın benim düşündüğüm, kafamda kurduğum gibi olmadığını öğrendim. İster Türkiye'de ister dünyanın başka yerinde olsun, farklı segmentlerde bir sürü insan var ve bunlardan haberdar olmadığınız sürece aslında cahil birisiniz."

"Bizim köyde de var şehirden gelmiş böyle insanlar, kendilerini hiç görmüyoruz. Yüksek taş duvarların ardındalar, güzel bahçeleri, güzel evleri var. Hani tesadüfen bir yerde karşılaşsak görebiliyoruz, a bize benziyorlarmış diye şaka yapıyoruz. Biz böyle olmak istemedik. Dedik ki burada diğer insanlar nasıl var oluyorsa biz de öyle var olmalı, onlarla bir olmalıyız. Çocuğum da böyle yaşamalı."

Ulamış'a taşındıklarında Pamir ilkokul çağındaymış. Hande Aydoğdu'nun ailesinin ve eski çevresinin onlardan beklediği şey Pamir'i Güzelbahçe yolundaki kolejlerden birine vermeleri yönündeymiş. Pamir ise Ulamış İlköğretim Okulu'na başlamış. Sınıfında

> Pamir son zamanlarda balık tutmaya merak saldı, olta falan aldık, fırsat buldukça balığa gidiyoruz. Bir pazar günü Sığacık'tayız, biliyorsunuz çok kalabalık oluyor, her yerden insanlar geliyor pazara. Deniz kenarındayız, balık yavruları kıyıya yığılmış. Çocuğun birisi yanımızdan geçerken 'Aaa anne' dedi 'bak kurbağa yavruları'. Pamir döndü, 'sen şehirden geldin herhalde, çünkü kurbağa denizde yaşamaz'. Gerçekten hayat bilgisi dediğimiz şeyin parçası bu. Bunu duymuş olmak doğru yolda olduğumuza bir kez daha inandırdı beni.

Suriye'den gelmiş mülteci çocuklar, doğudan gelmiş Kürt çocuklar, civardaki köylerden gelenler varmış. "Pamir Kürtçe diye bir dilin konuşulduğunu orada duydu, bize sordu ve anlattık, 'onlar Kürtler ve kendi dilleri, kendi kültürleri var, insanların hepsi birbirinin aynı olmak zorunda değil, hep birlikte yaşayabilmek bir zenginlik' diye. Suriyeli arkadaşlarını sordu, neden buradalar, neden kendi ülkelerinde okumuyorlar diye. Savaşı anlattık, şöyle işler oldu buraya gelmek zorunda kaldılar, onun için vatanına milletine sahip çık, savaş çıkarsa böyle olur... Buradaki zenginlik bizi hiç plansızca farklı farklı konuları konuşmaya yöneltti. Benim Bostanlı'daki arkadaşlarım ise çocuklarının servise nerede binip nasıl indiğini, trafiği, okulun kapısı önündeki torbacıları, bonzai sıkıntısını konuşuyorlar. Bizim çocuğumuz keçilerin, tavşanların, tavukların ya da meraya çıkan ineklerin arasından okula gidiyor. Ağaçların isimlerini biliyor, bir çiçeğin nasıl yetiştiğini biliyor, domatesin çiçeğini biliyor. Üstelik hiç oyuncağa ihtiyaç duymuyor, sokakta çocuklarla kurbağaları seyrediyor, 'duta daldık, eriği bahçeden götürdük, amca bize kızdı' diye anlatıyor, artık hatıralarda kalan bir çocukluğu yaşıyor. Bütün bunları sağlayan işte bu köy yaşantısı. Pahalı, steril bir kolejin çocuğa sunduğu dünyanın daha zengin olduğunu kim iddia edebilir ki?"

Hande Hanım bütün bunların çocuk için gerçek ve çok yönlü bir "hayat bilgisi" olduğunu söylüyor. Herkes gibi onlar da, seçtikleri hayatın çocukları üzerindeki etkisini ve sonuçlarını çok önemsiyorlar. Kendi adlarına, mecburiyetlerin üzerine kurulu bir yaşamdan özgürlüğe doğru geçtiklerini düşünürken, bunun Pamir'in gelişimi ve geleceği açısından ne götürüp ne getirebileceğini de ince ince düşünüyorlar. "Kendi seçimlerini yapacak sonuçta ama biz anne baba olarak en azından ona temiz, güvenli, sağlıklı ve rahat düşünebileceği bir ortam sağladığımızı düşünüyoruz" diyorlar.

Doğru ürün, doğru üretim, doğru pazarlama

Hande Aydığdu laf arasında asimile olmuş köyler diye bir söz kullanıyor. Ne kastettiğini soruyoruz. "Arafta olmak gibi bir şey. En kötüsü." diyor. "Kendisini şanslı gören köyler var, konumlarından dolayı toprakları değer kazanmış, artık ekmemeye, biçmemeye başlamışlar. Köy yaşantısı bitmiş ama kentli de değiller. Devlet de buna yol veriyor, bağınızı sökün size para verelim diyor. Dolayısıyla ürettikleri de değerlenmiyor. Mesela Ulamış'ta eskiden susam ekiliyormuş. Şimdi yerinde yeller esiyor. Çünkü susam yurtdışından daha ucuza getiriliyor. Bunu dert eden de yok, çünkü toprakları değer kazandığı için bir nebze rahata ermişler. Tarımla kazandıklarından daha fazlasını başka şekilde kazanabiliyorlar."

Aydoğdu ailesi bu kötü gidiş karşısında doğru ürünlere yönelen, doğru bir pazarlama yolu izleyen, bunun için birlikte davranan küçük üreticinin iyi

Kırsal yaşam: Kaçış mı, seçim mi?

Hande Aydoğdu

Hepimizin bir annesi vardır: Toprak.
Victor Hugo

Son zamanlarda içimize umut serpiştiren hikâyeler kulağımıza geliyor: kentten kırsala kaçış hikâyeleri! Bu hikâyelerin ortak öznesi eğitim almış, uzun yıllar alanlarında çalışıp başarılı olmuş kişiler. Şehirden, işlerinden, güvenliksiz ortamdan, sevdikleri ile vakit geçirememekten şikâyet edip şehirden kaçmaktan başka çare bulamamış, antidepresan ilaçların pençesinde "mış" gibi yaşamaktan bunalmış kişiler.

Kaçmak, kelime anlamı itibari ile kovalanmayı, saklanmayı, savuşmayı, sıvışmayı, kaçgöçü içinde barındıran, dayanacak mecal kalmadığında mecburen başvurduğumuz bir eylem. Bu kaçış eylemini gerçekleştirebilenler çoğunlukla maddi bakımdan bir sıkıntısı olmayan insanlar.

Sıkılmak, bunalmak sadece zenginin lüksü müdür? İşkur kapısındaki eğitimli gençlerimiz bunalmıyor mu? Çocuklarını daha güvenli, daha temiz, çocukluğumuzdan bildiğimiz komşuluk ilişkileri içinde büyütmek isterken birbirlerini ancak akşamdan akşama görebilen çiftler bunalmıyor mu? Peki, bu bunalanlar neden kaçamıyorlar? Kırsala taşınmayı zengin işi olarak düşünüyorlar da ondan. Oysa kırsal, esas imkânı dar olanlara büyük fırsatlar sunar. Bize yeniden başlamayı ve özgür olmayı vaat eder.

Godot'yu beklerken…

Sürdürdüğümüz yaşamdan memnun değilsek kaçmayalım, bir seçim yapalım. Seçmek düşünüp taşınmayı, ölçüp, biçip, tartmayı ister. Yıllardır kırsala dönüşün bir kaçış değil bir seçim olması gerektiğini anlatıyorum. Yaptığımız sohbetler sırasında kırsalda yaşamdan bahsederken insanların gözlerinde bir ışık görüyorum. Sıradan bir sohbet gibi başlayan konu planlama yapmaya başladıklarını gösteren detaylı sorularla devam ediyor. İş konuşulanları eyleme dökme konusuna geldiğinde, mazeret bildirmekte ustaların ustası olmuş insanoğlu konuyu kendisi için bir açmaza sokuyor. Parasal imkânının olmadığından bahsediyor. Sonra bu eylemini bir vadeye yayıyor: şuradaki yer satılırsa, dur bakalım şuradan bir para gelirse, annem yaşlı nasıl bırakırız, hele çocuk okulu bir bitirsin…

Yıllar önce izlediğim Samuel Beckett'in *Godot'yu Beklerken* oyunundan bahsetmeden olmaz. Sahnede sadece kurumuş bir ağaç, gün ışığı ve bir yol vardı. Oyunun ana karakterleri Gogo ve Didi bütün oyun boyunca sohbet eder gibi görünseler de aslında cümlelerini yarım bırakan kişilerdi. Bir fikri bitirmeden diğerine başlıyor ve biri konuşurken diğeri sürekli uyukluyordu. Birbirlerini dinledikleri yoktu. İçinde bulundukları sefil durumu oyalanmak ile geçiştiriyorlardı. En iyi yaptıkları iş ise beklemekti. Herkesten daha iyi, kimsenin bekleyemeyeceği gibi bekliyorlardı. İçinde bulundukları bu sefil yaşamdan kendilerini kurtaracağına inandıkları Godot'yu bekliyorlardı. Oyun sırasında Pozzo ve Lucky adında iki karakter daha sahneye geldi. Pozzo egemen güçleri, sömürüyü temsil ediyordu ve Lucky onun kölesiydi. Pozzo aslında Lucky'nin beceri ve yetenekleri ile bir yerlere gelmişti ve buna rağmen Lucky'e daima kötü davranıyordu. Lucky bu durum karşısında boyun eğmişti. Oyunda Godot hiç gelmedi. Karakterler sefil yaşamdan kurtulamadılar ancak beklemeye devam ettiler. Bu karakterlerin kendi yaşamımda o kadar çok karşılığı vardı ki. Ben de Godot'yu beklerken

tarım yaparak ayakta kalabileceği, hatta ekonomik ve sosyal olarak gelişebileceği kanısındalar. Kendileri de böyle bir yol izliyorlar, kendi ürettikleri kuşkonmaz, mahlep, Brüksel lahanası, renkli domates ve biberler gibi gastronomi ürünleri dışında, küçük üreticiden aldıkları yeşillik ve meyve çeşitlerini Pamir Yaylası markasıyla pazara sunuyorlar. Büyük market zincirlerinin iyi tarım ürünlerine özel önem vermeye başlamasıyla pazarlama imkânlarının da genişlediğini düşünüyorlar.

"Yerli tohum kullandığımız ve hormonsuz üretim yaptığımız için biz de çalışmak istediğimiz firmaları seçmeyi tercih ediyoruz. Ürünlerimizi esas olarak Carrefour'a ve bazı büyük restoranlara veriyoruz. Carrefour'un coğrafi işaretlere, yerelliğe önem veren ve müşterisine ne sunduğunu kontrol eden bir firma olduğunu öğrendiğimizde randevu aldık ve kendimizi anlattık. Bölge yöneticilerinin samimi tutumu ile karşılaşınca doğru yolda olduğumuzu anladık. Hem kendi ürünlerimizi hem de işini iyi yapan ancak pazar ile buluşamamış çiftçilerin ürünlerini müşteri ile buluşturuyor olmak bize keyif veriyor."

Hande Hanım biriktirdikleri tecrübeyi ve bilgiyi paylaşmak için özel bir gayret gösterdiklerini söylüyor: "Bir köye gidiyoruz, soruyoruz eskiden ne ekiyordun, şimdi ne yapıyorsun diye. Eve yetecek kadar ekiyorum, gerisi boş duruyor, diyor çoğu. Şöyle yap, şöyle et diye konuşuyoruz. Bir sene sonra 'Hande Hanım sen söylemiştin ya, yaptık, gel bak nasıl olmuş' diyor, işte o zaman ödülümü almış oluyorum" diyor.

Hande Aydoğdu ekonomik olarak sürdürülebilir bir tarım konusunda bildiklerini *Seferi Keçi* dergisinin gelecek sayılarında paylaşacak.

Son sözü ise Metin Bey'e bırakıyoruz: "Biz görünüşte sebze meyve ticareti yapıyoruz ama Hande ile esas yaptığımız iş tohum ekmek. Sadece biber, domates tohumu değil. İnsanların kafasına, aklına tohum ekiyoruz. Hayatını nasıl değiştirebilir, güzelleştirebilir? Bilgi ve görgüsünü kullanarak nasıl daha üretken, daha mutlu, daha kazançlı bir hayat sürebilir? Her yerde bunu anlatıyor, bunun örneği olmak istiyoruz.

sadece oyalanıyordum. Godot bir umuttu, belki bir kişi, belki daha iyi bir iş, belki Tanrı ya da büyük, parıltılı, gürültülü bir olay. Asıl yaşam o anda yaşadığım değildi. Asıl yaşam bir gün başlayacaktı. O gün bugün değildi, olsaydı ben anlardım. Bu karakterlere yaşamımda karşılığı olan kişilerin isimlerini koyduğunda ise irkildim, buz kestim. Yolun kenarında oturmuş, diğerlerinin bahçelerinin daha yeşil olduğunu düşünerek bir şey olmasını bekliyordum. Zorunlu olarak yaptığım işler çoktu. Yorgunluktan, zamansızlıktan hep yakınıyordum. Bana alternatif yaşamın mümkün olduğunu anlatan olmasaydı egemenlerin oluşturduğu şart ve kurallara göre yaşayan biri olmaktan öteye geçemeyecektim. Oysa şimdi şartları oluşturabilen, üreten, yaratıcı bir yaşam sürüyorum. Bu yüzden tıpkı bana anlatıldığı gibi, ben de isteyen herkese alternatif yaşamın mümkün olduğunu aktarmaya çalışıyorum.

Arzular mı, ihtiyaçlar mı?

Peki böyle bir yaşama ulaşmak için ihtiyacımız olan nedir? Tam burada "ihtiyaç" kelimesinin anlamını konuşmalıyız. İhtiyaç *Büyük Türkçe Sözlük*'te tek bir kelime ile açıklanıyor: gereksinim. Gereksinim duyduğunuz şey olmadan sizin de var olamamanız gerekir. Onsuz havasız kalmış gibi, susuz kalmış gibi olmalısınız. O olmadan yaşayamaz olmalısınız.

Şimdi evinizi, eşyalarınızı, giysilerinizi, erzak dolabınızı, müptelası olduğunuz markaları, gittiğiniz mekânları, iki lafın belini kırdığınız insanları şöyle bir gözden geçirin. Hangisi olmazsa yaşayamazsınız? Elinize bir defter kalem alın, soldaki sayfaya arzu ve isteklerinizi, sağdaki sayfaya da yaşamanız için ihtiyacınız olanları yazın. Hallacı Mansur gibi yedi sene bir somun ekmeği yalayarak hayatta kalmayı başaran usta gibi olalım demiyorum, ancak inanıyorum ki ihtiyaç bölümüne yazdığınız kısa bir liste olacakken arzularınızı yazdığınız liste uzayıp gidecektir. Soldaki sayfa size kölelik ve tatminsizliği, sağdaki sayfa size özgürlük ve huzuru vaat eder.

Sonu gelmeyen arzu ve isteklere yetişmek için yaşamımızı çalışmaya adıyoruz. Çalışmak için yaşıyoruz. Üstelik bu kör dövüşü içinde ihtiyaçlarımızı bile karşılayamıyoruz.

Bilimsel olarak insanoğlunun ihtiyaç hiyerarşisi şöyle tanımlanıyor. Beslenme, barınma, korunma, giyinme, eğitim alma ve sağlık hizmetlerinden yararlanma. Kırsalda yaşamanın bu ihtiyaçları gidermekte nasıl imkânlar sunduğunu başka yazılarda açacağız. Şimdilik şunu söylemekle yetinelim ki, şehirde olandan çok daha sağlıklı ve dengeli beslenmek, daha korkusuz ve tehdit altında olmadan yaşamak, ruhunuzu ve insan sıcaklığını kattığınız mekânlarda barınmak, daha rahat ve bedeninizin ihtiyaçlarına uygun giyinmek, uyumlu bir aile-öğretmen-çocuk ilişkisi sayesinde sağlıklı ve başarılı bir çocuk yetiştirmek mümkün. Hem de çok daha ucuza.

En büyük soruya, geçimimizi nasıl sağlayacağımız konusuna gelirsek. Kırsalda geçimi sağlamak için öncelikle cesaret ve özgüvene ihtiyacınız olacak. Türkiye'de son 10 yılda tarım alanlarının yüzde 10'unu insafsızca izin verilen inşaatlar yüzünden kaybettik. Bir de tarım politikaları yüzünden kazanç getirmediği için ekilmeyen, atıl kalan topraklar, kendine bir gelecek arayan gençlerin yaşlılara terk edip gittiği köyler var. Diğer yandan TÜİK rakamlarına göre aynı süre içinde nüfusumuz 11 milyon artarak 81 milyona ulaştı. Bu demektir ki tarım alanları azalırken nüfus artıyor.

Oysa tarım ve hayvancılık her zamankinden daha da önemli bir konu haline geliyor. Şu soruyu sormalıyız, üreterek yaşamayı mı seçeceğiz yoksa başkalarının ajandasında tükenmeyi mi? Çiftçilerimizden boşalan yerlere bizler gibi yeni nesil çiftçiler gelecektir. Araştırma yapan, öngörüsü olan, maliyet hesabı yapmayı bilen, istihdam yaratacak, pazarlama konusunda sıkıntı yaşamayan, toprağa, tohuma saygısı olan kişiler, ekonomiye katkı sağlayacak tarımsal projeler ile kendi yaşamlarını mutlu, huzurlu ve sağlıklı bir hâle getirecekler. Kırdaki hayatın canlanmasına katkıda bulunacaklar. Bu projeler küçükten büyüğe, kolaydan zora kadar çeşitlilik gösteriyor. Bizim gibi kırsalda yaşamı seçmiş bir sürü aile var. Kaçmayın, bir seçim yapın. Özgürlüğü seçin. Pişman olmayacaksınız.

SEFERİHİSAR'IN MASAL KAHRAMANLARI

Gül Altuna Doyranlı

Her çocuk masallardaki iyi kahramanların yerine koyar kendini. Çünkü bilir ki masalların sonunda hep iyiler kazanır. Şehrazat'tan Pamuk Prenses'e, Külkedisi'nden Rapunzel'e sayısız masalın kahramanı kadındır. Başlarından geçen onca talihsiz olaya karşın mutluluğu yakalayan kadınlardır bunlar. Bu masal kahramanları sadece kız çocuklarının hayallerini süslemekle kalmazlar. Yaşadıkları tüm zorluklara ve karşılaştıkları engellere rağmen hem kendi hem de başkalarının hayatlarını değiştirebileceğine inanan kadınlara da esin kaynağı olurlar.

Gerçek adını yazamadığım şiddet mağduru Kader de işte o kadınlardan biri. Ona bu takma adı kaderine yenik düştüğü için değil başkalarının onun için uygun gördüğü kadere boyun eğmediği için seçtim. Ünlü feminist gazeteci-yazar Duygu Asena büyük ses getiren *Kadının Adı Yok* romanını 1987 yılında, bundan tam 30 yıl önce yazmıştı. Bugünün Türkiye'sinde, kadının adı var mı? Eğer var olsaydı kadına karşı şiddetin hızla tırmandığı 2016 yılı içerisinde hayatından endişe duyan 41 bin 955 kadın "geçici koruma" için başvurur muydu? 2002 - 2015 yılları arasında 5 bin 406 kadın öldürülür müydü? Kadınların dörtte biri fiziksel şiddet mağduru olur muydu? Ve Türkiye kadın-erkek eşitliğinde Tunus ve Bahreyn'in ardından dünyada 125. sıraya kadar gerileyebilir miydi? Ülkemizde hızla artan kadına karşı şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı hakkında yazılacak o kadar çok şey var ki!

İçimizi acıtan istatistiklere rağmen yine de ülkemizde nadiren de olsa kadınlarımız adına güzel şeyler yapılmaya devam etmekte. Hem sadece büyük şehirlerde değil, İzmir'in şirin ilçesi Seferihisar'da mesela.

Seferihisar'da Masal Evi'nin açılmasına vesile olan Kader, Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da yaşayan yüzlerce kız çocuğu gibi, henüz 13 yaşındayken varlıklı ve resmi nikahlı bir adamın kuması olmuş. Maruz kaldığı şiddet nedeniyle birçok kez evden kaçmış. Diyarbakır Kadın Sığınma Evi'nde saklanırken, çocuklarından ayrı kalmayı içine sindiremeyince kâbus yuvasına geri dönmüş. Ve kuması olduğu adamın uyguladığı fiziksel şiddete razı olup, 27 yaşında altı çocuk annesi bir kadın olmuş.

Dünyaya getirdiği çocukların hiçbiri, Kader'in kötü talihini değiştirmeye yetmemiş. Gördüğü şiddet artarak devam etmiş. Çocuklarının gözü önünde dayak yerken bedeninden fazla ruhu kanamış. Sonunda daha fazla dayanamayarak çocuklarıyla birlikte anne ve ablasının yaşadığı Seferihisar'a kaçmış. Ailesi şiddet mağduru Kader'e kucak açmak yerine evinden kaçtığı için acımasızca suçlamış onu. İşsiz Kader, çocuklarıyla birlikte çevreden gelen yardımlarla hayata tutunmaya çalışırken, Seferihisar Belediyesi Kadın Dayanışma Merkezi'nden Seval Doğanlar ile tanışmış. Seval Hanım ailesi tarafından dışlanan Kader'in çocuklarıyla birlikte sokakta kalmaması için şahsi destekte bile bulunmuş. Bunu haber alan Kader'in çocuklarının babası onu da tehdit etmeye kalkışınca Seval Hanım durumu mahkemeye intikal ettirmiş. ŞÖNİM (Şiddet Ön İzleme Merkezi) devreye girip iş bulmuş Kader'e. İzmir Barosu Kadın Birimi de verdiği büyük destekle, evden uzak tutma kararının çıkması ve sanığa elektronik kelepçe takılması için dava açmış. Hukuki mücadele başarıyla noktalanarak sanığa elektronik kelepçe takılmış (İzmir'de benzer davalardaki 3 kelepçe kararından biri). Bu kararlar sadece önemli değil hayati değere sahip. Şikâyet için geldiği karakollarda "Kocandır. 13 senedir çekmişsin. Çekiver, ne olacak sanki!" tarzı yaklaşımlara inat, güçlü kadın dayanışması sayesinde hukuki anlamda büyük bir zafer kazanılmış. Hatta sanığın ailesi Diyarbakır'a götürdükleri iki çocuğu Kader'e teslim ederek hapishanedeki oğullarının bir daha asla kendisine yaklaşmayacağı ve hayatına müdahil olmayacağı sözünü dahi vermiş. Benzer yazılı bir beyanı da Kader'in çocuklarının babası sunmuş.

Bu arada işe başlayan Kader'in çocuklarının bakımı ve eğitimi için çözüm arayan Seval Hanım'ın aklına, Ebru Çaloğlu isimli bir öğretmenin Seferihisar Belediyesi'ne hazırladığı okul öncesi çocuklar için masal anlatma etkinliğiyle eğitim projesi gelmiş. Bu projenin dezavantajlı ailelerin çocukları için kurtarıcı olabileceğini düşünen Seval Hanım'ın bu fikrine Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer de her anlamda destek çıkarak, Masal Evi'nin açılmasına karar vermiş. Böylece sadece Kader'in değil 4 - 5 yaşlarındaki dezavantajlı diğer ailelerin çocuklarına da kapısını açmış Masal Evi. Bu evin aynı zamanda farkındalık merkezine dönüşmesi için, çocukların annelerine sosyal, hukuksal ve sağlıkla ilgili 4 ay süren eğitim zorunlu tutulmuş. Ayrıca Seval Hanım'ın bir de çamaşırhane projesi var. Belediye Başkanı Tunç Soyer, Belediye'nin atıl durumdaki bir çamaşır makinesini Masal Evi'ne hibe ederek, işsiz annelere de istihdam sağlayacak bu projeye de destek vermiş.

Bu anlamlı projenin ilham kaynağı Kader ise şimdi bir başka şehirde çocuklarıyla yaşıyor. Halen yasal koruma altında. Yeni hayatında çocuklarıyla birlikte mutlu. Artık geceleri korkusuzca uyuyabiliyor. Sevdiği bir işi var. Çocukları da huzurlu. Yataklarından korkuyla sıçramıyor; annelerinin çığlıklarıyla uyanmıyorlar. Artık onların da diğer çocuklar gibi umut ve beklentileri var. Artık onlar da yaşıtları gibi gülebiliyor ve oynayabiliyor…

Sayıca artması ve örnek alınması gereken gerçek bir dayanışma projesi Masal Evi. Tıpkı masallarda olduğu gibi, Masal Evi'nin de iyi ve cesur birçok kahramanı var. Masallar genelde kötü başlar ama mutlu sonla biter, işte en çok da bu nedenle sevilirler. Her şeye rağmen eninde sonunda iyinin kazanması, rahatlatır vicdanları. Evet, çocuklar masalların iyi kahramanlarının yerine koyar kendini. Başlarına ne gelirse gelsin, kime karşı savaş verirse versin, iyilerin er ya da geç mutlaka kazanacağını masallardan öğrenirler. İşte bu yüzden masal dinleyerek büyümeli çocuklar. Büyümeli ki büyük hayaller kurmaktan ve de hayallerine ulaşmak için savaşmaktan korkmasınlar. Özellikle kız çocukları. Onlar da şiddete kurban giden binlerce kadın gibi kötü biten bir öykünün değil, her şeye rağmen iyi biten bir masalın kahramanı olabileceklerine inansınlar. Hemcinsleriyle birlikte kendi masallarını yazsınlar, korkmadan…

MÜZİĞİN VE EĞLENCENİN ADRESİ

HER AKŞAM
BİR KONSER

SONRAKİ İSTASYON
HOKUSPOKUS
DOPİNG
BORA ÜZERK
NARKOZ

PiLAKA BISTRO • CAFE • BAR

Teos Marina Karşısı
Sığacık - Seferihisar
0553 646 4242
pilakacafebar

SIĞACIK'IN EN HAVALI TERASI

11₺
PASTA + ÇAY

Sığacık Kahve Diyarı

40₺

2 KİŞİLİK SERPME KAHVALTI
+2 ADET TÜRK KAHVESİ

Sığacık M. Akkum C. No: 29/A Seferihisar-İZMİR • Sığacık Kahve Diyarı • 0232 743 49 50

PİLAKA BİSTRO&CAFE - KAHVE DİYARI - BİR MEFA İNŞAAT KURULUŞUDUR.

RİZE KALESİ'NİN SON FATİHİ

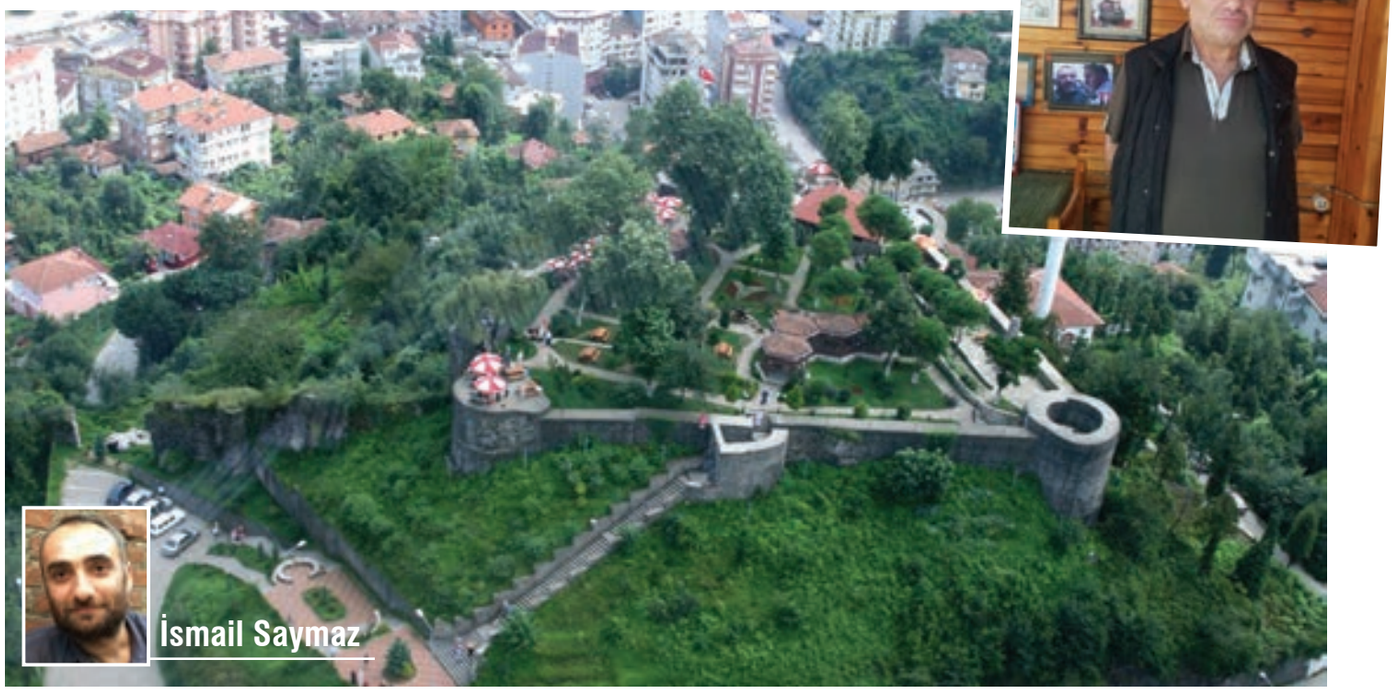

İsmail Saymaz

Hiçbir ansiklopedi, Türkiye Cumhuriyeti kurulunca kaleyi kimin onardığını ve son şeklini verip bugüne getirdiğini yazmadı. Şayet yazılsaydı, kalenin Cenevizlilerden, Bizans imparatorları Justinyen ile Alexios'tan ve nihayet Sultan Fatih'ten sonraki banisi ve hamisinden söz edilecekti: İspirli Deli Yalçın!

Hangi ansiklopediye bakılsa, şehrin tek tarihi eseri olan Rize Kalesi'nin, savaşçı ve sömürgeci bir halk olan Cenevizliler tarafından inşa edildiği görülür. Cenevizlilerden sonra şehir Bizans'ın eline geçince, kale İmparator Justinyen döneminde, takriben 527-545 yılları arasında onarıldı. Kalenin kimi surları yedi yüz yıl sonra 1200'lerde İmparator Alexios döneminde yaptırıldı. Trabzon'un fethiyle Bizans saltanatını yıkan Osmanlılar Rize'ye girip kalenin burcuna bayraklarını dikti. Rize Kalesi, bir kez de Osmanlılarca onarıldı.

Ne var ki hiçbir ansiklopedi, Türkiye Cumhuriyeti kurulunca kaleyi kimin onardığını ve son şeklini verip bugüne getirdiğini yazmadı. Şayet yazılsaydı, kalenin Cenevizlilerden, Bizans imparatorları Justinyen ile Alexios'tan ve nihayet Sultan Fatih'ten sonraki banisi ve hamisinden söz edilecekti: İspirli Deli Yalçın!

Deli Yalçın, Erzurum'un İspir ilçesinden hamallık için Rize'ye göçmüş Abdi Yıldız'ın üç oğlundan en büyüğüydü. Abdi, hamallıktan biriktirdiği parayla kalenin yanı başında bir çaylık alıp ev kurmuştu. Deli Yalçın ve kardeşleri, bahçesinde mandalina, mısır, karayemiş, elma ve incir ağaçlarının, üzüm asmalarının yetiştiği bu evde büyüdü. Deli Yalçın tez elden çalışmaya başladığı için okula gidemedi. Kuyumcular Sokağı'ndaki bir handa çay ocağı işletti.

Yetmişlerin Rize'sinde kale, yalnızca ramazan ayında iftar topu atımında kullanılıyordu. Ramazan haricinde, gündüzleri mahallenin gençleri kalenin içerisinde futbol oynuyor; kadınlar ineklerini otlatıyordu. Geceleri ise şehrin berduşlarına açılıyordu: içki içenler, esrar çekenler...

Deli Yalçın evinin penceresini açınca burun buruna geldiği kalede çay ocağı kurmaya karar verdiğinde, bütün mahallenin diline düştü. Bu fikri kim duysa, "Kaleye kim gider de çay içer, Deli Yalçın işte, ne beklersun!" dedi. Fakat Deli Yalçın'ı düşüncesinden caydırmak mümkün değildi. Nihayet 1982 yılında belediye başkanı Ekrem Orhon'u ikna etti. Berduşları ve inekleri kovalayıp çay ocağını açtı.

Gel gör ki viraneyi andıran kaleyi elden geçirmek kolay olmadı. Deli Yalçın

Deli Yalçın Rize Belediyesi'nin verdiği büfeyi de çiçek gibi yaptı.

kalenin yıkık duvarlarını onardı, türlü ağaçlar ekti, kulübeler dikti, gezintilik yollar açtı. Kaleden sahile uzanan eski bir tünel girişi bulup üzerini demir parmaklıklarla kapattı ve adını "Niyet Kuyusu" koydu. Konukların bozuk para attığı kuyu, zamanla çocuksuz annelerin bile başında dilek tuttuğu bir meskene dönüştü.

Bir ara, kale içerisinde fıskiyeli havuz açmaya çalışınca tarihi esere zarar verdiği için iki ay tutuklu kaldı. Deli Yalçın okuma yazma bilmeyen bir vatandaş olarak tarihi eserden habersizdi, yalnızca kale güzel görünsün istemişti.

İlkin sadece Rizelilerin gittiği kale, 90'lardan itibaren şehrin tek turistik adresi oldu. Rize'nin devlet dairelerine asılan, hatta kartpostallara basılan deniz manzaralı fotoğrafları bile kaleden çekilir hale gelmişti. Şöhreti giderek arttığı için kale, turist kafilelerinden geçilmiyordu. O tarihte, konuklara tepside çay servisi yapan garsonlardan biri de henüz ortaokul çağında olan bendim.

Kalenin yükselişi dikkat çektikçe şehrin yerlileri de söylenmeye başladı. Deli Yalçın, İspirli değil miydi; kaleyi ne diye bir İspirli idare ediyordu! Şehirde Rizeli mi kalmamıştı?

Öfke zamanla tehdide dönüştü. Kaleyi devretmesi için Deli Yalçın'ı tehdit edenler de oldu, yolunu kesenler de... O hiç geri adım atmadı. Kaldı ki İspirli Yalçın'a "Deli" denilmesi bu yüzdendi: hiddetinden, cesaretinden ve belinden ayırmadığı tabancasından... Ayrıca küçük kardeşi Kamil, şehrin son kabadayılarındandı. Rize'nin yerlileri tarafından göçmenlikleri, yoksullukları ve şivelerinden ötürü horlanan İspirliler, olanca sofuluklarına rağmen, Kamil'in şehri haraca kesmesinden içten içe gurur duyuyordu. Fakat Kamil, daha otuzlarındayken ölmüştü. Cenazesine, bütün köylülerimiz ve Kamil'in kabadayı arkadaşları gibi ben de katılmıştım. Deli Yalçın'ı mezarda kardeşi için ağlarken görmüştüm.

İkinci ağlayışı, belki de kalenin elinden alındığı gün oldu. Rize'nin tek tarihi eseri, bir İspirli'ye çok görülüyordu. Kale girişinde, ikram edilecek bir bardak çay karşılığında bilet kesmesi, bilet almadan içeriye girmeye çalışan emniyet müdürü ile savcının üzerine yürümesi, Deli Yalçın'ın sonunu getirdi. Kimi gazetelerde "Deli Dumrul" başlıklı haberler yazıldı. Gözaltına alındı, mahkemelik oldu. Artık direnecek takati kalmamıştı.

Rize Belediyesi, 2003'te kaleyi Deli Yalçın'dan aldı. Karşılığında şehirde lunaparkın içinde bir büfe verdi. Deli Yalçın, şimdi 65. yaşını sürse de, büfenin başından ayrılmıyor. Aklına vurdukça kalenin surlarına dalıyor.

Biliyorum; ansiklopediler tarihi eksik yazıyor. Rize Kalesi'nin asıl sahibi olmayı ve tarihte anılmayı; Cenevizlilerden, Bizans İmparatorları Justinyen ve Alexios'tan ve Sultan Fatih'ten daha çok, İspirli Deli Yalçın hak ediyor.

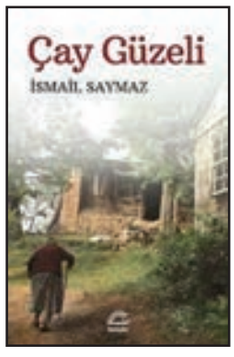

İsmail Saymaz, *Çay Güzeli*, İletişim Yayınları, 2017

ne yapsak ne yapsak?..

KLASİK GİTAR TUTKUNLARI KAÇIRMASIN

ULUSLARARASI TEOS GİTAR GÜNLERİ

Seferihisar Belediyesi uluslararası bir etkinliğe daha imzasını atıyor. 16-19 Ağustos arasında gerçekleşecek Uluslararası Teos Gitar Günleri'nde **Erkan Oğur, Nora Buschmann, Ricardo Moyano** ve **Bekir Küçükay** gibi ustaların katılımıyla atölye çalışmaları, ustalık sınıfları ve konserler düzenlenecek. Erkan Oğur entonasyon, doğaçlama, teknik, grupla çalma, kompozisyon, akor bilgisi, gamlar, Türk müziği formları, halk müziği bilgisi; Bekir Küçükay klasik gitar teknikleri, eser Yorumlama, dönemler, stiller; Ricardo Moyano armoni, Güney Amerika stilleri ve teknikleri; Nora Buschmann ise klasik gitar teknikleri, yorumculuk, dönemler, stiller üzerine ders verecek.

Ücretli olan programa katılmak için www.sanartkultur.com web sitesiyle iletişime geçmeniz gerekiyor.
Etkinlik boyunca düzenlenecek konserler ise ücretsiz. Konser programı şöyle:
16 Ağustos / Bekir Küçükay – Teos Yazarlık Okulu
17 Ağustos / Okay Özdağ & Ezgi Anıl – Müştemilat (Ürkmez)
18 Ağustos / Nora Buschmann & Ricardo Moyano – Teos
19 Ağustos / Sanart Tango Ensemble – Sığacık Kaleiçi

TÜRK FİLMLERİNE RUH KATAN MÜZİSYEN

CAHİT BERKAY SEFERİHİSAR'DA

Pek çok Türk filminin unutulmaz müziklerinde imzası olan yılların sanatçısı Cahit Berkay 3 Eylül Pazar günü Seferihisar Akkum'da **Club Resort Atlantis**'te dinleyicileriyle buluşacak. Konser halka açık ve ücretsiz.

SIĞACIK'TA BALIK ÇİFTLİĞİ KATLİAM DEMEK

İrfan Kozan Seferihisar Sığacık Balıkçılar Kooperatifi üyesi. Balıkçılık babadan kalma, gözünü denizde açmış desek yeridir. Kendini bildi bileli, 1970'lerden beri balıkçılık yapıyor. "Biz suyu bardaktan önce denizde gördük, asla vazgeçmeyiz" diyor. "Birinci önceliğimiz onun maviliğini, temizliğini korumaktır."

İrfan abiye Sığacık Körfezi'ne kurulması planlanan balık çiftliğini sorduk, o da "Ahhh" çekerek anlattı:

- İrfan ***abi nedir bu balık çiftliği hikâyesi?***

- Şu anda Sığacık Körfezi'nde 10 bin tonun üzerinde çupra-levrek çiftliği kafesleri var. Şimdi de bir kalemde 8.500 tonluk yeni bir çiftlik kurmak istiyorlar. Bu işin 18.500 tonla kalmayacağını biz çok iyi biliyoruz. Sığacık Körfezi'nin alanı geniş olduğu için kurban seçilmiş gibi geliyor. Karaburun Gerence iç körfez olarak kalıyor, duyduk ki oradaki çiftliklerin hepsi büyütülerek buraya taşınacak. Bu 5-10 yıl içinde Sığacık Körfezi'nin ölümü demek.

Bundan 5-6 yıl önce aynı bölgeye 900 tonluk bir orkinos çiftliği kuracaklardı. Karşı çıktık, çok mücadele ettik. O şamatadan dolayı geri adım attılar. Şimdi neredeyse on katı büyüklükte bir tesis kurmak istiyorlar dalga geçer gibi.

- ***Ne sakıncası var?***

Yılda 10 bin tonluk kapasite, yılda 10 bin tonluk balığın dışkısı, saçılıp dökülen yem demek. Bunlar çürümüş olarak deniz tabanına akıyor. Akıntıyla birlikte de bütün körfeze yayılıyor. Bizim Kokar dediğimiz Gökliman diye bir bölge var. Çiftlikler önce orada iç koydaydı. Bu iç koyda en azından 2 milyon metreküp su vardı. Balık çiftliklerinin dışkıları bütün deniz tabanını çürüttü. Bu defa onları dışarıya çekmeye başladılar. Nereye? Sığacık Körfezi'nin batı kısmının kuzeyden güneye uzanan bölgesine. Körfez daha geniş tabii ama neticede oradaki kirlenme burada da gerçekleşecek. Belki daha uzun sürecek ama sonuçta gerçekleşecek yani.

Sığacık Körfezi'nin iç sınırlarını gösteren harita. Yıldız Sığacık Kaleiçi bölgesini işaret ediyor

"Biz bunu açıkta yapıyoruz, akıntı ve rüzgâr alıyor bu atıkları açığa götürüyor" diyorlar ama ben kesinlikle bunu kabul etmiyorum. Kuzey rüzgârları bizde çok eser ve akıntıyı kendi yönünde aksi istikamette çeker. Akıntı güneyden kuzeye doğru geleceği için kirlilik sürekli bu kıyıları tehdit edecek.

- ***Yine körfezin içinde kalıyor yani?***

- Evet, önceki girişimlerinde bir bilirkişi raporu vardı. Buranın açık deniz özelliği taşımadığını, ayrıca Akdeniz fokunun üreme ve yaşama alanı olduğunu, korunması gerektiğini söylüyor. Üstelik şu an ruhsat verilen bölgeler, aynı zamanda Su Ürünleri tarafından trole yasak edilmiş bir bölge. Neden yasak, çünkü Sığacık Körfezi'nde çok zengin mercan kayalıkları var. Mercan kayalığı dediğimizde sadece balık türlerini değil, onlarca tür canlının yaşam alanını düşüneceksin. Su Ürünleri sirkülerinde deniz tabanının hassasiyetinden dolayı bu bölgenin sürülmesi yasaktır.

Siz şimdi bu bölgeye yılda 10 bin tonluk balık çiftliği ruhsatı veriyorsunuz. Yani bu kadar balığın posası, artığı bu bölgede deniz tabanına, mercan kayalıklarının üzerine çökecek. Anladın mı şimdi sakıncasını?..

- ***Akıntı temizler diyorlar?..***

- Ne akıntı ne rüzgâr, bunu hiçbir şey temizlemez. Bunu bize yutturamazlar, balıkçı arkadaşlara yutturamazlar. Biz bu işin özünü biliyoruz, rüzgâr nereden eser, akıntı hangi yönde gider, taşıma kapasitesi nedir, hepsini biliyoruz. Bu iş tarımda hayvan dışkısını kullanıp organik tarım yapmaya benzemez.

Turizm de biterse ne olacak?..

Bu çiftlik işleri ilk başladığında, 1980'li yıllarda 125 metreküplük kafeslere en fazla beş bin balık koyabilirlerdi. O bile fazlaydı,

sağlıklı olarak üç bin tane yetişirdi. Şimdi 75 metre yarıçapında, 30-35 metre ağ derinliği olan kafeslerde milyon tane balık yetiştiriyorlar. Doğal koşullarda birkaç bin balığın dışkısının serpildiği bölgeye 1 milyon balığın dışkısı dökülüyor. Çok vahim bir durumdur bu. Biz denizi kirletmiyoruz diyebilirler ama bunun örneklerini görmek için, ben iddia ediyorum, çiftlik altlarına deniz tabanına bir kamera yerleştirilsin, pislikten tümsekler oluşmamışsa onların tüm masrafını ben cebimden vereceğim. Ama bu kirlilikler oluşmuş ise, benim de onlardan istediğim, lütfen bu kafeslerini körfez dışına çeksinler.

- Balık çiftlikleri ne olacak? Onlar da lazım ekonomi için, balık üretimi için…

- Hem turizm yapalım hem balık çiftliği kuralım, bu ikisi aynı yerde yan yana olmaz. Biz demiyoruz ki balık çiftliği kurulmasın. Devlet bu işten yüksek KDV kazanıyormuş, geçen yılın girdisi 900 milyon dolarmış. Varsın kazansın, biz devletimize ters çıkmıyoruz. Ama bu iş körfez dışlarında açık denizlerde yapılsın. Bu bölgede mavi bayraklı plajlarımız, pırıl pırıl 17 tane bakir koyumuz var. Şimdiden yağlanmaya, kirlenmeye başladı bazı koylar. Artık turistler deniz tabanını görmek istiyorlar. Büyük paralar vererek tüplerle dalıyorlar. Sığacık'ta, Akkum'da dalış okulları var. Ama biz mercanlarımızın üstünü balık pislikleriyle örtüyoruz.

Balıkçılığı, balık üretimini düşünüyorsan önce trolle, gırgırla uğraşacaksın. Zaten balıkçılığı öldürmüşüz bunlar yüzünden. Su ürünleri kanunu onlar için yazılmış gibi. Denizin tabanında ne mercan ne yavru bırakıyorlar. Üç aylık yasakla hiçbir şeyi halletmiş olmuyoruz. Gopezin havyar dönemi Eylül-Ekim, Aralık-Ocak ayıdır. Yani av yasağı bittikten sonra. Biz de bir Yunanistan gibi, trole beş yıl yasak koymadığımız sürece bu ülkede balık nesli tükenmeye devam edecektir.

Balıkçılıkla uğraşan 50 teknemiz kaldı. Pek çok arkadaşımız turizme yönelmeye başladı. Teknelerini satıp banka kredileriyle gezi tekneleri aldılar. Buraya balık çiftliklerini kurarsanız, turizmin de önünü kapatırsınız. O zaman ne yapacak bu insanlar.

İşin bilincinde olmayan balıkçı arkadaşlar diyor ki, "ya İrfan abi, çiftliklerin etrafında balık oluyor, bizim de kısmetimiz artıyor". Tamam kardeşim, çiftliklerin etrafında balık oluyor, o dışkıları yemeye geliyor ama o arkadaşım şunu düşünemiyor. Bu tür büyük çiftliklerin 200-400 metre çapında ayriyeten koruma alanları var. Planlanan bu yeni tesisle birlikte 100 dönümlük alanda "buraya giremezsin kardeşim" diyecek. O zaman bizimkiler diyecek ki "Allah, biz buna zamanında niye karşı çıkmadık?"

Seferihisar ovasında imara açılan topraklara nasıl mandalinalar sökülüp beton dökülüyorsa, denizde balık çiftliği olayında da aynı. Denize beton döküyorsun, başka hiçbir mantığı yok. Nasıl karada betonu döküp üzerine apartman diktiğinde milyonlarca yılda oluşmuş toprağı, oradaki canlılığı yok ediyorsan, bu da aynı hesap. Biz bu yemyeşil toprakları, masmavi denizleri kolay mı kazandık. Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarıyla, dedelerimizin canları ve kanları pahasına kazandık. Bu güzellikler yüz binlerce yılda oluştu. Biz yarım yüzyılda, yarım yüzyıl bile değil, son otuz yılda hepsini mahvettik. Hepsinin kökünü kazıyoruz.

"AMACIMIZ GERÇEK SANAT ÜRÜNÜNÜ SEFERİHİSAR HALKIYLA BULUŞTURMAK"

"Taşrada hayat var" deyince, taşrada sanata değinmeden, "taşra sanatsal olarak metropol artığı bir popülerliğe mahkum mu?" ya da "taşrada sanat, emekli işi boş zaman etkinliği olarak algılanma kısır döngüsünü aşabilir mi?" gibi sorulara yanıt aramadan olmaz. Seferihisar Belediyesi'nde sanat danışmanı olarak görev yapan Veysel Eryürek'le sohbet ettik, ileride daha kapsamlı ele alacağımız bu konulara giriş yapmış olduk.

Seferihisar'da neler yapıyorsunuz?

- Küçükken bir işçi çocuğu olarak sadece televizyondan takip edebildiğim ve hayranlıkla izlediğim gerçek sanatçıları ve sanat ürünlerini tamamen gönüllülük ilkesiyle ve ücretsiz olarak halkla buluşturuyoruz. Bunun ilk ayağında "İnce Belli Ezgiler" adını verdiğimiz çello, flüt ve gitardan oluşan bir trio ekip kurarak bilinen halk ezgilerini batı formunda düzenleyip köy kahvelerinde kadın ve çocuklarla buluşturduk. Sonrasında da Sahne Müştemilat'ı kurup profesyonel sanatçıların halkın her kesiminden insanla sıcak bir temas kurabileceği bir performans alanını ülkemize kazandırdık. Tabi bu anlattığım her proje, sahip olduğu sanatsal ve kültürel duyarlılık sebebiyle kendisiyle çalışmaktan büyük onur duyduğum Belediye Başkanımız Tunç Soyer'in desteği ve heyecanı ile oldu.

- "Gerçek sanatçı" ya da "sanat ürünü"nü biraz açsak...

- Bugün adını, Debord'un da işaret ettiği gibi, "gösteri toplumu" koyabileceğimiz bir sistemde yaşıyoruz.

Artık her birey, ben de dâhil, gerçeği ne kadar yansıttığını bilemediğimiz bir vitrin oluşturma derdinde... Sosyal ağlar bunun en büyük platformu. Ve hayatımızın her yanı, içeriği ve özü boşaltılmış popüler "şeylerle" kuşatılmış durumda. Bundan en çok da sanat etkileniyor. Çünkü muktedir olan sınıf, sanatın ve bilimin aydınlatıcı gücünün ayırdında olduğu için onları popülerleştirerek değersizleştirip etkisiz hâle getiriyor.

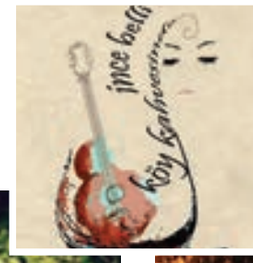

Mesela birçok yüksek okulun sınav komisyonlarının seçici kurulunda görev yapan "usta tiyatrocular" akşamları televizyon dizilerinde kaşları çatık elleri silahlı bir şekilde kitleyi cinnete teşvik edebiliyorlar. Hem de bu ucuzluğa talep olduğunu ya da para kazanmak zorunda olduklarını öne sürerek... Biliyoruz ki prensiplerinden ödün vermeyerek ve onurlu bir şekilde hayatını idame ettiren onlarca sanatçımız da var.

Yıllarını iyi bir sanat takipçisi olarak geçirmiş biri olarak bizim neye ihtiyacımız olduğu konusunda çok uzun süre kafa yorduğumu söylemek isterim. O yıllarda başucumdan eksik etmediğim çok kıymetli yazarlarımız, çizerlerimiz, bestecilerimiz ve biliminsanlarımızın yönlendirmelerine hep kucak açtım. Biz yaşadığımız toprakların hikâyesinden mütevellit çok duygusal bir toplumuz. Ve bu yaşamın her alanında gözlemlenebilir. Bu yanlışı terk etmeliyiz. Mantığı ve aklı bir yana bırakırsanız mimariden politikaya sanattan bilime kadar her alanda çuvallarsınız.

Bizi var eden ve birlikte aynı havayı, aynı kaderi paylaştığımız toplumu gerçek akla, gerçek mantığa yönlendirmeliyiz. Yani insanlarımıza sanatın dijital bir nesne olmadığını, çok sesli müziğin, klasik tiyatronun, fantastik edebiyatın ufuk açıcı ve iyileştirici etkilerini anlatmak ve hatta yaşatmak zorundayız. Tabii bir zamanlar

denendiği gibi zorlayarak değil.... Yeni bir form yaratarak.

- Tepkiler nasıl?

- İnce Belli Ezgiler'de gittiğimiz köyün popülasyonu ve seçilen mekanın uygunluğuna göre katılım değişebiliyor. Ancak memnuniyet çok yüksek. Çünkü bu insanlar tıpkı benim çocukluğumda hissettiğim gibi bu enstrümanların ya da sanatçıların belli bir zümreye hitap ettiğini sanıyorlar. Fakat konser sonrasında bunun böyle olmadığını gördüklerinde, hatta onların ayaklarına kadar gelip müziğimizi sunmaktan mutluluk duyduğumuzu anladıklarında aramızda çok derin bir bağ oluşuyor. Hayatlarında ilk kez çello, flüt ve gitar gören birçok çocuk ve yetişkin insanla temas kurduk. Mutluyuz.

Peki Sahne Müştemilat?..

Müştemilat ismi çok eski bir hayalimdi. Çocukluğumdan bu yana evlerin "kurtarılmış bölgesi" olarak gördüğüm müştemilat bölümlerinde hep bir huzur duydum. Eski ama iş gören eşyaların depolandığı, hayat kurtaracak aletlerin saklandığı ve çoğu zaman kendimizle başbaşa kalmak için tercih ettiğimiz alandır müştemilat. Orada çok şeyin tamiri bakımı yapılır, birçok sırrı muhafaza eder ve genel olarak yenilenmedir. Bizde sahnemizde bunu sağlıyoruz. Hep birlikte yenileniyoruz.

Bugüne kadar aralarında Anadolu Yaylı Çalgılar Topluluğu, İzmir Devlet Türk Dünyası Dans ve Müzik Topluluğu, İzmir Nefesli Sazlar Beşlisi, Tiyatro Medresesi gibi çok saygın sanatçılarımızın olduğu, müzikten tiyatroya ve hatta edebiyata kadar geniş bir çerçevede çok kıymetli sanatçıları ağırladık. Katılımcılar kendilerine temas edebilecekleri mesafede oturan sanatçıların tecrübelerini, hayat hikâyelerini, müziklerini ve önerilerini dinlediler.

- Sırada neler var?

- Buna Seferihisar Belediyesi Sanat Danışmanı olarak cevap vermek isterim. Çünkü şu ana kadar anlattığım projelerimiz aynı minvalde devam edecek zaten. Şunları sizinle paylaşabilirim:

Tiyatro Medresesi ile uluslararası bir projeye ev sahipliği yapacağız. Ayrıca Medrese ekibinin tek kişilik oyunlarını Müştemilat'ta halkla buluşturacağız.

Ağustos ayında, yüzünü doğaya dönmüş bir konseptle, dünya çapında Erkan Oğur, Nora Buschmann, Ricardo Moyano ve Bekir Küçükay gibi gitaristleri ağırlayacak Teos Klasik Gitar Festivali'nin ilkini düzenleyeceğiz.

Belediyemiz bünyesinde kurulmuş ve dünyada ilk olma özelliğini taşıyan Çocuk Belediyesi'ne yönelik de nitelikli atölye çalışmaları başlayacak.

Ayrıca çok değerli abim, hocam yazar ve keman sanatçısı Gündüz ÖĞÜT ile devam ettirdiğimiz Hayalden Gerçeğe Öykü Atölyesi çok verimli bir şekilde çalışmalarına devam ediyor.

Mutluluğun yeşille bir ilişkisi olmalı!

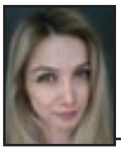

Burcu Ayan

Mutluluğumuzu arttırmak doğada daha çok vakit geçirmekle mümkün iken, neden hâlâ beş yıldızlı otellere kapanan tatil planları yapıyor, gezmelerimizi alışveriş merkezlerine sıkıştırıyor, kazancımızı daha büyük beton yığını içindeki dairelere harcıyor ve doğayla iç içe olma hayallerimizi emekliliğe erteliyoruz ki?

Mutluluk nedir? İnsanoğlunun var oluşundan bu yana yanıtını arayıp durduğu, yüzyıllardır filozofların kendilerine sorduğu, net bir cevabı bulunamayan bir sorudur bu. Oldukça fazla tanımı var. Örneğin, TDK şöyle tanımlıyor: "bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu." Bu oldukça ütopik bir tanım; "eksiksiz ve sürekli ulaşmak"... Aslına bakarsanız dünya üzerinde ne kadar insan varsa o kadar cevabı olan bir soru bu belki de… Hatta aynı insan için bile zamanla değişebilir… Kabaca genel bir tanımlama yapmak mümkün olsa bile oldukça öznel bir kavramdır. Psikoloji literatürüne baktığımızda ise mutluluk, öznel iyi olma hali olarak ele alınır. Diener'a (2009) göre; öznel iyi olma hali, insanın tüm yaşamını değerlendirdiğinde olumlu duyguların daha fazla deneyimlendiği bir ruh hâlidir. Diğerlerinin nasıl algıladığı ve düşündüğünden bağımsız olarak, kişinin kendi yaşantısı hakkındaki, yaşamının ne ölçüde istenilir, memnuniyet verici ve güzel olduğuna dair algısıdır. Öznel iyi olma hâlini yani halk dilinde mutluluğu etkileyen pek çok içsel ve dışsal etmen araştırma konusu olmuştur. Bu araştırma konularından biri de, bunun yeşil alan/doğa ile ilişkisidir. Bu çalışmaların sonuçlarına bakarsak, Cemal Süreya'nın mutluluğun kahvaltı ile olan ilişkisini vurguladığı sözünden esinlenerek şöyle söyleyebiliriz; "mutluluğun yeşille bir ilişkisi olmalı!"

Doğal çevre ile kurulan ilişkilerin insan sağlığı ve mutluluğu üzerinde önemli olumlu etkileri olduğunu saptayan pek çok çalışma yapılmıştır. Parkları daha sık kullanan insanların kullanmayanlara oranla daha mutlu olduklarını gösteren doktora tezim (Ayan, 2017) de bunlardan biri. Bunun yanı sıra pek çok çalışma, doğal alanlarda bulunmanın, doğayı görmenin, yakınımızda doğal alanlar olduğunu ve istediğimizde ona ulaşabileceğimizi bilmenin ya da sadece doğa ile ilgili unsurlar bulunan resim, video, slayt vb. objelere bakmanın bile, öznel iyi olma hâlimiz yani mutluluğumuz üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteriyor.

Doğa bizim evimiz

Doğa, pek çok canlının yuvasıdır. İnsan da tüm canlılar gibi doğanın bir parçasıdır ve uzun yıllar boyunca doğa ile iç içe yaşamış, son zamanlarda artan kentleşme ve kent yaşamının zorunlu sonuçları sebebiyle giderek doğadan uzaklaşmaya

başlamıştır. Psiko-evrimsel teoriye göre (*psychoevolutionary theory*) insanın doğa ve yeşile olan gereksiniminin, insanın/insanlığın geçmişi ile ilgisi vardır (Ulrich, 1993). Ulrich, bir çevrede yaşamak için nasıl evrildiğimizin, duygularımızın kökenini de açıkladığını söyler. Buna bağlı olarak, kendimizi kötü hissettiğimiz bir çevrede bulunduğumuzda kan basıncımızın arttığını, kaslarımızın gerginleştiğini, nabzımızın ve hormon dengemizin değiştiğini belirtir. İnsanın doğaya adapte olabilmesi için doğanın çeşitli öğeler içerdiğini ve insanların bu şekilde doğa ile doğrudan ve duygusal bir ilişki kurduklarını savunur. Muhtemelen kurulan bu bağ oldukça eskiye dayanmakta olduğu için insan kendini doğada evinde gibi hisseder ve bu sebeple doğada bulunmaktan mutluluk duyar.

Ulrich'in bir başka teorisi de stres yenme teorisidir (*stress recovery theory*). Bu teoriye göre doğal alanlar, stresten uzaklaşmayı sağlar ve stres seviyesini azaltır (Ulrich 1984, 1999). Ulrich ve arkadaşları (1991) bu teoriyi destekleyen çalışmalar yapmışlar ve insanların doğal çevre karşısındaki duygusal tepkilerini ölçerek stres ile ilişkili önemli etkiler saptamışlardır. İnsanların negatif duygu ve düşüncelerinin, doğa karşısında neşe ve dinginlik gibi olumlu duygulara dönüştüğünü göstermişlerdir. Kendimizi kötü hissettiğimizde ya da strese kapıldığımızda temiz hava almak için kendimizi dışarıya atıp doğada yürüyüş yapmak istememizin temel sebebi doğanın bu sakinleştirici yanı olmalı…

Doğanın insan üzerindeki olumlu etkilerini tanımlayan bir başka teori ise "dikkat yenileme teorisi"dir (*attention restoration theory*). Bu teoriye göre doğal çevre, günlük rutinin dışına çıkmak için bize fırsatlar sunar ve bu şekilde doğa hiçbir güç gerektirmeksizin insan için ilgi çekici hale gelir. İnsan doğada dinlendiğini ve yenilendiğini hisseder. Doğa insanlara rahatlama deneyimi yaşatır. Bu rahatlık hissi insanlara yenilenme olanağı sağlar. Kaplan ve arkadaşları (1988) doğanın sunduğu bu rahatlama ve yenilenme hissini "doğanın canlandırıcı gücü" olarak tanımlıyorlar. Doğayla etkileşim içerisinde olan, daha doğal çevrelerde yaşayan insanların diğer bireylerden daha mutlu ve sağlıklı olmasını, uzun vadede ise bireyin evinden, işinden ve genel yaşamından memnuniyetinin artmasını, doğanın bu canlandırıcı gücüne bağlıyorlar.

Doğada ol, mutlu ol! Yeşili koru, sağlığını koru!

Sağlığın mutlulukla olan ilişkisi göz önüne alındığında yeşil alanların sağlık üzerine etkileri de göz ardı edilemeyecek derecede önemlidir. Deneysel, teorik ve kişisel anlatılara dayalı pek çok çalışma doğa ile ilişkinin; kan basıncı, kolesterol, yaşama bakış açısı ve stres üzerine olumlu etkileri olduğunu gösteriyor. Yapılan çalışmalarda sağlık için kırsal alanların kısmen elverişli alanlar olduğu, şehirlerin ise neredeyse elverişsiz koşullara sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Kaplan ve Kaplan 1989, Grahn 1992). Ne yazık ki kent içinde yaşayan insanlar genellikle doğal alanlardan uzaklaşmış, vakitlerinin çoğunu iç mekânlarda geçirmeye başlamış ve bunun sonucu hareketsiz bir yaşam tarzını benimsemiş durumdalar.

Yeşil alanların fiziksel ve ruhsal sağlığa olan olumlu etkilerinin yanı sıra sosyal anlamda faydası da göze ardı edilemeyecek olumlu özelliklerindendir. Birçok araştırmacı yeşil alanların insanların bir araya gelmesinde ve bundan sosyal anlamda fayda sağlanmasında önemli etkileri olduğunu vurgular. Örneğin, Kuo ve çalışma arkadaşları (1998) mahalledeki sosyal bağların ölçülmesi ile ilgili yaptıkları çalışmada; yaşanılan alanlardaki yeşil alanların varlığının ve verdiği huzurun, komşular arasındaki sosyal bağları da kuvvetlendirdiğini göstermiştir (Jackson 2003).

Yeşil alanların fiziksel ve ruhsal sağlık için öneminin giderek daha fazla anlaşılmasıyla, pek çok hastalığın tedavisinde de yeşil alanlardan faydalanılmaya başlanması tesadüf değildir. Bu amaçla, terapatik peyzajlar (*therapeutic landscapes*), şifa bahçeleri (*healing gardens*), ekoterapi (*ecoterapy*) gibi doğayı ve insanı bir araya getirmeyi hedefleyen kavramlardan yola çıkarak, doğanın iyileştirici gücünü kullanan yöntemler gelişmektedir.

Jager (2004)'e göre kent planlaması, insanın temel gereksinimleri dikkate alınarak, özellikle insancıllık ilkesi önemsenerek yapılan, insan onuruna yakışır biçimde yaşamak anlamına gelen, uygarlığın ilkeleri üzerinde biçimlenen bir çalışmadır. İnsanın tüm gereksinimlerini uygar bir biçimde karşılamasını sağlamak üzere tasarlanan kent planlaması, insanların bedensel ve duygusal gereksinimlerini de birlikte düşünmeyi gerektirir. Oysa bugünün değişen toplumuna baktığımızda, günlük yaşam ve çalışma ortamı için yarardan çok sağlığa zarar verecek bir çevre yarattığımızı görüyoruz (Thompson 2011). Yaşanan hızlı kentleşme ile yeşil alanların miktarında ve kalitesindeki azalma ve buna paralel olarak kentlerde oluşan elverişsiz sağlık koşulları insanları da olumsuz etkiliyor. Kent içinde kalan yeşil alanlar, kentleşme baskısıyla parçalanarak beklenen işlevleri yerine getiremeyecek şekilde işlevsizleştiriliyor. Birçok insan doğa ile ilişkili kurmanın, sağlık ve mutlulukları üzerindeki etkilerinin farkında bile değil. Oysa doğal alanlar, sağlık ve mutluluk kaynağı olarak önemli bir ihtiyaç sayılmalıdır. Dünya çapında artan ruhsal hastalıklar kapsa-

Doğayı ve yeşili yok etmek pahasına büyüyen kentler bireye sağlıklı ve mutlu bir yaşam şansı bırakmıyor.

mında doğa ile ilişkinin yenileyici ve önleyici özelliği halk sağlığı stratejilerinde, önemle dikkate alınmalıdır (Maller ve ark. 2005). Konu üzerine yapılan birçok çalışma yeşil alanlara erişim sayesinde insanların fiziksel sağlıkları, ruhsal sağlıkları ve sosyal sağlıkları bakımından önemli faydalar elde ettiklerini ortaya koyarken ve öte yandan yeşil alanların olmadığı ya da daha az olduğu kentsel alanların olumsuz etkilerini gösterirken, bu durumun yeterince ciddiye alınmayışı üzücüdür.

Neden doğal alanlara yakın ya da yeşil alanı bol olan yerleşimler daha cazip ve pahalıdır, turistler için en ilgi çekici yerler neden doğal alanlardır, insanlar neden maddi güçleri arttığında bahçesi olan evlerde yaşamayı tercih ederler ve bahçelerine çiçek almaktan bile mutluluk duyarlar? Emeklilik hayallerinin neredeyse tümü neden küçük bir sahil kasabasında balık tutmaya dayanır? Tüm bunlar, insanların doğal alanlardan sağladığı faydaların göstergesidir. Buna rağmen artan kentleşmeyi ve katledilen yeşil alanları anlayabilmek mümkün değildir. Bir yandan hızla betonlaşan kentlerde yaşamaya çalışıp yatırım amacıyla inşaat sektöründeki artışa destek sağlarken, diğer yandan doğada yaşama hayalleri kurmak oldukça ironiktir. İnsanların doğadan uzaklaşması demek birbirinden uzaklaşması, sosyal bağların zayıflaması, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarının artması, kısacası mutsuzlaşması demektir. Bu sebeple, kentlerin ve mekânların planlanmasında yeşil alan ihtiyacı bir lüks gibi algılanmaktan çıkıp temel gerekliliklerden biri olarak görülmelidir. Yeşil bir çevrede yaşamak insanın temel haklarından biri olmalıdır. İnsan sağlığı ve mutluluğu üzerine önemli etkileri bir yana, doğal alanlar kentsel miraslardır ve bu bağlamda doğal alanlarımız konusunda alınan kararların bu haklar temelinde değerlendirilerek alınması gerekmektedir.

Bireysel olarak yapmamız gereken ise doğal güzelliklerimizi ve bu doğal güzelliklere sahip yerleri korumak ve böylece insanlığın mutluluğuna katkı sağlamaktır. Mutluluğumuzu arttırmak doğada daha çok vakit geçirmekle mümkün iken, neden hâlâ beş yıldızlı otellere kapanan tatil planları yapıyor, gezmelerimizi alışveriş merkezlerine sıkıştırıyor, kazancımızı daha büyük beton yığını içindeki dairelere harcıyor ve doğayla iç içe olma hayallerimizi emekliliğe erteliyoruz ki?

KAYNAKLAR

- Ayan, B. 2017. Öznel İyi Olma Hali Üzerine Kent Parklarının Etkilerinin İrdelenmesi: Ankara Kenti Örneği. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Diener, E., Diener, M. & Diener, C. 2009. Factors predicting subjective well-being of Nations. Social indicators research series 38, pp. 43-70.
- Jager, T. 2004. "The Art of Orthogonal Planning: Laparelli's Trigonometric Design of Valetta". *Journal of the Society of Architectural Historians*. Vol. 63. No: 1. S. 4-31. 2004.
- Kaplan, S., Talbot, J. F., Kaplan, R. 1988. Coping with daily hassles: The impact of nearby nature on the work environment. Project Report. U.S. Dept.Agr. For. Serv., North Central For. Expt. Sta., Urban For. Unit Coop. Agreement 23-85-08.
- Kaplan, R., Kaplan, S. 1989. *The Experience of Nature: a Psychological Perspective*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Kuo, F.E., Sullivan, W.C., Coley, R.L., Brunson, L. 1998. Fertile ground for community: inner-city neighborhood common spaces. Am. J. Commun. Psychol. 26 (6), 823–851
- Maller, C., Townsend, M., Pryor, A., Brown, P., Leger, L. 2005. Healthy Nature Healthy People: 'Contact With Nature' As An Upstream Health Promotion İntervention For Populations. Health Promotion International, Vol. 21 No. 1
- Thompson, C., W. 2011. Linking landscape and health: The recurring theme Catharine Ward Thompson. *Landscape and Urban Planning* 187–195
- Ulrich, R.S.1984. View through a window may influence recovery from surgery. *Science* 224 (4647), 420–421.
- Ulrich R., Simons R., Losito B., Fiorito E., Miles M., Zelson M . 1991. Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *J. Environ. Psychol.* 11:201–203
- Ulrich, R. S. 1993. Biophilia, Biophobia, and Natural Landscapes. In Kellert, S.R. and Wilson, E.O. (Eds.) *The Biophilia Hypothesis*. Washington, DC: Island Press.
- Ulrich, R.S. 1999. Effects of gardens on health outcomes: theory and research. In: Cooper-Marcus, C., Barnes, M. (Eds.), *Healing Gardens: Therapeutic Benefits and Design Recommendations*. Wiley, New York, pp. 27–86.

ne yapsak ne yapsak?..

PERŞEMBE AKŞAMLARI MARİNA'DA MÜZİK RÜZGÂRLARI

Teos Marina'nın düzenlediği Perşembe Konserleri Ağustos ve Eylül ayı boyunca devam ediyor. Akşam serinliğinde müzik dinleyip kurtlarını dökmek isteyenler için önümüzdeki günlerde konser programı şöyle:
03 Ağustos / Cihangir Moralı & Albatros
10 Ağustos / Six Pack
17 Ağustos / Vasiliki Papaeorgiou & Aliki Markantonatou
24 Ağustos / Latin Dansları Gecesi
31 Ağustos / İzmir Pop Orkestrası
07 Eylül / Tango Dansları Gecesi
Perşembe konserleri dışında 26 Ağustos (Cumartesi) günü de Yüksek Sadakat grubunun sahne alacağı özel bir etkinlik düzenlenecek. Marina da düzenlenen tüm etkinlikler herkese açık ve ücretsiz. Konser programındaki olası değişiklikleri www.teosmarina.com.tr adresinden takip edebilirsiniz.

ŞİİR VE TÜRKÜ DOLU AKŞAMLAR

Doğa Sanat Felsefe Derneği ve Teos Kültür Sanat Derneği'nin birlikte düzenlediği etkinlikte, Şükrü Erbaş ve Gökhan Ekin, "Hafıza Kaybı Dönemine Karşı" şiirler okuyacak, türküler söyleyecek. Dinlemek, sesinizi katmak isterseniz, 12 Ağustos Cumartesi Teos Kültür Sanat Derneği'nde (Yazar Evi), 13 Ağustos Pazar Doğa Sanat Felsefe Derneği'nde (Sanat Bahçesi)...

MÜZİK VE EDEBİYAT SOHBETLERİ

Teos Kültür ve Sanat Derneği'nin düzenleyeceği etkenliklerde, Marina Konserlerinde sahne alan sanatçılarla bir araya gelmeniz, müzik ve edebiyat üzerine derin ve keyifli sohbetlere girişmeniz mümkün. Vasiliki Papaeorgiou ve Aliki Markantonatou 18 Ağustos Cuma günü, Yüksek Sadakat üyeleri 27 Ağustos Pazar günü Yazar Evi'nde olacak.

SOSYAL BEDELİ KİM ÖDÜYOR?

N. Beril Özer
beril.ozer@okan.edu.tr
Okan Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Seferihisar'da Orhanlı Vadisi'nde bir taş ocağı projesi Çevresel Etki Değerlendirmesi'nden (ÇED) olumlu rapor aldı. Yerel halk eylemlerle tepkisini gösterdi, bizler de bu sayede sosyal medyadan, lütfedip yer verdikleri ölçüde, gazete ve televizyonlardan haberdar olduk. Çoğu zaman öyle olmuyor mu zaten? Eğer proje yöre halkı için kabul edilebilir değilse, olumsuz sonuçlarından doğrudan etkilenen vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşları oluyor bu tür yatırımlardan bizleri haberdar eden.

Bu yatırımlar hidro-elektrik santral, doğal gaz santrali, boru hattı, yol veya liman yapımı şeklinde, çeşitli ihtiyaçlara yönelik olarak gündeme geliyor. Bazen de karşımıza kentsel dönüşüm olarak çıkabiliyor. Burada, bu çevre yatırımlarına duyulan ihtiyacı sorgulama ve sosyal etkilerini tartışma ihtiyacı ortaya çıkıyor.

Örneğin, Seferihisar'da yapılması gündemde olan taş ocağı projesi sizin de aklınıza şu soruları getirmiyor mu? Neden bu kadar çok taşa ihtiyacımız var? Nasıl bir kalkınma anlayışına sahibiz? Yoğun kentsel dönüşüm ve betonlaşmanın etkileri neler olabilir? Ekonomi, kentsel yapı, çevre, yaşam kalitesi, mutluluk nasıl etkilenir? Başka alternatif yok mu? Öncelik ne olmalı?..

Doğanın yıkımı pahasına kalkınma

Ülkeler arasındaki kalkınma yarışı II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızlandı. Rekabetin yoğun olduğu bu süreçte gelişmiş ülkeler daha da büyümek ve gelişmek için az gelişmiş ülkelerin kaynaklarını kullanmayı düşündü. Böylece az gelişmiş ve gelişmiş ülkelerin dahil olduğu, karşılıklı bir bağımlılık ilişkisine dayalı "yeni dünya ekonomisi" ortaya çıktı. Bu süreçte çevre ve doğal kaynaklar üzerindeki baskı arttı ve küresel bir boyuta ulaştı.

Gelişmenin ve modernitenin göstergesi sayılan bu dönüşümler tüm toplumlarda büyük değişimlere yol açtı. Bu süreçte insan-doğa ilişkisindeki değişimin de hızlandığını görüyoruz. İnsanın doğaya hâkimiyet kurma düşüncesi "sömürü", "kullanma" ve "egemenlik" ilişkisi bağlamında düşünüldü. Doğanın, doğal çevrenin ve canlıların, insanın hizmetine sunulmuş varlıklar olduğu şeklinde bir ön kabul var ne yazık ki... "İnsan merkezli" bakış açısının hâkim olduğu, doğal kaynakların metalaştırıldığı bir dönemi yaşıyor dünya uzunca bir süredir.

Bu süreci, doğal yaşam savunucusu Amerikalı yazar Thoreau'nun "Egemen Batı Dünya Görüşü" eleştirisinin sunduğu çerçeveyle açıklamak mümkün. "Gelişme"nin niceliksel bir büyüme; "kalkınma"nın ise ekonomik kalkınma ile eşdeğer görüldüğü bir dönemde, hâkim olan "Egemen Batı Dünya Görüşü"ne göre doğal kaynaklar, insanların refahı için sunulmuş olup sınırsızdır. İnsan, doğadaki tüm canlı ve cansız varlıklara egemen ve onlardan üstündür. Bu bakış açısı ile göz ardı edilen çevresel ve sosyal etkiler nihayet 1970'lerden itibaren mevcut üretim sisteminin sorgulanmasıyla gündeme gelmeye başladı. Bu süreçte dünyada sosyal, ekonomik, çevresel ve siyasal yönden sorgulanan yeni bir üretim anlayışı geliştirilmek istendi. Bu anlayışa göre gelişmin kendisi kadar faydaların dağıtımının da önemli olduğunu ifade eden temel insani ihtiyaçlar yaklaşımı ön plana çıktı.

Sosyal etkiler ne olacak?

Ulusal ve uluslararası alanda yükümlülüklerin artması ve sürdürülebilir kalkınmanın önem kazanmasıyla birlikte, 1970'lerin başında projelerin ekonomik ve teknik boyutları kadar sosyal boyutları da çalışılmaya başlandı. Türkiye ise bu konuda henüz istenen noktada değil. Her proje için sosyal etki değerlendirme (SED) çalışması yapılmıyor maalesef. Proje için önce ÇED raporunun gerekli olup olmadığı belirleniyor. ÇED gerekli değilse zaten SED de çalışılmıyor. Eğer gerekli görülürse, ikinci aşamada sosyal etki değerlendirme çalışmasının kapsamına karar veriliyor. Bazı projelerde saha çalışması yapılmaksızın, yöre halkı ve ekonomik kaynaklarla ilgili temel bilgiler yeterli olurken, bazılarında detaylı SED çalışmaları istenebiliyor. SED'in kapsamı projenin niteliğine ve projelerin finansmanını sağlayan kuruluşların performans kriterlerine göre değişiyor. Gelin bu sürece biraz daha yakından bakalım. SED nedir, ne değildir?

Sosyal etki en basit tanımıyla "yapılan bir aktivite sonucu ortaya çıkan değişim" anlamına gelir. Çevresel etkide projenin ya da yatırımın ekolojik sisteme, bitki ve canlı türlerine, iklime ve arazi yapısına etkisi esas alınırken; sosyal etkide ise projenin yerel halkın yaşam kalitesine, ekonomik geçim kaynaklarına, doğal kaynaklara erişimlerine ve sosyal yaşamlarına etkisine bakılır. Sosyal etki değerlendirmesi, alanında uzman sosyolog, psikolog ve antropologlarca yapılır.

"Çevresel etkiler toprağa ilk kazma vurulduğunda, sosyal etkiler ise en ufak bir spekülasyon ve söylentinin çıktığı anda başlar." (Kentsel Vizyon, 2015; akt. Vanclay, 2012)

Sosyal etkinin değerlendirilmesi konusunda çalışan uzmanlar ilk olarak etki alanını ve yerleşim yerlerini belirleyerek işe başlar. Etki alanı, projenin büyüklüğüne ve etkilerine göre belirlenen alanı ifade eder. Ardından proje ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olabilecek kişi ve kurumlar belirlenir. Paydaş olarak nitelendirilen kurum ve kuruluşlarla, muhtarlarla ve yerel halkı oluşturan hane halkı üyeleri ile görüşmeler yapılır. Projeden en çok olumsuz etkilenme olasılığını taşıyan genellikle yaşlı ve bakıma muhtaç kişiler, kadın hane reisleri, engelliler, yoksullar gibi kişilerden oluşan "hassas gruplar" belirlenir.

Uzmanlar daha sonra projeleri, etkisi uzun veya kısa süreli; hafif, orta ve ağır olmak üzere ekonomik, demografik, sosyokültürel ve çevresel olarak analiz eder ve olası olumsuz etkilere karşı etki azaltıcı önlemler geliştirir. Bütün bu süreçlerde temel amaç projenin olası faydalarının arttırılarak olası olumsuz etkilerinin mümkün olduğunca azaltılmasıdır. Projenin niteliğine ve etkilerin derecesine göre yatırımcı şirket ve yerel halk arasındaki iletişimin devamlılığının sağlanması için şikayet mekanizmalarının geliştirilmesi, halkla ilişkiler ofislerinin kurulması, yeniden yerleşim eylem planlarının hazırlanması gibi çalışmalar yapılır. Detaylı bir sosyal etki değerlendirmesinde "halkın katılımı", "şeffaflık", "iletişim" ve "telafi mekanizmalarının geliştirilmesi" gibi maddelerin içerildiğini görürüz. Ancak ülkemizde kapsamlı SED ve ÇED değerlendirmelerinin yapılmadığı projelerde, yerel halkın katılımı bir yana, projeden ancak kazma vurulduğunda haberdar olduğu örnekler yaşanmaktadır. Oysaki ulusal ÇED yönetmeliği kapsamlı bir SED çalışmasını içerecek şekilde revize edilse, gerekli düzenlemeler sürecin başından itibaren yapılır ve çatışmalar minimum düzeye indirgenebilir.

Zeytin yerine taş mı yiyeceksiniz?

Örneğin, Seferihisar'da yapılması planlanan taş ocağı kırma ve eleme tesisi için planlanan yer tarım ve hayvancılıkla uğraşan yerel halkı doğrudan olumsuz etkileyecek bir bölgede. Bu proje sonucu üretilecek olan malzemelerin, ekonomik olarak oldukça kârlı olan inşaat sektörü için kullanılacağını düşünelim. Bu bakımdan yüklenici firma ve çalışanlar için faydalı olacağı muhakkak. Peki yörede tarımla uğraşan halkın zararı ne olacak?

Tarım alanlarının ortasındaki bir vadide, verimli topraklarda, ürün vermesi en az 4-5 yıl süren, en verimli hale gelmesi uzun yılları bulan zeytin

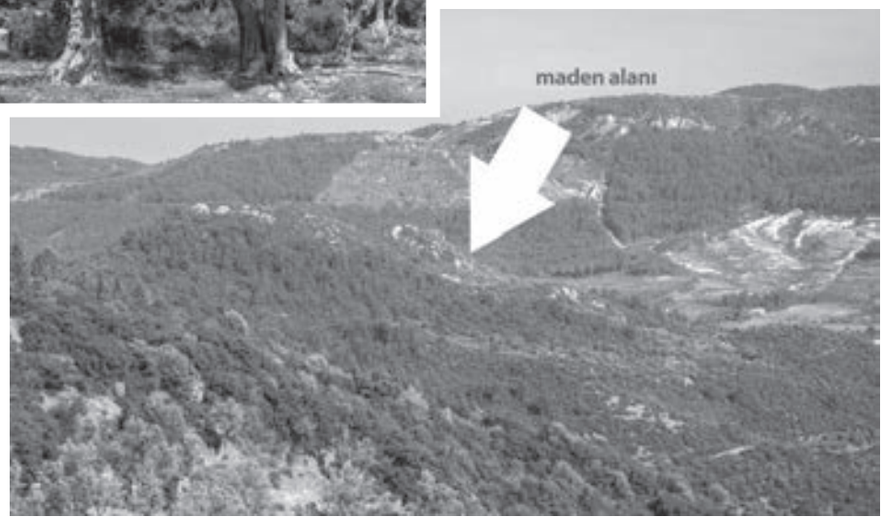

Orhanlı'da taş ocağı yapılması planlanan bölge ve solda, arazideki zeytin ağaçları.

ağaçlarıyla dolu bir arazide, hem de yöreye özgü bir tür olan "erkence" zeytinine ev sahipliği yapan, yeşil meralara sahip bir bölgede yürütülecek bir taş ocağı projesinin, tarım ve hayvancılığı bitireceği apaçık. Düzenli olarak patlatmaların yapılacağı, mahalleden yüzlerce kamyonun geçeceği, civarda yetişen ürünlerin tozdan etkileneceği bir ortamda, ocağa yakın mesafede bulunan evlerini taşınması anlamına da gelebilir. Proje yalnız Seferihisar'a bağlı Orhanlı'yı değil, Menderes ilçesine bağlı Kuyucak gibi civar köyleri de etkileyebilir. Neyse ki bu proje şimdilik Valilik tarafından durdurulmuş ve herkes derin bir nefes almış.

Peki bu çelişkilerin, çatışmaların anlamı nedir? Her seçiş bir vazgeçiş midir? Bugün hepimizin alışkın olduğumuz bir yaşam tarzı ve bir dizi tüketim alışkanlığı var. Gündelik eylemlerimizin tamamı, sabah gözümü açtığımız andan itibaren bir dizi enerji ihtiyacına bağlı. Bu ve benzeri projelerle belki kentlerde hayalini kurduğumuz konutlar inşa edilecek, sıcacık oturmamızı sağlayacak boru hatları yapılacak, aydınlanmamız ve tüm teknolojik aletleri kullanmamız için gerekli enerji sağlanacak... Ancak bunun karşılığı olan bedel, ödediğimiz faturalardan ibaret değil. Kentlerde, belirli bir gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerde lüks konutlar, bolluk ve bereket dolu bir yaşantının yanı başında, özellikle kırsal alana yakın bölgelerde tarım ve hayvancılık gibi ekonomik geçim kaynaklarının risk altına girdiği, temiz su, temiz hava ve sağlıklı gıda gibi temel ihtiyaçların karşılanamadığı durumlar yaşanıyor. Bu eşitsizlik hiç de şaşırtıcı değil. Çünkü tüm gelişme stratejileri, refah düzeyi yüksek toplumların "iyi bir yaşam" tanımı ve standardı üzerinden belirleniyor. Toprak, ormanlar ve su gibi yöre halkı için hayati olan ve yüzyıllardır onlar tarafından kullanılıp korunarak bugünlere gelen doğal kaynaklar, yerel halkın yeterince bilgili olmadığı ve bu kaynakları kârlı bir şekilde kullanamadığı ileri sürülerek, bazen ülke içinde, bazen ülke dışında olabilen "merkez" tarafından kontrol ediliyor.

Bugün çevresel krizin varlığı ve ortaya çıkardığı bedeller herkesçe kabul ediliyor. Ancak bu çeşitli gerekçelerle meşrulaştırıldığı için kâğıt üzerinde kalıyor. Çevresel tahribat, bazı insanların diğerlerinden daha fazla etkilenmesiyle sonuçlanıyor. Fayda ve bedeller adil bir şekilde dağılmıyor, siyasi ya da ekonomik gücü olmayanlar en dezavantajlı kişiler oluyor. Türkiye'de de yapılan yatırımlarda altyapı sistemlerinin ve halkın geçim kaynaklarının doğrudan olumsuz etkilendiği projelerin sayısı azımsanmayacak düzeyde. Ancak, bedellerin tüm gezegeni, hepimizi ilgilendirdiği gerçeğini göz ardı etmemeliyiz.

Oysa doğal kaynakların bir sınırı olduğunu göz önünde bulundurarak çevre krizi konusunda uygulama boyutunda somut adımlarla harekete geçmeliyiz. Projelerde başta alan seçiminden başlamak üzere çevresel ve sosyal değerlendirmelerde yerel halkın faydasının gözetilmesi, uzun vadeli olumlu ve olumsuz etkilerin, ödenecek bedellerin hesap edilmesi burada önem kazanıyor. Bu yapılmazsa, belki de çok yakında zeytin ağaçlarımızın, verimli tarım topraklarımızın ve çiftçimizin yerinde yeller esecek, biz de kıymetini o zaman anlayacağız.

KAYNAKLAR

- Thoreau, H.D. (2001) "Doğal Yaşam ve Başkaldırı" Çev. Çiftçi, S. Kaknüs Yayıncılık: İstanbul.
- Kentsel Vizyon Platformu (2015) "SED Rehberi", (www.kentselvizyon.org).

ORHANLI'DA TAŞOCAĞI, ÜRKMEZ'DE YAT LİMANI, SIĞACIK'TA BALIK ÇİFTLİĞİ...

HUKUKSAL OLARAK NE DURUMDAYIZ?

Av. Şehrazat Mercan

Sığacık Koyu'nda, 2009 yılı başından beri devam eden ve ilk etapta açtığımız iptal davalarını kazandığımız, çipura-levrek ve orkinos çiftlikleri için verilen son ÇED Olumlu Kararları için açtığımız davalarda, yaklaşık 2 ay önce keşifler yapıldı ve bilirkişi raporları bekleniyor.

Su ürünleri yetiştiriciliği, salt denizel ortamı kirletmekle kalmıyor. Lojistik destek için kıyılarda da depo, işleme tesisleri, iskele, larva üretim tesisleri gibi yapılanma ile, Seferihisar ve Urla gibi kendini turizmle kalkınmaya göre planlamış olan ilçelerimizi önemli ölçüde olumsuz etkileyecek.

Gerek Seferihisar Belediyesi ve gerekse Urla'daki derneklerimiz ve duyarlı yurttaşlar ile bu konuda hukuki ve eylemli çalışmalar yürütülüyor.

Ürkmez plajının yarısına dolgu yapılarak kazanılacak alanda, 768 tekne kapasiteli ve yap işlet devret yöntemi ile bir yat limanı yapılmak isteniyor. ÇED sürecinde, hem Belediye hem de yurttaşlar, buna şiddetle karşı çıktılar. Çünkü bu beldenin de kalkınması için öngörü kırsal turizmdir. Termal turizmdir. Bu limanın yapılması halinde, plajın önemli bir kısmı kapanacak, denizel ortam kirlenecek ve alan tekne depolama alanı haline gelecektir.

Yalnız Ürkmez yat limanının etkisi bu kadarla kalmamaktadır. Buraya yapılacak dolgu ve liman inşaatı için, Orhanlı köyünde yeni taş ocak ve tesisler açılması ve mevcut olanın da, patlatma dizayn değişikliği adı altında genişletilmesi için ÇED süreçleri başlatılmıştır. Taş ocak ve kırma eleme tesislerinin kurulması projelendirilen alan, tam da zeytinliklerin ortasındadır. Hem de 238 dönüm zeytinlik alanın.

SOMA TRENİ

Kalbimin üzerinden Soma treni geçiyor. Gül yüzlü gelinler morg kapılarında. İmbat esmiyor artık. Gediz'in içi kurudu. Çilek bahçelerini toplu mezar yaptılar. Geniş ovalarda incire, süte, zeytine, bala bulanmış bir halkı, bilbordlarda ölülerini seyreden bir kalabalığa çevirdiler.

Ercan Kesal

12 Eylül 1980. Darbe günleri.

Bornova yurtlarının başına emekli bir albay getirmişler. Adamın ilk yaptığı, yurdun kapısında durup kıyafetini beğenmediği öğrenciyi içeri sokmamak. Eli arkasında bütün gün dikiliyor. Yurtlara nizam veriyor aklınca. Çok geçmedi, birkaç gün sonra yurttan atılanların listesi de asıldı kapıya. İlk listede ismimiz çıktı şükürler olsun!

Şimdi kalacak yer lazım, resmen sokaktayız çünkü. Yazın Bornova akşamlarının tadına doyum olmaz. Havada her şeyi unutturan bir nergis kokusu vardır. Küçükpark'ın önündeki son otobüsü bilerek kaçırır, yürüyerek gidersin yurtlara. Lakin ekimden sonrası kötü. Soğuk adamın ciğerine işler. Zaten, kar yağarsa önce Manisa'ya, ardından Bornova'ya yağar. İzmirliler eskiden arabalarına binip Bornova'ya kar seyretmeye gelirlerdi, hâlâ öyle midir bilmem.

Bizim Hakkı enteresan bir öneride bulundu. Kır Mahallesi'nde dededen kalma boş bir ev varmış, "Orda kalabiliriz" diyor. Plan basit: Basmane'den her akşam Soma treni var. Okul çıkışı Basmane'ye geçip Soma trenine bineceğiz. Emiralem Kır Mahallesi'nde ineceğiz. Kır Mahallesi yeşillikler içinde, mis kokulu bir köy. Çilek tarlalarının ortasında, Gediz'e yaslanmış küçük bir cennet. Ev bahçeli, iki göz odalı kerpiç bir köy evi. Sadece yazları kullanılıyor.

Köyde tren istasyonu yok ama regülatör denilen tahta bir baraka var. Regülatöre yaklaşınca tren durmuyor, yoldaki keskin virajın da zoruyla iyice yavaşlıyor. Orada atlayacağız trenden. İlk gün denedik, oldu. Hakkı zaten deneyimli, yağ gibi akıyor trenden. Ben pek alışkın değilim, ama hızla öğrendim. Düştüğüm yerden koşmalıyım, onu anladım.

Akşamın geç saatlerinde vardığımız kerpiç köy evinde, hala kızlarının hazırladığı yemekler bekliyor bizi.

Hakkı'nın halası da aynı köyde. Nasıl cefakâr bir kadın. Kızlar zaten birer melek. Geniş bir tepsiye sıralanmış ağzı kapalı bakır kaplarda börülce, radika, pazı ve labada. Hakkı, girişteki asmadan kopardığı üzüm koruğunu salatanın üzerine sıkıyor. Hafif acıya kaçmış sızma zeytinyağı da bulduk bir yerden. Sofra örtüsüne sarılmış kocaman ekmekler. Evin yanında amca oğlunun tavuk çiftliği var. Kuzen İbrahim, horoz çıkan yeni yetme piliçleri ya da hastalanıp ölmek üzere olan tavukları kesip kesip getiriyor. Sundurmadaki plastik bidon ağzına kadar üzüm şırasıyla dolu. Keşif cümlemiz: "Oğlum bunlar şarap olmuş, yırttık lan!"

Tedariğimiz de sağlam bu arada. Dolapta epey bir Edip Cansever var. Enver Gökçe, Ahmed Arif de tabii ki, Neruda, Nazımlar gırla. O aralar nedense Hilmi Yavuz da okuyoruz. *Bedrettin Üzerine Şiirler* var, *Doğu Şiirleri* var. Bir de Murathan'ı keşfetmişiz. *Gösteri* dergisinde "Sahtiyan"ı yayınlanmış, iyi şiir. Ama en çok Neruda sanki. Gece yarısı başlıyorum ben: "Gel de gör caddeler kan revan, gel de gör caddeler kan revan!.."

Sabaha kadar süren şiir ve sohbet, sabah 5.30 Soma treninin sesiyle bitiyor. Trene binebilmek için onunla aynı istikamette sola doğru, rahvan bir koşu tutturmak zorundasınız. Tren biraz ilerideki keskin virajı dönerken illaki yavaşlayacak, tam o anda bindiniz bindiniz, yoksa kaçar gider.

Trende uyuyamıyoruz bir türlü. Kaçak bindik ya, etrafı kollamak lazım. Kompartımanda Soma'nın maden işçileri, tartımaklı köylüler, entarili kızlar, yaşlı kadınlar var. İzmir'e gidiyorlar. Kemeraltı'na, Basmane'ye, belki Karşıyaka'ya. Avuçlarında kontrolör için sakladıkları biletler. Sessizce ve biraz korkuyla gösteriyorlar.

Bir hafta sonra omzumda tartımak, elimde ada çayı, Emiralem'in ortasındaki asırlık ağaca yaslanmış, hala oğlu Ali'yle muhabbetteyim. Ali çakmak çakmak gözleriyle gülerek bir şeyler anlatıyor. Beni çok sevmiş belli ki. Emiralem'e gitmeyip hastanenin acilinde sabahladığım geceler ısrarla beni sorarmış Hakkı'ya. Yıllar sonra Süreyyapaşa Verem Hastanesi'nde ziyaretine gittiğimde ancak anlayabilmiştim gözlerindeki ateşin, içten içe yanan verem ateşi olduğunu. Ali, iyice küçülmüş bedenine giydiği eski bir kazakla karşıladı beni. Hastanenin kantininde oturduk bir müddet. Eski arkadaşları ve Hakkı'yı soruyordu durmadan. Bir hafta sonra da öldü. Onun ateşli gözleriyle sorduğu soruyu, birkaç gün önce çaresizce izlediğim bir televizyon kanalında duydum. Zalimlerin, aç kurtların, doymak bilmezlerin eline düşmüş Somali bir maden işçisi, içten içe verem ateşi gibi yanan kömür ocağının kapısında, arkadaşı Hakkı'yı soruyordu ısrarla: "Hakkı çıktı mı? Karısı hamileydi onun, söyleyin çıktı mı?"

Ah Soma!

Cehennemin kapısından büyümüş gözleriyle yeryüzüne çıktığında, ilk önce arkadaşını soranların ülkesi.

Ah Soma!

Tütünden, incirden, zeytinden kopartılıp, yerin yedi kat dibindeki kompartımanda zehrin ciğerlerine çökmesini beklerken avcunda sakladığı kâğıda, "Oğlum, hakkını helal et," yazanların ülkesi.

Ah Soma!

Gediz'in suladığı çilek tarlalarında, şalvarına bulaşmış gelincik kokularıyla dolaşmak varken, ellerindeki fotoğraflarla morg kapılarında ceset arayan bahtsız kız kardeşlerimin ülkesi.

1977 yılının Eylülünde, Kemeraltı Hisar Cami girişinde durdum. Çok güzel bir rüzgâr esiyordu. Adı imbatmış, sonra öğrendim. Uykusuz bir Ankara yolculuğundan sonra, düşe kalka İzmir'e gelmiştim. Sabah bir hemşerimi bulacak ve kayıt için üniversiteye gidecektim. Kampüse yani... Gitmeden önce bir karadut şerbeti içtim. Camiden çıkan yaşlılara baktım sessizce. Söğüşçü arabasını yerleştiriyordu hiç acele etmeden. Basmane bulvarındaki sıhhi banyo müdavimi uzun yol şoförleri, ellerinde kirli iç çamaşırlarının olduğu naylon torbalarıyla yeni garaja gidecek otobüsü bekliyorlardı, bir sonraki gurbet için. Pavyonlar çoktan paydos etmiş, beyaz ışığı yakmışlar. Sanatçı çıkışının önündeki ıslık sesiyle geriye doğru gaza basan taksiler, kıymetli yolcularını alıyorlar, Güzelyalı ya da Göztepe için.

Boyozcular ve gevrekçiler seslerini alıştırıyorlar.

6.45 Karşıyaka vapuru bugün erken gelmiş.

Saat kulesinin altındaki kız birini bekliyor, biraz telaşlı.

Ah İzmir'im, ilk gençliğim, hayallerim... Olmamış, yarım kalmış şeylerin masum başkenti...

Yıl 2014.

Kalbimin üzerinden Soma treni geçiyor. Gül yüzlü gelinler morg kapılarında. İmbat esmiyor artık. Gediz'in içi kurudu. Çilek bahçelerini toplu mezar yaptılar. Geniş ovalarda incire, süte, zeytine, bala bulanmış bir halkı, bilbordlarda ölülerini seyreden bir kalabalığa çevirdiler.

Batsın sizin kârlarınız ve yüksek verimliliğiniz. Çek defterleriniz ve makosen ayakkabılarınızla üzerimizde gezinip durduğunuz yeter. Kibriniz ve azametiniz yiyip bitirecek sizi sonunda. Pahalı kol saatleriniz ve kurşungeçirmez arabalarınızla birlikte dilerim sonsuza dek yok olursunuz.

Ovanın içinden bir düdük sesi çınlıyor. Soma treni geliyor ve galiba yavaşladı. Şimdi koşmak zamanı... Düştüğümüz yerden kalkacağız, unutmayın!

Ercan Kesal, *Cin Aynası*, İletişim Yayınları, 2016

DÜŞTÜĞÜMÜZ YERDEN KALKACAĞIZ, UNUTMAYIN!

Alışkanlıklarımızı Değiştirme Vakti…

Ruhisu Can Al

Bu satırları yazmaya başlamadan evvel İstanbul'da hayatı felç eden yağışlarla iklim değişikliği meselesini biraz tartışmayı, ondan sonra Seferihisar özeline değinmeyi düşünmüştüm, lakin vazgeçtim.

Çünkü bizim Seferihisar'da öyle bir gündemimiz olmadığını fark etmem geç olmadı, zira "Ekonomi Seferihisar'da çok iyi."

Ben size farklı bir şeyden bahsedeyim:

Çocukluğumdan beri doğayla iç içe olmayı sevdim. Bu bakımdan spor olarak değil ama gezmeyi, yürüyüş yapmayı ve özellikle bisiklete binmeyi severim.

Evet, hâlâ toplu taşımayı tercih ediyorum ve binek bir aracım olsa da toplu taşımadan vazgeçmek gibi bir niyetim yok. İkili ve çoklu konuşmalara tanık olmak, insanların davranışını gözlemlemek, kafa yormak ve en çok da kitap okuyabilmek ne yazık ki şahsi aracınızda olmayan bir lükstür.

Bu arada görenleriniz de olmuştur; hafta sonları evimden çıkıp şehir içinde yürüyüş yapmayı, mümkünse biraz da şehrin uzak köşelerine yürümeye çalışırım. Her yürüyüşte yeni bir şey görür, memleketin her geçen gün biraz daha değiştiğini fark ederim.

Ancak bu değişim içinde güzel şeyler kadar can yakıcı meseleleri de artık konuşmak ve çözüm aramak gerekiyor.

Gelin isterseniz şehir merkezindeki trafiği masaya yatıralım:

Duyarlı esnafımız Atatürk Caddesi'nin trafiğe kapatılmasına karşı. Çeşitli zamanlarda iki defa trafiğe kapatılan bu cadde esnafımızın özverili girişimleri (!) sayesinde tekrar açıldı.

Başka bir deyişle ifade etmek gerekirse, hemen harekete geçen esnaflarımız araçların tekrar dükkân önlerine park edilmesinin mücadelesini verdiler ve kazandılar.

Hâlbuki ileri sürdüklerinin aksine cadde yayalaştırılsa ve uzun vadede bisiklet kullanımı teşvik edilseydi daha fazla iş yapacaklardı.

Bu durumda insanlar yürüyüşü bir yerden bir yere ulaşma amacıyla değil, biraz daha ağır ama dinlenerek, keyif alarak yapacaklardı. Hatta "alışveriş yapıp eve dönelim" tarzında cümleler, "biraz daha vakit geçirelim" gibi cümlelere yerini bırakacaktı.

Şehrimiz çocuklarınız için daha güvenli olacaktı mesela.

Kadınların ve çocukların bisiklet sürmeye başladığını ve böylece şehre renk geldiğini görecektiniz. Korna sesinden rahatsız olmayacaktınız, trafik kavgası çıkmayacaktı, karşılıklı küfürleşmeleri duymayacaktık…

Şehir merkezinde bir uçtan bir uca bisikletle gitmenin en fazla 5 dakika, arabayla ise belki daha fazla sürdüğünü fark edecektiniz.

Yine çocuklarınızı bu durumda arabayla okula bırakmak yerine, gönül rahatlığıyla bisikletle gitmesini isteyecektiniz. Bu bile size mutluluk verecek ve belki

çocuğunuz sizden bir araba yerine daha iyi bir bisiklet isteyecekti.

Belki ileride ailece Seferihisar'ın doğasını bisikletle keşfe çıkacak, arabanın kliması yerine temiz havayı ciğerlerinize çekecektiniz.

Her hâlükârda bir kültür miras bırakacaktınız…

Neyi kaçırdığınızın farkında mısınız?

Hâlbuki ne üzücü, özünüzden uzaklaşıyorsunuz…

Bu memlekette babalarınız, dedeleriniz bir vakitler bisiklete biner ve yürürdü.

Yürürlerdi…

Şimdi o neslin evlatları ve torunları yürümeye üşeniyor ve bisikleti arabalarının yanında ucuz bir malzemeden ibaret görüyorlar.

İnsanlığa ve medeniyete yakışır hareket

Neticede bisiklet kullanan insanların yolda kenara çekilmeye, yol vermeye zorlandığı ve bu nedenle araç sahiplerinden küfür yediği bir memlekete dönüştük ve duyarlı esnafımız maalesef bu durumu yadırgamıyor.

Elbette esnafımız daha çok iş yapsın, daha çok kazansın; zaten bu modelle daha çok kazanır.

Ancak yine de daha çok kazanmak daha mutlu olacağımız anlamına gelmiyor.

Size bu durumda Avrupa'nın şehirlerinden örnek vermek isterim ancak imkânınız varsa oralara gidip yerinde görmeniz en doğrusu olur.

Demem o ki eğer giderseniz,

O vakit göreceksiniz orada insanların ne kadar huzur ve dinginlik içinde yaşadığını…

O vakit göreceksiniz arabanın şehir içi değil, şehirlerarası ulaşımda tercih edildiğini…

O vakit göreceksiniz bir yayanın yahut bir bisikletlinin trafikte bir arabadan üstün olduğunu ve en çok da trafik kurallarına dikkat edildiğini…

Üstelik sadece yaya ya da bisikletli olduğu için değil, arabaya göre "savunmasız" ve "dezavantajlı" olduğu için…

Her şeyden evvel "insan" olduğu için…

Maalesef bu noktada toplum olarak çok temel bir sorunumuz açığa çıkıyor:

İnsan olmanın ne demek olduğunu ve neyi ifade ettiğini unuttuk.

O yüzden insanlığa ve medeniyete yakışır bir şekilde hareket etmek gibi ideallerden uzaklaştık.

Oysa medeniyete yakışır hareket etmenin en temel koşullardan birisi yaşadığımız doğayı korumak ve sahip çıkmak değil midir?

O yüzden değil mi İstanbul'un tüm bu çilesi?

Daha geçen gün hepimiz tanık olmadık mı?

Dünya iklim değişikliğini gündeme alıp, iklim değişikliği ile mücadele için politikalar oluştururken bizler alışkanlıklarımızın esiri haline gelmiş vaziyetteyiz.

Hâlbuki bunlar sadece "küresel politikalar" değil, aksine bireylere büyük sorumluluk düşüyor. O yüzden önce tutumlarımızı gözden geçirmemiz lazım.

Daha temiz bir doğada yaşamak, sağlıklı gıdaya erişmek, iyi eğitim almak için önce bireysel sonra kolektif sorumluluklarımızın farkında olmamız gerekiyor.

Tüm bunlar için birincil koşul çocukları ve kadınları merkeze alan bir siyasi anlayışla mümkün.

O yüzden tekrarlamakta fayda görüyor ve hatta yerel basını da bu meseleyi tartışmaya açmak üzere sorumluluğa devam ediyorum:

Kadınlarımızın ve çocuklarımızın daha iyi bir Seferihisar'da yaşamasını istiyorsak tutumlarımızı gözden geçirmemiz ve bir uzlaşıya varmamız gerekiyor.

Seferihisar'ın esnafı, yerlisi, sivil toplum örgütleri, muhalefeti ve başta belediye olmak üzere diğer kamu kuruluşları bir araya gelmeli ve bir uzlaşıya varılmalı.

Bu uzlaşı sonucunda tabi ki otoparklarımız da olsun, asfalt yollarımız da…

Fakat esnafımız da en azından iş yerine arabayla değil bisikletle gitmeye başlasa fena mı olur?

Şahsen ümitsiz değilim.

Sadece Atatürk Caddesi üzerinde değil şehir merkezindeki tüm esnafların, bisiklet kullanımını yaygınlaştırma ve yayalaştırma sürecinde öncü bir rolü olduğunu ve iyi bir diyalogla mevcut tutumlarından vazgeçeceklerine inanıyorum.

Sözün özü,

Yavaşça acele etmemiz gerekiyor…

Tunç Soyer'e neden yürüdüğünü sorduk:

Bu yürüyüş tarihe tanıklık değil, bizzat "tarihi adımlamak"

- Adalet Yürüyüşüne katıldınız ve 7 gün boyunca yaklaşık 150 km yürüdünüz. CHP'li bir belediye başkanı ya da SODEM başkanı olmanın siyasi gereği bir yana, bir insan ve yurttaş olarak neden yürüdünüz?

- Evet önce 2 gün, ardından son 5 gün yürüyüşe katıldım. Tamamına katılmayı ve hiç aralıksız yürümeyi çok isterdim.

Adalet, ekmek kadar, hava kadar, su kadar insanoğlunun temel bir ihtiyacı. İlk çağlardan beri adalet arayışı hiç bitmemiş. Adalet sözcüğü, sadece hukukla da ilgili değil. Herhangi bir toplumsal ilişkide insanların vicdanlarında ortaya çıkan duyguyu ifade etmek için de kullanılıyor. Yani adalet arayışı, eğitimde, sağlıkta, karakolda, vergi dairesinde, işyerinde, sokakta, evde bitmek bilmez bir arayış ve bu nedenle toplumsal hayatın en geniş ortak paydası. Hatta özgürlüklerden, demokrasiden bile önde gelen bir ihtiyaç ve adil yaşam özlemi bu nedenle insanlığın en temel sorunu. Adalet, vicdan ve ahlak sahibi her insanın önceliği ve adalet için atılan her adım, yapılan her girişim, adaletsizlikler nedeniyle ortaya çıkan yaraların tedavisine bir ilaç, bir merhem.

Bu yürüyüş, bu arayış nedeniyle yapıldı. Ama daha önemlisi, "herkes için adalet", "80 milyon için adalet" söylemleriyle, kucaklayıcı, yapıcı ve gelecek için umut verici oldu. Bir tek kişi bile "neden yürüyorsunuz, bu memlekette adalet var" diyemedi.

En önemlisi, Cumhuriyetin getirdiği nimetlerden yararlanan ama Cumhuriyet bir tehditle karşılaşırsa, nasıl olsa onu bertaraf edecek ordu, anayasa mahkemesi vb. kurumlar var diyerek rehavet içinde olan herkes, konformizm ve tembelliği bir yana bırakarak, Cumhuriyeti kendisinin koruması gerektiğini anladı. Artık bir kurtarıcı beklememek gerektiğini kavrayan on binler, yüz binler, milyonlar, elini taşın altına sokmaya hazır olduğunu gösterdi. Çok farklı gelir düzeylerine sahip, farklı etnik, ya da siyasi kimlikler taşıyan insanlar, kendi iradeleriyle ona sahip çıkmak kararlılığını ortaya koydu. Ortak paydası "Adalet" olan çok geniş bir koalisyon vücut buldu.

"Adalet" kavramı, aynı zamanda, mevcut sığ siyaset klişelerini, ezberlerini bozacak, sarsacak bir içerik oluşturmaya başladı. Her türlü ideolojik değerlendirmeden muaf ve objektif kriterler taşıyan bu kavram, Türkiye'nin kronik meseleleri dâhil pek çok sorununa başka bir perspektiften bakılmasının mümkün olduğunu gösterdi.

Bu yürüyüş bu nedenlerle bir milat, bir başlangıç bence. Türkiye'de hiçbir şey artık eskisi gibi olmayacak ve birçok değerlendirme "yürüyüş öncesi" ve "yürüyüş sonrası" ayrımından sonra yapılabilecek.

Bu yürüyüş, Rutkay Aziz'in söylediği gibi, tarihe tanıklık etmek değil, bizzat "tarihi adımlamak" ve oluşumunun içinde olmak demekti.

Bu nedenle, kısa da olsa bu yürüyüşün içinde bulunmaktan büyük bir heyecan ve umut bulduğumu söyleyebilirim.

BİR İZMİRLİ ÇOCUĞUN BABADAN GEÇME ATATÜRK SEVGİSİ

Bilge Umar

Babam, İzmir Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi başkâtibi Ahmet Nuri Bey oğlu Mustafa Cemal, has Kuvayımilliyeci idi. İzmir'in Yunanlılarca işgalinden hemen sonra, İzmir Körfezi'nin girişini düşman gemilerine karşı koruyan topçu bataryalarında görevli yedek subay topçu asteğmeni iken, Osmanlı devletince terhis edilir edilmez, gönüllü olarak Kuvayımilliye'nin Akhisar cephesi örgütüne katılmıştı.

Akhisar'da ilk direniş örgütünü, İzmir'in işgalinden iki hafta kadar sonra, demek ki 1919 yılının Mayıs sonu - Haziran başı sıralarında, Gemlik Belediye Başkanlığı görevini bırakıp Akhisar üzerinden Saruhanlı'ya geçen Cevdet Bey kurmuştur. Birlik, Saruhanlı gençlerinden oluşuyordu. Kardeşi Dr. Emin Erkul'un bir yazısında belirttiğine göre Cevdet Bey, sonra Parti Mehmet Pehlivan ile birleşmiş. Rumeli göçmeni kişilerin katılımıyla bu ikisinin müfrezeleri güçlenmiş. Fakat Celâl Bayar'ın *Ben de Yazdım* kitabındaki anlatımına göre, orada daha sağlam örgütlenişi, 15 Haziran 1920 günü, İzmirli Şişman Ethem (daha sonra küçük Ethem denen ve Salihli Cephesine komuta eden adaşı Çerkez Ethem'in yakın yardımcısı durumuna gelen Yüzbaşı Ethem Bey), Albay Kâzım Özalp'in Soma'da tümen komutanı olmasından sonra ondan aldığı emir üzerine oluşturmuştur ve Akhisar milli alay komutanlığını üstlenmiştir. Demek ki, babamın katıldığı Akhisar'daki Kuvayımilliye savaşçıları topluluğunun komutanı bu kişiydi.

Yunanlıların 22 Haziran 1920 genel saldırısı. Babam yaralanarak esir düşüyor. İzmir'e gönderiliyor ve hastanede sağ bacağı diz üzerinden kesiliyor. Kurtuluş sonrasında, 8 Nisan 1928 günü Atatürk'ün imzaladığı onaylama yazısı gereğince İstiklâl madalyası alıyor (İstiklâl Madalyası sicil numarası: 2140).

Yunanlıların Venizelos liderliğindeki yöneticileri, *Megali İdea*'ya (Büyük Düşünce: Bütün Yunanlıların kendi devletlerinin egemenliği altında birleşmesi, dolayısıyla İstanbul'un dahi o devletin sınırları içine alınması ülküsü) candan bağlı idiler. Diğer yandan, karşılarında, çok uzun zamandan beri "Boğaz'daki Hasta Adam" diye anılan hatta o sıradaki görünüşe bakılırsa artık can çekişen bir imparatorluk¸ arkalarında ise Dünya Savaşı sonrasında dünyaya hükmeder hâle gelmiş Büyük Britanya gibi bir destek vardı. Bu yüzden Yunanistan duraksamasız, Anadolu'daki kıpırdanmaları sindirecek bir güç gösterisine girişti. Yunan ordusu, 22 Haziran 1920 günü, Kuvayımilliye cephelerine karşı saldırıya geçti ve o zaman karşısında bulunan Türk gerilla oluşumlarının direncini ezerek bir hayli ilerledi. Saldırı 6 tümenle yapılıyordu ve üç tümen iki koldan Akhisar-Soma yönünde; iki tümen Salihli yönünde, bir tümen de Aydın cephesinde harekete geçmiş bulunuyordu. Kuzey yönünde ilerleyen kol, saldırının ilk gününde Akhisar'a girdi. 30 Haziran'da Balıkesir'i, 2 Temmuz'da Karacabey'i işgal etti. Karşılarında bulunan Türk kuvvetleri Uluabat Köprüsünü yıkarak Bursa'ya doğru çekildi. Fakat Yunan tümenleri yürüyüşe devam etti ve Bursa'ya girdi. Doğuya ilerleyen iki tümen, Salihli cephesini tutan Çerkez Ethem komutasındaki Kuvayımilliye gücünü çekilmek zorunda bıraktı. Yunanlılar önce Alaşehir'i, 29 Ağustos'ta da Uşak'ı zapt etti. Aydın cephesinde ilerleyen tümen ise, Aydın'ın birinci işgalini gerçekleştirdikten sonra Nazilli'ye kadar geldi.

Çerkez Ethem'in ve emrindeki gücün Yozgat isyanını bastırmakla görevlendirildiği günlerde Ankara Garı, Atatürk'ün solunda Çerkez Ethem, onun sol yanında da Küçük (Şişman) Ethem.

İşgal altındaki İzmir'de ilk Türk direniş örgütleri. Babamın bunlardan birinin desteğiyle Akhisar Kuvayımilliye cephesine katılması.

İşgal edilmiş İzmir'in içinde Yunanlılara karşı, işgal günü sosyalist gazeteci Hasan Tahsin'in (Osman Nevres) işgalcilerin öncüsü Evzon birliğine yol gösteren yerli Rum'u öldüren kurşunu atması dışında hiçbir silâhlı direniş yapılamamıştır. Çünkü:

a. Yunanlılar böyle bir direnişi olanaksızlaştıracak her türlü önlemi almışlardı; özellikle, halkı ellerinde bulunan her türlü silâhı teslim etmek zorunda bırakmışlardı.

b. Bağlaşık büyük devletlerin savaş gemilerinden kurulu donanmanın yanı sıra, Yunan savaş gemileri de İzmir Körfezi'nde duruyordu.

c. 15 ve 16 Mayıs 1919 günlerinde, askerî kıraathane önünde Hasan Tahsin'in ilk kurşunu atmasından sonra yaşanmış facialaların etkisi ve uyandırdığı korku kaybolmamıştı.

d. İngiliz uşağı vatan haini padişahın kölesi yerel yöneticiler, başta Vali Kambur İzzet, her türlü direnişin yararsız hatta çok zararlı olacağı telkininde bulunuyorlardı. Utanmaz Vali 25 Haziran 1919 günü İzmir gazetelerinde şöyle bir genelgeyi yayınlatmıştı: "Şu kargaşalık ve bunalım hâli, tabii, daha çok devam edemeyeceğinden ve *Tanrının acıyıp yardım etmesi ile yakında lehimize çözüleceğinden* [!!!] bunu az çok zarara uğratacak eylemlerden kesinlikle kaçınmalı…"dır.

e. İşgal altındaki İzmir'de silahlı direnme eylemleri düzenleyecek güçte bir Türk örgütü kurulamamış; işgal öncesinde var olup da işgal sonrasında böyle bir amaç uğruna çalışması beklenebilecek Türk örgütlerinin bütün aktif unsurları, Yunanlılarca tutuklanmamak için, işgalden hemen önce ya da sonra İzmir'den uzaklaşmışlardı. Bunların çoğu gibi İzmir'in diğer Türk aydınlarından birçoğu da Anadolu içlerine kaçıp orada bölgesel direniş örgütleri kurmuş veya kurulmuş olanlara katılmışlardır, daha sonra da Ankara hükûmetinin emrine girmişlerdir. Örneğin, büyük savaş yılları içinde İzmir'de İttihat ve Terakki Fırkası'nın Kâtib-i Mes'ulü sıfatıyla bulunan Mahmut Celâl Bey (Bayar) bunlardandı.

f. Direniş örgütünde çalışması beklenecek yahut beklenmeyecek başka birçok Türk aydınını Yunanlılar tutuklamış, Atina'ya göndermişti.

Bu duruma rağmen İzmir'de kalan Türk aydınlarından bazıları, kendi olanakları ölçüsünde, Türk bağımsızlık savaşı yararına çalışmaktan geri kalmadılar. Çeşitli yollarla İzmir'den Anadolu'ya malzeme gönderdiler; İzmir'den Kuvayımilliye'ye katılmak üzere kaçan gençlere yardımcı oldular; Yunanlıların İzmir'de duyulmasını sansürle engellemek istediği haberleri İzmir'de yayacak, İzmir dışında yayımlanan gazeteleri getirtip İzmir'de dağıttılar; Kuvayımilliyeciler için İzmir'de "istihbarat toplama ve gönderme" çalışması yaptılar.

Bunların bazıları, söz konusu çalışmayı, bir örgüte bağlı olmaksızın kendi başına yapıyordu. Örneğin, böyle çalışanlardan biri, çocukluktan başlayarak can dostum, eski İzmir Barosu başkanlarından Avukat Güney Dinç'in babası, Yunan işgali yıllarında İzmir-Kasaba (Turgutlu) Demiryolu Şirketi'nde çalışan Safter Dinç idi. Balıkesir'de çıkarılan İzmir'e *Doğru* gazetesinin şehir içinde dağıtılmasını sağlamaktaydı. Safter Bey, bu iş için, aynı şirketin ustabaşılarından Natali Ventura adlı bir İtalyan'ın yardımını ayarlamıştı. Gazeteler, Yunanlıların denetleyemediği İtalyan postanesi aracılığıyla bu ustabaşına geliyor, Safter Bey de ondan aldığı gazeteleri, dağıtılmak üzere, Milli Kütüphane Müdürü Celal Hoca'ya götürüyordu.

Ancak kent içinde bu tür çalışmalar yürüten en az bir tane örgüt de vardı. Bu örgütün, sonradan (cephe gerisinde hizmet etmiş kimselere verilen) beyaz şeritli İstiklâl Madalyası almış mensupları içinde benim bildiğim, hatta çocukluğumda, ilk gençliğimde tanıyabildiğim ikisi, babamın pek sayıp sevdiği, kendisinden biraz büyük iki Karşıyakalı arkadaşıdır: Tahir Bor ve Kasım Bahar. Onları tanıdığım sırada henüz çocukluk ya da ilk gençlik çağındaydım; çok yazık ki şimdiki konumuz üzerine onlarla konuşup kendilerinden bilgi alamadım. Ama o yıllarda, İngiliz Kemal adıyla tanınan Kuvayımilliye istihbarat görevlisi Ahmet Esat Tomruk'un anılarını anlatan bir kitapta (*Türk Casusu İngiliz Kemal,* Recai Sanay, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul) bundan söz edildiğini gördüm. Orada anlatıldığına göre, İngiliz Kemal İzmir'de kendini bir Amerikalı gazeteci olarak tanıtıp istihbarat edinme çalışması yaparken, Kordon'da yemek yediği gazinoya, yanında Yunan subaylarıyla Çerkez Ethem ve avanesinden birkaç kişi gelmiş; onlardan biri İngiliz Kemal'i tanıyor ve Ankara hükümetinin casusu olduğunu biliyormuş. Hemen Yunanlı subaylara onun kimliğini söylemiş ve İngiliz Kemal tutuklanıp Atina'da Parapigmata denen hapishaneye konmuş, sonra Palaiostratos Hapishanesine götürülmüş, orada direnişçi Türk yeraltı örgütünün tutuklu mensuplarından, benim Kasım amcamı da görmüş.

Sözünü ettiğim örgüt içinde Kasım Bahar'ın yaptığı çalışmalardan bir tanesini biliyorum: Kasım Bey'in ayarlamasıyla, aralarında babamın ve yeni terhis olmuş topçu asteğmen Mustafa Cemal'in de olduğu bazı Türk gençleri, Yunanlıların ilan ettiği, kentler ve ilçeler arası yolculuk için Yunan işgal makamlarından izin almak zorunluluğu kuralını "delmişler".

Kasım Bey'in ayarladığı bir celep, "Bunlar benim adamlarımdır, Akhisar'a gidip kesimlik hayvan alacaklar, İzmir mezbahasında kesilmek üzere bana getirecekler" diye başvuruda bulunup yolculuk iznini almış, babam ve yoldaşları trenle rahat rahat Akhisar'a gitmişler, Kuvayımilliye gücüne katılmışlar.

Atatürk sevgisini yalnızca babamdan öğrenmiş yahut Atamızın kimliği, kişiliği üzerine bilgi kazandıkça edinmiş değilim. Çok sevdiğim kentim, babamın, dedemin kenti İzmir, daha girişinden, yani kurtardığı kente girmeden önceki son yol dönemecinde, Atatürk'ün kenti ve körfez, seyrederek dinlenme molası verdiği, şimdi Belkahve denen yerden başlayarak, O'nun heykellerinin, büstlerinin ve tabii O'nla ilgili anıların var olduğu bir kenttir.

Benim de çocukluğum, ilkokul ve sonraki eğitim hayatım O'nun anılarıyla dolu yerlerde geçti. İlkokul çocuğu yaşımda, babamın evinden dedemin evine giderken Zübeyde Hanım Caddesini izler, Zübeyde Hanım'ın kabri önünden geçerdim. Lise öğrenimini, Atatürk'ün Lâtife Hanım'ı tanıdığı (eski adı Karantina olan semtteki) Türk Koleji merkez binasında, Uşşakîzâde Köşkü'nde gördüm. İleri gözetleyici topçu yedek subay olarak kıta hizmetimi, Atatürk'ün kurmuş olduğu 19. Tümenin topçu alayında yaptım.

Böylece, değerli okurlar, yaşam çizgim de birkaç kez Atatürk'ünki ile kesişmiştir. Ne mutlu bana!

Ahmet Ziya Akbulut, "Türk Ordusunun İzmir'e Girişi"

İZMİR'DEN AĞRI'YA, KARS'A MUŞ'A KLASİK MÜZİK VE EDEBİYAT KÖPRÜSÜ

Gündüz Öğüt edebiyatçı ve aynı zamanda İzmir Devlet Senfoni Orkestrası keman sanatçısı. Seferhisarlılar Öğüt'ü Anadolu Yaylı Çalgılar Topluluğu ile birlikte Ürkmez Gençlik Merkezi'ndeki Sahne Müştemilat'ta verdikleri konserlerden ve Yazarlar Evi'nde sürdürdüğü öykü atölyesinden tanıyorlar. Seferihisar Lavanta Festivali'nde de sahneye çıkan Anadolu Yaylı Çalgılar Topluluğu, geçtiğimiz Mayıs ayında çok önemli bir turne düzenledi. İzmir'den Anadolu'nun en uzak köşesine gidip ilköğretim okullarında konserler verdi. Gündüz Öğüt'e bu turnede gördüklerini, yaşadıklarını, hissettiklerini sorduk.

Anadolu Yaylı Çalgılar Topluluğu'ndan ve Doğu Anadolu Bölge'sine yaptığınız turneden bahseder misiniz?

Anadolu Yaylı Çalgılar Topluluğu 12 yıl kadar önce bir araya geldi. İzmir Devlet Senfoni Orkestrası sanatçılarından oluşan dört kişilik bir yaylı çalgılar topluluğu. Bu toplulukla yıllardır İzmir ve Ege Bölgesi'ndeki il, ilçe ve köy okullarında eğitim konserleri yaptık. Konserlerde klasik çok sesli dünya müziklerinden, çok sesliye uyarlanmış türkülerimizden, film müziklerinden örnekler çalıyoruz. Ayrıca çocuklarımızın ellerine çalgılarımızı vererek tutmalarını, sesler çıkarmalarını sağlıyoruz. Bazı parçalar çalarak hayaller kurmalarını ve sonrada zihinlerinde oluşan fotoğraf ve hikâyeleri bizlerle paylaşmalarını rica ediyoruz. Çok hoş şeyler ortaya çıkıyor. Yani sadece sanatsal bir etkinlik değil, biraz da onlara müziği ve çalgıları tanıtmaya, sevdirmeye ve eğlendirmeye çalışıyoruz.

Son yıllarda okullardaki eğitim konserinin ardından kitaplarımla ilgili edebiyat söyleşileri ve yazarlık atölyeleri de yapıyorum.

Geçtiğim eğitim döneminde Ardahan/Göle, Muş, Ağrı/Taşlıçay İlçelerindeki bazı devlet okullarından davetler aldık. Bazı okullar eğitim konseri, bazılarıysa *Nehrin İki Yakası* kitabımla ilgili söyleşi, imza ve atölye çalışmaları talep ediyorlardı. Başlangıçta imkânsız göründü. Mesafeler çok uzaktı; mevcut şartlarda gereken izinlerin alınması, gidilecek yerlerdeki yetkililere durumun ve etkinliklerin içeriklerinin anlatılıp ikna edilmeleri uzun bir uğraş gerektirirdi. Çünkü ülkemizin o bölgelerinde daha önce benzer etkinlikler pek yapılmamıştı.

Göle, Muş ve Ağrı'dan gelen bu davetler beni çok etkiledi. Son yıllarda pek çok etkinliği birlikte gerçekleştirdiğimiz sanatçı arkadaşlarım Banu Yenilmez, Hande Taban, Başak Özmeriç Yalçın, Murat Alkan konuya çok sıcak baktılar ve sonuna kadar destekledilerler. Daha sonra İzmir Devlet Senfoni Orkestrası Müdürlüğü ve İzmir Filarmoni Derneği meseleye sahip çıktı ve "Doğu Anadolu İl, İlçe ve Köy Okulları Eğitim Konserleri" projemizi Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ilettik. Çok olumlu tepkiler aldık ve Bakanlığımız projeyi onayladı. Belki de Cumhuriyet tarihimizde ilk kez o bölgelerdeki okullara Devlet Sanatçıları gidecekti.

Onlar bize gelemiyorsa, biz onlara gideriz, diyerek yola çıktık. Tek bir çocuğumuzun olduğu her köy bizim vatanımızdır" dedik ve yollara düştük.

"Kolumu cimcikler misin? Bu bir rüya mı?"

Anadolu'nun öbür ucunda, farklı bir coğrafyada yaşayan pek çok çocuğumuzla buluştunuz. Bu karşılaşmalarda sizi en çok etkileyen şeyler neler oldu***?***

Oralarda tanıştığım çocuklara, çocuklarımıza öncelikle hayran olduk. Öylesine doğallar ki. Tıpkı bizim çocukluğumuzdaki gibi. Saf, doğal, temiz. En dikkat çekici şeyse; öylesine ilgiye açlar ki. Sanata, müziğe, sanatçılarla tanışıp konuşmaya, edebiyata, bir yazarla karşılaşmaya, sorular sormaya, kemanı, viyolayı, viyolonseli ellerine almaya, dinlemeye inanılmaz ilgileri ve ihtiyaçları var. Gördüğümüz

ilgi kelimelerle anlatılamaz. Sadece çocuklar mı? Okul müdürleri, öğretmenler ve tüm halkımız.

Göle Çayırbaşı Köyü'ndeki Şehit Er Kemal İzci Ortaokulu Müdürü Tamer Yıldırım'ın sözlerini unutmuyorum: "Gündüz abi, ilk kez bir yazar gören, ilk kez devlet sanatçılarını dinleyen sadece çocuklarımız değil; çoğu öğretmenimiz de ilk kez böylesine harika bir deneyim yaşıyor."

Aynı okuldaki bir başka öğretmenimiz yanındaki arkadaşına şöyle söylemiş:

"Benim kolumu cimcikler misin? Bu bir rüya mı? Burası Göle'nin Çayırbaşı Köyü mü? Bu nasıl muhteşem bir mucize? Biz neredeyiz?"

Yaptığım yazarlık atölyelerinde çocuklar, yazdıklarını okuduklarında gözyaşlarımı tutamadım. Öylesine güzel, tertemiz ve geniş bir hayal dünyaları var ki. Gittiğimde 102 çocuk çoktan *Nehrin İki Yakası* romanımı edinmiş ve su gibi içmişlerdi. Öyle sorular sordular ki, mutluluktan ve hayranlıktan ne diyeceğimi bilemediğim anlar oldu. Aylar önce okul müdürü ilk kez beni aradığında "Gündüz hocam, biz çocuklarımıza yerli fantastik edebiyat okutmak ve sizinle buluşturmak istiyoruz. Acaba kaç kişi okursa gelirsiniz? Biz aramızda sizin masraflarınızı karşılayacağız," dediğinde, tek bir çocuğumuz için bile oralara seve seve geleceğimi söylemiştim ve verdiğim sözleri sanatçı dostlarımı da beraberimde götürerek tutmuş oldum. Tamer Bey ve tanıdığım tüm genç idealist öğretmenleri tanımaktan onur duydum. İnsan görmeden tanımadan bazı şeyleri bilemiyor. Anadolu'nun en uzak köşelerinde çocuklarımız ve geleceğimiz için insanüstü bir gayretle çalışan muhteşem eğitimcilerimiz varmış. Önlerinde saygı ile eğiliyorum.

Çocuklar edebiyata, sanata aç

Çocukların bu ilgi ve ihtiyacını karşılamak için neler yapılabilir gözlemlerinize göre o bölgelerde?

O bölgelerde ve ülkemizin her yöresinde yapılabilecek ve yapılması gereken çok fazla şey var. Öncelikle bence devlet sanat politikalarının gözden geçirilmesi gerekiyor. Sanatı büyük şehirlerdeki belirli insanlara hizmet eden bir noktadan çıkararak tüm ülke insanlarımızı kucaklayacak hale getirmeliyiz. Müziğe, tiyatroya, edebiyata ve tüm sanat dallarına ihtiyacı olan insanlar sadece büyük şehirlerde yaşayanlar değil. Tam tersine, "Nerede bir köy varsa uzakta", o köy ve insanları bizim insanlarımız olmalıdır, sanatçılarla kucaklaşmalıdır. "Gitmesek de görmesek de" olmuyor artık. Gitmek, görmek ve o çocukları kendi evlatlarımız gibi bağrımıza basmamız gerekiyor.

Yaptığımız bu etkinliklerle İzmir ve diğer illerdeki orkestra ve sanat topluluklarının belli bir oranda ilgi ve dikkatini çekebildiğimizi sanıyorum. Fakat bu yeterli değil. Eğer güzel, aydınlık bir gelecek istiyorsak mükemmel yollar ve köprüler yapmak yetmiyor. O yollardan sanatçılarımızı geçirerek uzak bölgelerdeki insanlarımıza ulaştırmanın imkânlarını yaratmamız gerekiyor. Bu konuda fikir ve proje talep eden olursa ben ve arkadaşlarım üzerimize düşen her tür gayreti göstermeye hazırız. Sanatçı arkadaşlarımla birlikte çok fazla gözlem, bilgi ve deneyim elde ettik ve bunları dileyen herkesle seve seve paylaşırız.

Yazarlık atölyenize gelelim… Nehrin İki Yakası romanınızı okullarda birçok öğrenci ile konuştunuz. Fantastik bir roman neden bu kadar kabul gördü genç zihinlerde sizce?

Son iki yıldır *Nehrin İki Yakası*'nı okuyan binlerce gencimizle bire bir buluştum, sorularını yanıtladım. Bu çocuklarımızın büyük bir bölümüyle de yazarlık atölyeleri yaptım. Birbirinden harika öyküler yazdılar.

Sanırım dünyanın en şanslı yazarlarından biriyim. Kitaplarımı okuyan insanlarla bir araya geliyor, onlarla konuşuyorum. Sonuçta aramızda çok güzel ve özel bir bağ oluşuyor. *Nehrin İki Yakası*'nın devamı olan *Agahartalı*'yı yazmamın ana nedeni, bu güzel gençlerin koro halinde ilk kitabın devamını istemeleri oldu.

Gençler, *Nehrin İki Yakası*'nı sürükleyici ve heyecanlı buluyorlar. Ayrıca ana karakterlerin genç olması çok hoşlarına gidiyor. Ve en dikkatimi çeken düşünceleriyse, her gencin içindeki o büyük potansiyeli, kahramanlık yolculuğunu çok seviyorlar ve bir parça da bununla özdeşleşiyorlar. Tüm bu düşünceler, kitabın yazılış amaçlarının fazlasıyla hedefine ulaştığını gösteriyor.

Nehrin İki Yakası benim fantastik türde yazdığım ilk, *Aghartalı* da ikinci romanım. Okunurluğu ve genç kitleye ulaşma oranı çok yüksek. Bu da benim için çok büyük bir mutluluk kaynağı.

Muş, 100. Yıl Zafer Ortaokulu'ndaki bir çocuğumuz söylemişti:

"Bugün sizlerin sayesinde hayatımın en güzel gününü yaşadım. *Nehrin İki Yakası* kitabında 'herkese hayatta rehberlik edilir' diyordu. Bugün bizim rehberimiz siz oldunuz ve bizi her şeyi başarabileceğimize inandırdınız…"

Sanırım bunun üzerine söylenecek fazla bir şey yok.

Okullarda yaptığınız müzik ve edebiyat etkinlikleri devam edecek mi? Yeni projeler, yeni hayaller var mı?

Önümüzdeki eğitim yılında okullardaki müzik ve edebiyat etkinliklerine yeni projelerle devam edeceğiz. Her yıl daha fazla bölge ve okuldan talepler geliyor. Çeşitli projeler üzerinde çalışıyoruz.

Hayalini kurduğum bir diğer şey de, bu yaptığımız sanat turnelerinin

Anadolu Yaylı Çalgılar Topluluğu Doğu Turnesine katılan sanatçılar, soldan sağa 2. keman Banu Yenilmez, viyola Hande Taban, keman Gündüz Öğüt (arkası dönük), viyolonsel Murat Alkan.

belgeselinin yapılması. Elde böyle bir belgesel film olursa, çoğaltılarak gidilemeyen okullara öncelikle ulaştırılabilir.

Bir başka hayalim de büyük şehirlerimizdeki diğer sanat kurumlarındaki sanatçıların da katılımıyla çoğalmak ve Anadolu'yu, çocuklarımızı ve halkımızı daha fazla sanatla buluşturmak. Sonuç olarak yapmaya çalıştığımız hizmetleri bireysellikten çıkararak kapsamını ve katılımını genişletmek.

Dokuz eylül Üniversitesi Konservatuvarı Keman Bölümünden mezunsunuz ve İzmir Devlet Senfoni Orkestrası sanatçısısınız. Aynı zamanda pek çok öykü ve romanların da yazarısınız. Müzik ve edebiyat... Nasıl bir birliktelik sizin için?

İzmir Devlet Senfoni Orkestrası'nda keman çalmak çok emsalsiz bir şey. Müzik büyülü bir şey, bence henüz amacı ve insan ruhundaki etkileri tam olarak keşfedilmemiş fizik ötesi bir olay. Müzik, yazarlığımı her zaman besledi ve büyüttü. Sonuçta sesler ve notalarla hikâyeler anlatmak ve hayaller kurmakla, harf ve kelimelerle aynı şeyleri yapmak birbirine çok benziyor. Her ikisinin de benzer bir matematiği var.

Kendini anlatmanın iki farklı yolu... Bu bakımdan şanslı bir insan olduğuma inanıyorum.

Yeni yazarlar yetiştirmek için...

Bildiğim kadarıyla siz yazmak kadar yazdırmaktan da büyük keyif alan bir insansınız ve bunun için çok çeşitli çabalarınız var. Yanılmıyorsam Seferihisar Belediyesi bünyesinde de bir yazarlık atölyeniz var. Niçin insanların yazması için bu kadar uğraşıyorsunuz?

Okumak, hayal kurmak ve yazmak;

bence insan evrimin ulaştığı en önemli noktalardan biri. Yazmanın büyüsünü ve eğlencesini keşfetmiş bir insan olarak, bunu arzu eden tüm insanların yaşamasının çok yararlı, geliştirici ve eğlenceli olduğunu düşünüyorum. Sonuçta herkesten bir (1) tane var. Her insan özel. Her insanın yaşamı, deneyimleri, dünyaya bakışı orijinal. Bu nedenle her insanın yazacağı kendine has hikâyeleri olduğuna inanıyorum. Ayrıca nüfusuna oranla yazar sayısı belki de dünyanın en az olan ülkesinde yaşıyoruz. Ve bence gerçek okuma oranlarının az olmasının altında yatan, yazar sayımızın az olması.

Hayal kurmak yaşamımızdaki en kıymetli yeteneğimiz. Ondan yararlanmanın ve geliştirmenin en güzel ve eğlenceli yolu da bence yazmak. Sadece bu yıl 800 civarında gencimizle yazarlık atölyelerinde buluştum. Her biri farklı öyküler yazdılar ve bundan büyük keyif aldılar.

"Hayalden Gerçeğe Öykü Atölyesi", Seferihisar Belediyesi Sanat Danışmanı

Gündüz Öğüt'ün fantastik romanları, *Nehrin İki Yakası* ve *Aghartalı*.

Veysel Eryürek'le birlikte hazırladığımız bir proje. Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer ve Belediye çalışanlarının katkısıyla gerçekleşen bir atölye oldu. Atölyemize Seferihisar çevresinden katılanlar olduğu gibi, İzmir'den gelen katılımcılarımız da var. İnsanın yaşamında en az kendine zaman ayırdığı çağımızda, bu örnek bir çalışma bence. Şu ana kadar atölyemize katılan insanları, cesaretleri ve çabalarından dolayı kutluyorum. Şimdiye kadar beş atölye çalışması yaptık. Ortaya güzel öyküler çıkmaya başladı. Amacımız bu atölyede yazılan öykülerin Belediyemiz bünyesinde bir kitapta vücut bulması. Amacım, yazmayı edebi kaygılarla belli bir azınlığın uğraşısı olmaktan çıkarıp, her insanın yaşamında yer bulması. Çünkü yazmak her şeyden önce insanın kendini tanıması, keşfetmesi yönünde çok yararlı bir faaliyet. Korkular, umutlar, hayaller, bilinçaltlarımıza tıktığımız yararlı yararsız duygu ve düşüncelerin, imajların bir tür imbiği gibi. Yazmak başta kendimiz hakkındaki ön yargılarımızı yıkmanın en güvenli yolu. Hayal kurmanın emsalsiz diyarlarına yazarak ulaşabiliyoruz.

Okuyan, hayal kuran ve yazan insanlardan oluşacak bir gelecek için atılmış umut verici bir adım.

Çok teşekkür ediyorum vakit ayırdığınız için. Sizi ve Anadolu Yaylı Çalgılar Topluluğu sanatçılarını da ayrıca kutluyorum etkinlikleriniz için. Dileriz bu etkinlikler artar ve tüm yurda yayılır.

Aynı dilekleri paylaşıyor ve bu etkinliklerin gerçekleşmesini sağlayan başta sanatçı dostlarım Banu Yenilmez, Hande Taban, Murat Alkan'a ve emeği geçen tüm kişi ve kurumlara teşekkür ediyorum.

Ne çok şey kaçıyor hızlanınca değil mi?

Gezinin planı elime ulaştığında heyecanlandım çünkü uzun zamandır Seferihisar'a gitmek isterken iş için gelip bir gün dahi uzatamadığım İzmir gezilerimin arasına yoğunluktan ekleyemediğim Seferihisar'ı tam 3 saat gezebilecektim. Ezici hız tutsağı olarak keşif için sadece 3 saatim olacaktı. En iyi şekilde değerlendirmem şarttı bu imkânı.

Otobüs parkın önüne geldiğinde sırt çantam elimde kapının açılmasını sabırsızlıkla bekliyordum. İlk hedef şehrin sembolü olan salyangozu bulmaktı. Salyangoz yerine ilk karşıma çıkan suyu tükenmiş deremsi bir birikintideki kazlardı. Turdakiler hemen fotoğraf çekmeye başlamışlardı bile ama benim vaktim azdı, sokaklar, pazar beni bekliyordu keşif için.

Kalabalık bir grup olarak (yaklaşık 105 kişiyiz) zaten kalabalık olan pazara daldım. Oldum olası pazarları severim. Bire bir satış, sohbetler, göz teması, satıcıyı dinleme, anlama, öğrenme... Satın almak son hamle ve her seferinde gerekli değil ama öyle güzel bir iletişim kurulunca almadan çıkılan tezgâh olmuyor haliyle. İşte pazarın güzelliği, teklif var ısrar yok. El emeği dolmalar, baklavalar, kurabiyeler, reçeller, takılar, otlar, sebzeler, şifalı bitkiler, doğal ürünler derken ellerimiz bir dolu torba, midemiz bir dolu lezzet, gözlerimiz ise hala doymamış, kendimizi limana atıyoruz. Keyfimiz yerinde ama aklıma bir kaç konu takılıyor. Biraz daha özel takılar, objeler olsaydı, şehrin amblemi olan salyangozdan magnetler olsaydı (acaba benim gözümden mi kaçtı?), biraz daha fazla çöp kutusu olsaydı. Ama olur eminim çünkü bu şehri daha yaşanılası kılmak isteyenler var.

Sakinlik bu güzel şehri sarmış. İnsanlar pazardan aldıklarını yemek için sahile serilmiş. Minik kahvehanelerde herkeste bir gülümseme. Deniz de bize eşlik ediyor sakinlikte, kıpırtısız. Kalenin üzerinde fotoğraf çekenlerin yanı sıra tek bir bağrış yok. Kuşlar bile sakin burada, İstanbul'un deli martılarından eser yok.

Süremiz çok az dedim ya, bu şehire uymayan bir tempoda hızlıca kahveleri içirtiyor bize. Manzaraya hayran kalıp en kısa zamanda tekrar, diye dileğimizi suya atıyoruz. Kalkıp başka bir girişten pazara doğru ilerlerken gördüğüm kırmızı çiçekler, duvara asılı aynadaki aksime bakıp "İşte hızın esiri olmadan yürürsen daha neler göreceksin" diye sesleniyor sanki bana. Başka bir girişten yeniden pazara girince bizi bu sefer taze sebzeler karşılıyor. Radika, şevketibostan, turp otu, kekik, ebegümeci ve daha nicelerini doldurduk torbalara. Enginardan uzak durduk çünkü sonraki durak Urla Enginar Festivali olacak. Yeşillerin arasında kaybolmuşken karşıma çıkan duvar yazısı nefis, "Benim yıldızım senin şehrinden görünmüyor olabilir." Bakmak ve görmek arasındaki farkla bu kare ölümsüzleşiyor. Karşıma çıkan yazılardan beni en güldüreni ise; "Gençleştiren Kafe" yazısı oluyor. Altına da eklemişler, "40 yaşında gir 30 yaşında çık." Vakit yok ki girip deneyimleyeyim, 46 girip 36 çıkmayı. Köşeyi dönerken karşıma çıkan yazı ise kalbimin en derinine dokunuyor. Ata'mın en yakışıklı pozunun altına yazılmış: "Bu mekânda içilen her kadeh senin şerefine kalkar." Boş elimi onun şerefine kaldırıp "iyi ki…" diyorum. Bir sonraki köşede beklentim olan duvara çizilmiş salyangoz ile karşılaşmanın mutluluğuyla sokak gezisine devam ediyoruz.

Aklımız dolmalarda, yemeden olmayacak, "boş ver rejim filan, bundan daha sağlıklısı var mı?" deyip dayanamayıp kabak çiçeği dolmasını lüplüyoruz. Ara sokaklarda minicik evler, kimi pansiyon, otel havasında kimi yaşam yerleri. Bir tanesinde şöyle yazıyor: "Hiç odamız kalmamıştır. İlginize teşekkürler." Başıboş hayvanlar sokakta keyifle dolanıyorlar. Evlerin etrafını saran çiçekler baharın mucizesini gözlerimize ekliyor. Evin kenarında oturmuş amca ile çiçeklerin isimleri hakkında ayaküstü sohbetteyken yanıma yaklaşan genç bir kızın sesiyle bölünüyor konuşmamız. Bana bir dergi alır mıyım diye soruyor. 5 lira. Nelere vermiyorum ki? Aldım gitti. Yoğunluktan nerede okuyacağım ki diye düşünmeden edemezken kapağındaki yazıyla kalıyorum mıhlanmış gibi olduğum yere: "Yavaş Kardeşim!" diye sesleniyor kapak. "Hayat aceleyle yakalanmaz." Ne çok şey kaçıyor hızlanınca değil mi?

Ne yazık ki saatler hızla aktı demek zorunda kalıp otobüsün bizi beklediği alana ilerliyoruz. Ruhum, midem, zihnim doymuş kısacık ziyaretten. Beklediğimiz alanda okul var, duvarına şehrin simgesi olan salyangozu çizmişler. Onu da yakalamanın keyfiyle bindik otobüse.

Geriye dönüp baktım şehir arkamda küçülürken, ne güzellikler var görmek gerek. Bu güzellikleri çoğaltmak için çok çalışmak gerek.

Üç saatlik keşiften kaleme akanlar böyleydi. Bir dahakine yavaş seyahat imkânıyla en yakında tekrar oralarda olacağım biliyorum.

Stella Namet Abulafya

KILAVUZ KEÇİ

Cemal Ün

Prof. Dr. Cemal Ün Ege Üniversitesi Biyoloji Bölümünde Moleküler Biyoloji Ana Bilim Dalı Başkanı. Yaşamsal ihtiyaçlardan dine, sanattan ekonomiye insanın tarihinde keçinin nasıl bir rol oynadığını anlatan *Keçi Medeniyeti* adlı bir de kitabı var. Cemal Ün fırsat buldukça *Seferi Keçi* sayfalarında kültürel olarak keçiyi anlatacak bizlere. Başlıyoruz.

Keçi insanın doğayla ilişkisinde tarihler boyunca kılavuzluk yapmıştır. Keçinin insanla ilişkisini geriye doğru giderek en az 100 bin yıl takip edip anlayabiliyoruz. Bu uzun süre içerisinde son 14 bin yılın özel bir yeri söz konusu.

Bu dönemde keçi ile insan ilişkisi av-avcı ya da beslenme amaçlı olmanın ötesine geçti. İnsanlar çok uzun yıllar avcı ve toplayıcı gruplar ya da sürüler halinde yaşadılar, çünkü o dönemlerde henüz hayvanı evcilleştirmemiş, toprağı işlemeyi keşfetmemişlerdi. Bu dönemlerde keçi insanlar için önemli bir besin kaynağıydı. İnsanların henüz yeryüzünde olmadığı dinozorlar çağında Anadolu ve çevresindeki coğrafik yapılar sular altındaydı, bu nedenle bu bölgelerde hiç dinozor fosiline rastlanmaz. Bu bölgeden suların çekilmesini takip eden uzun yıllardan sonra, bölge, akarsuların, bitki örtüsünün ve buna bağlı olarak hayvan varlığının zengin olduğu bir yapı oluşturdu. Bu yapı özellikle Dicle-Fırat nehirleri arasındaki verimli topraklarda insanların besin bulmak için bir bölgeden başka bir bölgeye gitmesini gerektirmeyecek kadar besin kaynağı sağladı.

Yörede kısmen sabit bir yaşam sürme olanağı bulan insan, toprağı işleme ve hayvanları evcilleştirme bilincine, sonradan "Verimli Hilal" Mezopotamya adı verilen bu topraklar üzerinde erişti. İnsan, günümüzden 12-14.000 yıl kadar önce bu topraklar üzerinde keçi, koyun, sığır ve domuz gibi hayvanları evcilleştirdi, böylece artık beslenmek için et tedarik etmek istediğinde sürekli olarak avlanmak zorunluluğu ortadan kalktı. İnsan ilk evcilleştirdiği besin kaynağı olan keçiye özel bir sempati geliştirdi. Doğayla olan ilişkisini kolaylaştırmada keçinin özel bir konumda olduğunu akan zaman içerisinde kavradı ve ona sosyal yaşamda, sanatta ve kültürde özel bir yer ayırdı. Her ne kadar köpek, keçiden önce evcilleştiyse de bir besin kaynağı olarak kullanılmadığı için, keçi kadar sosyal yaşamda, sanatta ve kültürde özel bir ilgi görmemiştir. Öte yandan köpeğin evcilleştirilmiş olmaktan çok avlanmakta olan insanların av artıklarından beslenmek üzere onlara yaklaşmış olma ihtimali daha yüksektir. Keçinin evcilleştirilmesi işinden deneyim kazanan insan bu deneyimini daha sonra koyun, domuz ve sığırı da evcilleştirmede kullanmıştır. İlk başlarda keçinin sadece etini besin kaynağı olarak kullanan, derisini giyen ve kemiklerinden av aleti yapan insan sonraki yıllarda onun sütünden de yararlanabileceğini keşfetmiştir.

İnsanın kültür yaşamında keçi

Keçinin evcilleştirilmesiyle birlikte, avlanma işine ayrılan zaman yavaş yavaş insana kalmaya başlamıştır. Toprağın işlenmesinin de öğrenilmesiyle beraber ileriki yıllarda en azından insanların bir kısmının daha fazla boş zamana sahip olmasının temeli atılmış oluyordu. Boş zaman demek, düşünmeye zaman ayırmak ve daha da ileriki dönemlerde sanatsal yaratıcılık, örneğin kaya kabartmalarına keçileri resmetmek ve yeni buluşlar demekti. Tüm bunlar bir anlamda medeni yaşamın temellerinin atılması anlamına geliyordu. Boş zaman olanağının keçinin evcilleştirilmesiyle, onun kılavuzluğuyla gerçekleştiğini hisseden, algılayan insan onu sanatla onurlandırdı. Keçinin boynuzu yarım ay şeklinde olduğu için verimliliğin simgesi haline geldi. Eski dönemlerde yağmurun bulutlardan geldiğini bilmeyen insanlar, gökyüzüne baktıklarında suya benzeyen ve yağmuru çağrıştıran tek varlık olarak

ayı gördüler ve yağmurun aydan geldiğini düşündüler. Aya benzeyen keçiboynuzu böylece verimliliğin simgesi haline geldi. Sonraki yıllarda halı ve kilimlerde keçiboynuzu figürü sıklıkla kullanıldı. Halk kültüründe keçi oyunları oynanmaya başlandı. Keçi türküsü anlamına gelen tragedyaların temelleri bu şekilde atıldı. Keçi kültürünün yayılması, tıpkı medeniyetin temellerinin akışı gibi Mezopotamya'dan Yunanistan'a, oradan Avrupa'ya ve tüm dünyaya olmuştur.

Keçilerin kılavuzluğuna duyulan minnetin en büyük karşılığı olarak, insanların yarı keçi yarı insan olan tanrı Pan'a bağlılığı gösterilebilir. Pan uzun yıllar insanlar arasında saygınlık sürmüş, Yahudilik inanışının ortaya çıkışına kadar olan dönemde Mezopotamya'dan Avrupa'ya kadar uzanan topraklar üzerinde en çok tapılan tanrısal figür olmuştur. Verimliliğin, eğlencenin ve balıkçıların tanrısı Pan günümüzde unutulmuş gibi görünse de onun ayak izlerini kültürel yaşamda görüyoruz. Örneğin neredeyse bütün dillerde var olan "panik olmak", Pan'ın ormanda gezmekte olan insanların karşısına aniden çıkmasıyla korkmalarından türemiş bir kelimedir. Yine panflüt, bizzat Pan'a ait bir çalgıdır. Panflüt üstadı Zamfir büyük bir başarıyla yıllardır tüm dünyada üflediği flütüyle Pan'ın izlerini hatırlatır.

Genel anlamda da keçi kültürü yeryüzündeki bütün kültürlerde varlığını sürdürmektedir. Çok doğaldır ki en derin şekliyle, Mezopotamya'dan çıktıktan sonra daha geniş bir anlam kazandığı Ege bölgesinde görünür. Ege bölgesinde yapılan arkeolojik kazıların çoğunda Pan heykellerine rastlanır. Bunun ötesinde bugün Manisa ili sınırları içerisinde kalan Yunt dağı Köseler köyündeki Aigai arkeolojik kenti ismini keçiden alır. Aega eski Yunancada keçi anlamına gelir yani Ege demek keçi demektir. Birçok yerde keçi isimleri vardır. Teke yöresi, Keçiören, Keçi kalesi bunlardan sadece bazılarıdır. Keçinin ayak izlerini görmek için sadece kültürel öğelerin üzerindeki tozu elimizin tersiyle temizlememiz yeterli olacaktır.

Keçinin kılavuzluğu da benzer şekilde devam etmektedir ve etmelidir de. Kökü binlerce yıl derinlerde olan bir anlayışın kaybolmamış damarlarının yeniden filizlenmesi, insanın bugünkü bunaltıcı yaşamına bir alternatif geliştirecektir.

ÇOBAN

Oybirliğiyle koyunlar
keçiyi seçer
kendilerine başkan
oysa sürünün başına
kurdun akrabası
köpeği koyar
çoban

Sunay Akın

ne yapsak
ne yapsak?..

SEFERİHİSAR TİYATROYA DOYACAK

Türkiye'nin dört bir tarafından gelen tiyatrocular, 21-27 Ağustos tarihleri arasında düzenlenecek 11. Tiyatrolar Buluşması'nda Seferihisar'da bir araya geliyor. **Teos Sanat Kampı**'nda kamp kuracak yaklaşık 300 katılımcı, gün boyu atölye çalışmaları düzenleyecek. Buluşma boyunca akşamları Sığacık Kaleiçi'nde ve Club Resort Atlantis'te halka açık ve ücretsiz oyunlar sergilenecek. Gösterim programıyla ilgili detayları, Teos Sanat Kampı facebook sayfasından takip edebilirsiniz.

Çocuklara söz hakkı vermenin gelişimlerine etkisi

Selver Tutan
Psikolog

Burada çocuklarla "size söz hakkı verildiğinde ne hissedersiniz?" temalı konuşmamızdan alıntılar okuyacaksınız. Bu cümleler 7-16 yaş aralığındaki çocuklara ait. Kimi sözler sizi hayrete düşürebilir belki. Özgüvenli ve sözüne değer verildiğini hisseden çocukların kendilerini ne kadar rahat ve güçlü anlatabildiklerini gösteriyor bu ifadeler.

Her ne kadar kişilik gelişiminin bireyin hayatı boyunca süregeldiğini kabul etsek de, kişilik gelişmesi ve yapılanmasında temelin çocukluk döneminde başladığı gerçeğinin geçerliliğini koruduğunu görürüz. Anne-babanın ve aile içerisindeki diğer bireylerin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki konumunu belirler ve çocuğun ilk yaşantısını önemli derecede etkiler. Sosyal uyum üzerine yapılan araştırmalar da ailenin çocuk üzerindeki ilk etkilerini kanıtlar niteliktedir. Çocuğun ruh sağlığını önemseyen bir ailenin, ona toplumdaki diğer ortamlarda da özen gösterilmesine dikkat ettiğine şahit oluruz. Çocukların ruhsal olarak sağlıklı olması demek toplumun ve dolayısıyla gelecek neslin umut dolu olması ve en önemlisi de hayata değer katarak anlamlandırmasıdır.

Seferihisarlı çocuklar bu bakımdan pek çok yaşıtına göre şanslı sayılır. "Çocuk dostu" bir kent olma çabası içindeki Seferihisar'da 2011 yılından bu yana bir "çocuk belediyesi" faaliyet sürdürüyor. Çocuk Belediyesi aracılığıyla, bizzat çocukların etkin katılımını sağlayarak çocukların yararını gözeten bir kent yaşamı amaçlanıyor.

Seferihisar Çocuk Belediyesi'nde görevli bir psikolog olarak ben de, çocuklarla birlikte yürüttüğüm bireysel seanslar, oyun terapileri ve atölye çalışmaları ile onların gelişimine katkıda bulunmaya çalışıyorum. Bunun mutluluğu bir yana, her bir çocuğun yüreğine dokunmanın benim iç huzuruma nasıl bir katkı sağladığını anlatamam bile. Bundan sonra mümkün olduğunca çocuklarla birlikte hazırlayacağımız bu sayfalarda sizinle buluşacak, onlarla yapmış olduğumuz çalışmaları sizlerle paylaşacağız.

Çocuklarla diyaloglarımızda gördüğüm en önemli şeylerden biri, onların fikrini doğru, yanlış, gerçek, gerçekdışı demeden dinlemenin ne kadar kıymetli olduğu. Aşağıda, çocuklarla "size söz hakkı verildiğinde ne hissedersiniz?" temalı konuşmamızdan alıntılar okuyacaksınız. Bu cümleler 7-16 yaş aralığındaki çocuklara ait. Kimi sözler sizi hayrete düşürebilir belki. Özgüvenli ve sözüne değer verildiğini hisseden çocukların kendilerini ne kadar rahat ve güçlü anlatabildiklerini gösteriyor bu ifadeler:

"Bulunduğum ortamda benim düşüncemi sorduklarında kendimi kabul edilmiş görüyorum ve beni mutlu kılan şey fark edildiğimi düşünmek oluyor."

"Örneğin; eve bir eşya alınacak ve annemler benim de fikrimi sordukları için kendimi değerli hissediyorum."

"Kendimi bir birey olarak düşünüyorum."

"Ailemin ve çevremdekilerin fikrime danışmaları bana ilerleyen zamanlarda benim de aynı yolu izlememi öğretti."

"Biri tarafından umursandığımı düşünüyorum. Beni düşündüklerini ve sevdiklerini bilmem beni mutlu ediyor."

"Onların bana düşüncelerimi sormaları zevk ve tercihlerimi anlamalarını sağladığı için daha çok bana hitap eden hediyeler alıyorlar. Bu da beni mutluluktan havalara uçuruyor."

Çocuk yetiştirmede akılcı ve demokratik bir yaklaşım izlenen aile ortamında hem ebeveynlerin hem de çocuğun hakları dikkate alınır. Çocuğun kendi düşünce

ve fikirlerini açıklama fırsatı verilen ortamda çocuk sevgi ve saygı çerçevesinde büyür. Ebeveyn ile çocuk arasındaki sözel iletişim kanalı açıktır ve böylesine özgür ve hoşgörülü bir ortamda yetişen çocuğun fikirlerini rahatlıkla söyleyebildiği, yaratıcı fikirler öne sürebildiğini görürüz. Bu tarz çocukların daha erken zamanda öz-denetim becerilerini kazandığı gözlenir. Çocuk kendisinin sosyal açıdan kabul edilmiş davranış biçimlerini görebilmekte, kendisinin bir birey olarak var olduğunu anlayabilmektedir. Aile içerisinde herkesin dinlenmesi ve fikirlerinin önemsenmesi bireyin öz benliğini desteklemektedir.

"Fikrimi önemsemediklerinde ve düşüncelerimi sormadıklarında kendimi bulunduğum ortamda görünmez hissederim."

"Varlığımın onlar için önemsiz olduğumu düşünürüm."

"Fikirlerimi sormamaları insanlar arasında da rahat konuşamama neden olur."

"Düşüncelerime dikkat etmemeleri beni kendi fikirlerimden uzaklaştırır."

"Annem ve babam kararsız kaldığında bizim fikrimizi sorarlarsa kararsızlıkları gitmiş olur."

Sert bir denetim çerçevesine sahip otoriter bir ailenin içinde yaşayan veya değişken ve istikrarsız eğitim yöntemleri ile büyütülen çocuklarınsa, karşıt gelme davranışlarıyla ve saldırganlık gösterme eğilimleriyle kendilerini kabul ettirmek istediği, kendi iç dünyalarını ifade etmede güçlük çektiği gözlenir. Bu çerçeve içerisinde bir çocuğun benliğine karşı olumsuz yargıları, kendine güvensizliği ve düşüncelerini diğer insanlarla paylaşma konusunda çekimser olduğu görülür. Böylesi durumlarda çocuğun duygu ve düşüncelerini dile getirmesine yardımcı olacak cesaretlendirici diyaloglar kurmak çocuğun kabul görüldüğüne dair mesajlar verecektir.

"İstediğimi almadıklarında ailem açıklama yapınca onları iyi anlıyorum. Örneğin; bir gün babamla kardeşime oyuncak bakarken babam benim seçtiğim oyuncağın kardeşim için uygun olmayacağını ve onun için neden tehlikeli olabileceğini anlattı, söylediği mantıklı gelmişti."

"Mesela yaz tatili için bana kitap almaya giderken ailemin benim fikrimi alması önemlidir ancak her zaman fikrimi almalarını beklemem çünkü bazı konularda sormalarına gerek yoktur."

Disiplin, aile içinde düzen ve dengenin oluşmasında önemli bir kavram olarak yer alır. Çocuğu topluma olan uyumuna kolaylık sağlayan davranışlarını yönlendirir. Disiplin, esneklik ve tutarlılık gibi temel ilkeleri kapsar. Sevgi, şefkat ve takdir edilme insana değerli olduğunu duygusunu hissettirir. Bu tutum içerisinde yaşamını sürdüren ailelerde eşit şartlardan bahsedilir. Bazı kararlar alınırken çocuğa danışılır, fikri öğrenilir ve bazı sorumlulukları olduğu hatırlatılır. Ailenin çocuğa karşı sergilediği davranışlarda onun yaş ve gelişim dönemlerine duyarlı olarak açıklayıcı bir şekilde yol alması her açıdan daha sağlıklı olacaktır.

Dengeli, duygusal ve toplumsal etkileşimin güçlü olduğu aile içerisinde güven, sevgi ve sevecenlik kavramlarına önem veren ebeveynlerin kendilerine düşen sorumlukların bilincinde olması ve çocuğa bağımsızlık yolunda yeterli olanakları sağlaması çocuğun iyi bir kişilik yapısına sahip olmasına zemin hazırlar niteliktedir. Demokratik bir aile tutumu, çocuğun var olduğuna ve isteklerine saygı gösterilmesi temeline dayanır. Çocuğa onun gelişim aşamalarına uygun görevler verilmesi, söz ve seçim hakkı tanınması, kendine güven duymasını, sorumluluk bilinci kazanmasını sağlar.

Aile ortamında iyi iletişim becerilerine sahip olunması, bireylerin birbirlerini anlamaları ve farklı duygu ve düşüncelere saygı göstermeleri, sağlıklı ve uygar bir toplumun temelini oluşturur. Daha iyi bir dünya adına geleceğin umutları olarak gördüğüm çocukların aile içerisinde iyi bir iletişime sahip olmaları onların ilerleyen gelişim süreçlerini de olumlu yönde etkiler. Çocuğa bir konuda bir şeyler anlatmak, öğütler vermek ve onun söz dinlemesini beklemek sadece tek yönlü bir iletişimi anlatır. Gelecek neslin saygı ve özgürlük çerçevesinde yaşamını sürdürebilmesi için, onlara ilk önce yeni ve farklı fikirlerin var olduğu bir dünya inşa etmek gerekir.

O halde her bir çocuğun aklını ödüllendirmek için neyi bekliyoruz? Haydi! El ele fikir pazarına…

Kaynakça

Yavuzer, Haluk. (2015). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Aslan, E. (1992). Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamındaki Etkileri. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.

Çocuk Belediyesi'nde yapılmış "En mutlu olduğun an" temalı bir çalışmada Göktuğ Gürsoy'un (d. 2009) resmi: Dünyayı birbirimizin gözünden görelim.

Tüm renklerin içinde gözleri hep maviye takılanlar için

Seferihisar'ın koyları

Seferihisar'da güzel bir gün geçirmek istiyorsanız bir seçeneğiniz de tekne gezisine çıkmak. Bütün gün denizdesiniz, karadan ulaşımı olmayan bakir koylarda yüzüyorsunuz, püfür püfür esen teknede güneşleniyorsunuz, sakin bir koya demirleyip yemeğinizi yiyorsunuz, karaya çıkıp ayak basmamış yerlerde küçük keşifler yapıyorsunuz. Daha ne istiyorsunuz? Derdi tasayı karada bırakıp atın tekneye adımınızı.
Bu iş nasıl oluyor, kaptan Deniz Tufan'a sorduk. Şöyle anlattı:

"Mayıs ayında başlayıp Ekim'e kadar süren turlarla, Sığacık'tan çıkıp körfez boyunca koylara gezinti yapmak mümkün. Hava nereden eserse essin, keyifle denize girebileceğiniz sakin koylar, sizi sallamadan götürüp getirecek kaptanlar var. Sıkıntı yok yani. Sığacık'ta bu gezileri organize eden küçük tur şirketleri var. Biri de bizim şirket, Selinda. Güzergâhlarımız ve uğradıklarımız koylar aynı. Hizmetlerimiz kaliteli ve fiyatlarımız da uygundur."

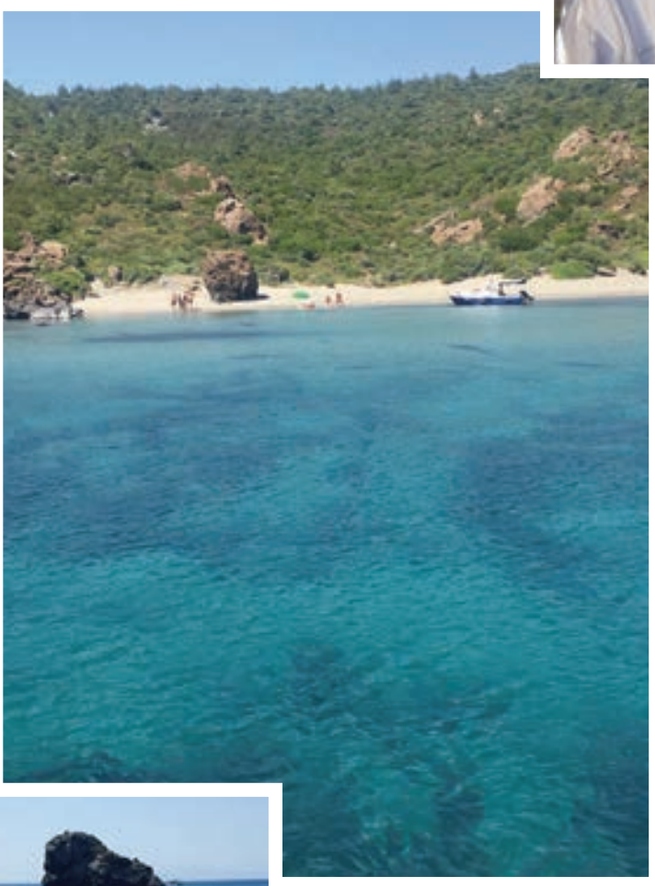

PAPAZ KOYU: Aslında iki koy halindedir. Çok eskiden bir yerleşim yeriymiş, belli. 300 sene var en az. Koyda su kuyuları var, o zamanlar açmışlar. Bir de zeytin ağaçları, belki 500 yıllık. Burada yaşayanlar Hıristiyan'mış, adı da oradan kalmış derler. İçeride bir de kilise olduğu söylenir. Ama bizim işimiz denizde, kıyıda. Gördüm desem yalan olur.

YALANCI KOKAR: Bir de bunun sahicisi var, onu da anlatacağım. Rüzgârın hiç tutmadığı bir koydur. Kuzeyi dimdik duvar gibi kapalı. Ama aslında güney rüzgârını alır, ondan yalancı. Eskinin sığınaklarıdır bunlar balıkçılar için. Hava sertleşti mi buraya sığınır, dışarı da çıkamaz, balığı kokar gider. Ondan demişler kokar. Şimdi biz Yemek Koyu diyoruz, deniz çarşaf gibi, rüzgâr yok, tabaklar mabaklar uçuşmuyor, rahat rahat sofrayı kurabiliyoruz, insanlar da sallanmadan yemeklerini yiyebiliyor. Esas Kokar Koyu daha ileridedir, Gökliman yani. Çeşme'yle Kuşadası arasındaki en güvenli doğal limandır. Ama oraya kadar gitmeyiz pek, kuzey rüzgarı çok alır oralar. Misafirler rahatsız olur.

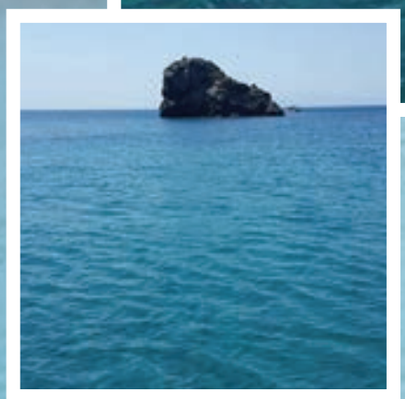

TAŞADA KOYU: Koyun ağzında büyükçe bir kaya var, ada gibi. Adı oradan gelir. Pırıl pırıl bir deniz. Çıplak gözle 25 metre derinliği görebilirsin. Kıyı tamamen kumsal ve sığ. Yüzme bilmeyenler, çocuklar rahat rahat girsinler denize.

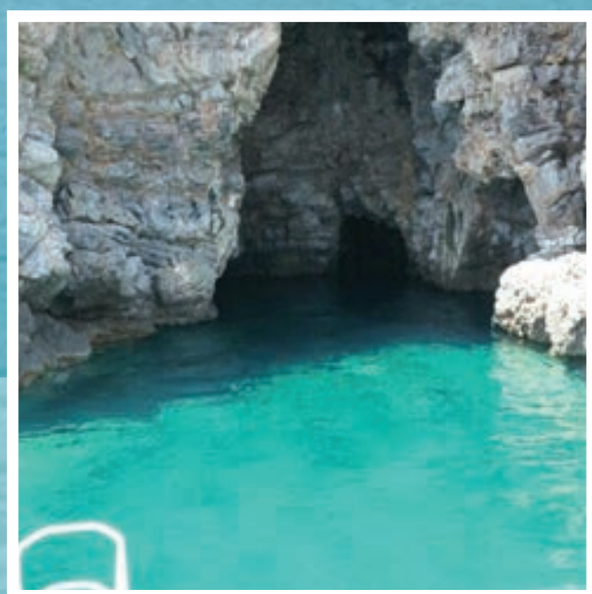

MAĞARALAR: İki tane mağara var. Küçük tekneyle gitmişsek muhakkak içine gireriz. Serin olur. 5 metreden büyük teknelerin girmesi tehlikelidir yalnız. Eskiden fok mağarası derdik. 40 yıl önce her girdiğimde üç beş fok görürdüm muhakkak ama şimdi kalmadı.

ILICA BOĞAZI: 800 metre uzunluğu olan bir koydur. En geniş yeri de taş çatlasa 50 metre. Vadi gibi girer içeriye. En sonunda tatlı su var. Bu yüzden Ilıca derler. Gözlükle dalınca tatlı suyun aktığını görürsün dipte. Koyun iç kısmı çamur. Kleopatra bu çamurla güzellik banyosu yapıyormuş. Biri böyle bir laf atmış ortaya, bir yerde yazılıp çizildiğini görmedim ama böyle söylenir. Şimdi biz Çamur Koyu diyoruz.

AKTAŞ KOYU (AKVARYUM): Taşlar bembeyazdır bu koyda. Denizde pırıl pırıl parlarlar. Adı oradan tabii. Akvaryum gibi, cam gibi görürsün dipte ne varsa.

ÇAMCAZ KOYU: Özellikle Batı rüzgarlarına, gündoğusuna karşı korunaklıdır. Kıyısı doğal kil. İnsanlar yüzlerine sürerler. Cildi temizler, gerginleştirir. Bir de savaş yıllarından kalma bir top yuvası vardır ilgi çeken.

ESKİ DÜVERLİK KOYU: Buraya şimdi Merdivenli Koy deniyor. Kalıntılar var, ne zamandan kaldığını bilmiyorum ama bayağı bir yaşamış insanlar. Su kuyuları var. Denize inen düzgün bir merdiven oymuşlar kayalara. Demek ki buradan ticaret yapmışlar, gemilere bir şeyler yüklemişler. Yoksa denize inip çıkmak için merdiveni ne yapsınlar.

FRANSA KIYILARINDA ANTİK TEOS MERMERİ BATIĞI

Patrick Lagrou Belçikalı bir tarihçi, yazar. Teos mermerleri ve Teoslu şair Anakreon üzerine araştırma yapmak için yolu buralara düşmüş. Kendisiyle tanıştık, o bizi, biz onu sevdik. Ülkesine döner dönmez, sağ olsun, "Seferi Keçi" için Fransa açıklarındaki Teos mermerleri batığının hikâyesini yazdı. Fotoğrafta görüyorsunuz, 31 metre derinde kuzu gibi yatıyorlar. Dalgıç da Patrick Lagrou'nun kendisi.

Patrick Lagrou

Bu batık, doğudan batıya neredeyse tüm Akdeniz'i boydan boya kat etmişti. Üstelik, ilk kez deniz dibinde bu tür mermer taşıyan bir batık bulunuyordu. Africano mermeri taşıyan bir batığın keşfi aynı zamanda bu mermerin Roma döneminde kullanılan en pahalı mermerlerden biri olması açısından da önemliydi.

Dramont Burnu'nun açığında denizin dibinde yatan üç koca mermer kütlesi, dalgıçların sualtını keşfetmeye başladığı 1950'lerden itibaren alışıldık bir görüntü olmuştu. Dramont Burnu, Fransız Rivierası'nda Cannes'la St. Raphael arasında kızıla çalan rengiyle bilinir. Hemen açığındaki küçük Ile d'Or (Altın Ada) ve üzerindeki Kuzey Afrika kulesi kalıntıları, bu sahilin tipik manzaralarından biridir.

Tam bu adacığın yakınında, 31 metre derinlikte bu üç mermer blok, bölgedeki deniz kazalarının çoğunun sebebi olan dev su altı kayasının 50 metre kadar ötesinde öylece yatıyor. Kayanın su yüzeyinin bir metre kadar altındaki jilet keskinliğindeki tepesi, yüzyıllar boyunca birçok geminin gövdesini parçaladı. Bu gemilerin arasında amfora taşıyan çok sayıda Yunan ve Roma gemisi de vardı. Bu yüzden günümüzde Dramont Burnu dünyadaki tüm sualtı arkeologları arasında ünlü bir yerdir.

Ne var ki bu bilim insanlarının hiçbiri, insan yapısı olduğu su götürmez bu mermer bloklarla ilgilenmedi. Görmezden gelme sebeplerinden biri, hemen yakınlarda bulunan modern bir taş ocağıydı. Herkes, bu üç bloğun bu ocaktan çıkma esterelit mermeri olduğunu düşünüyordu. Yüz yıl kadar önce, ocak yeni kurulmuşken batan bir nakliye gemisine ait olduğunu sanıyorlardı.

Hatta 1970 ve 80'lerde bölgedeki en güzel amfora kalıntılarını bilimsel yöntemlerle çıkaran o zamanın genç amatör arkeoloğu Jean-Pierre Joncheray bile taşlarla ilgilenmemişti.

1981-91 arasında Fransa'nın Akdeniz sahillerinde daha çok mermer kalıntıları bulundu. Yükler genellikle bloklar, küçük sütunlar ve kaideler şeklindeydi. Hepsi aynı döneme aitti ve aynı yerden geliyordu: Birinci yüzyılda, Kuzey İtalya'daki Carrara'dan.

Bu batıklardan birinde, Saint Tropez A Batığı'nda tamamı koca kaidelerden oluşan yük denizden çıkartılmış, hatta daha sonra çıkartılan bu kaideler Joncheray'ın yaşadığı Fréjus'ta iki sütunun kent meydanına dikilmesinde kullanılmıştı.

Günün birinde bu sütunları inceleyen Joncheray kaidelerin dış yüzeylerindeki çok sayıda deliği gördü. Bu deliklerin genişliği bir santimetreden fazlaydı ve derinlikleri de neredeyse 10 santimetre-

yi buluyordu. İçlerine kolaylıkla parmak giriyordu. Bu delikler *litofaj* denilen bir tür taş-yiyen deniz solucanının işiydi. Yumuşak bir taş olan mermer bu tuhaf deniz canlılarına kolayca av olurken, granit ve porfir gibi daha sert taşlar kurtuluyordu.

Amatör arkeolog, o anda Dramont Burnu'ndaki mermerlerin gravyer peyniri gibi, deliklerle dolu olduğunu hatırladı. Bu delikler yüzünden mermerlerin esterelit olamayacağına karar verdi çünkü bir tür porfir olan esterelit, litofajların yiyebildiği taşlardan değildi.

Ertesi gün Joncheray yanına bir keski, bir de çekiç alıp mermer bloklara daldı. Aletlerin yardımıyla bloklardan birinin köşesinden bir numune aldı. Dışarıya çıkınca numunenin üzerine damlatılan bir kaç damla sirke, taşın porfir değil başka bir kalsiyum-karbonat mermeri olduğunu gösterdi.

Joncheray müthiş bir keşif yapmıştı. Daha önce Fransa kıyılarında hiç bu kadar büyük mermer bloklar bulunmamıştı. Ama esas büyük sürpriz bir yıl sonra gelecekti.

1992'de amatör arkeolog mermer blokların olduğu bölgede sualtı kazıları için izin almayı başardı. Yazın bir ay kadar süren çalışmaların sonuçları muhteşemdi.

Üç mermer bloğun yakınında, ince bir kum tabakasının altında büyük bir ağaç gemi gövdesinin alt kısmını buldular. 16 metre uzunluğunda ve 4 metre genişliğindeydi. Geminin antik çağlardan kalma olduğu şüphe götürmezdi. Bu parça, ancak bu blokları taşıyan gemiye ait olabilirdi.

Geminin yaşam alanında birkaç parça kırık seramik buldular: Bir iki amfora, bir leğen, bir sürahi ve bir de yağ lambası. Bunlara ve geminin mimarisine bakarak geminin MÖ 50 yılından, İmparator Claudius zamanından kalma olduğunu oldukça büyük kesinlikte saptadılar.

Bu arada üç bloğun boyutlarını da ölçtüler. Uzunlukları 2,20 ile 3,80 metre arasında değişiyordu, enleri 1 metre kadardı ve üçünün toplam ağırlığı 23 tondu. Konuyla ilgili herkes, hâlâ mermerlerin Güney Fransa'daki Carrara bölgesinden geldiğini sanıyordu.

Derken bir kaç tuhaf olay oldu. Tayfaların kişisel eşyaları arasında bakırdan yapılmış, zarif bir kobra figürü vardı. Bu, doğulu bir kökene işaret ediyordu.

Dramont burnu kızıl kayalarıyla (sağda) ve karşısındaki küçük Ile d'Or Adasının üzerindeki eski kuleyle (üstte) meşhurdur. Oklar, buruna ve adaya göre, Teos mermeri batığının yerini gösteriyor.

Yine geminin kalıntılarının yakınında arkeologlar birkaç yüz kilo zımpara taşı buldular. Elmastan sonra en sert malzemelerden biri olan bu mineral, antik çağlarda mermeri cilalamakta kullanılıyordu. O dönemde zımpara taşı Nakşa (Naxos) adasındaki ocaklardan çıkarılıyordu. Son olarak, aşağı yukarı aynı miktarda yine mermer işlemede kullanılan ponza taşlarından bulunmuştu. Bu taşlar da Sicilya yakınlarındaki Lipari adalarından geliyor olabilirdi.

Teos'tan kalkan geminin yarım kalan yolculuğunun tahmini rotası.

Joncheray aniden geminin zannettiklerinden çok daha uzak bir yerden geliyor olabileceğinin farkına vardı. Belki mermerler de uzaktan geliyordu. Alınan numuneler bu konuda uzman bir kuruluşa gönderildi ve gelen yanıt şaşırtıcıydı: Mermer sanıldığı gibi beyaz Carrara değil, kırmızı-beyaz lekeli, koyu gri bir mermerdi. İngiliz arkeolog Michael Ballance'ın 1966'da Seferihisar-Teos'taki Karagöl'de keşfettiği mermerin aynısıydı. Bu üç blok mermer, Rönesans döneminde "Africano" ya da MÖ 1. yüzyılda Roma'daki ismiyle, "Marmor Lucellum"du.

Joncheray, keşfinin önemini hemen fark etti. Bu, Batı Akdeniz'e Doğu Akdeniz'den mermer taşıyan ilk gemi enkazıydı. Bu zamana kadar Ege'den gelen mermer gemileri hep güney İtalya ve Sicilya'da bulunmuştu, çoğunun varış noktası Roma'ydı.

Bu batık, doğudan batıya neredeyse tüm Akdeniz'i boydan boya kat etmişti. Üstelik, ilk kez deniz dibinde bu tür mermer taşıyan bir batık bulunuyordu. Sicilya ve İtalya'da batan antik mermer gemilerinin yükü genellikle Marmara veya Thasos'tan gelen beyaz bloklar ya da Euboea atasından çıkan yeşilimtrak mermerler oluyordu. Africano mermeri taşıyan bir batığın keşfi aynı zamanda bu mermerin Roma döneminde kullanılan en pahalı mermerlerden biri olması açısından da önemliydi.

Sonuç itibarıyla Joncheray, Dramont I batığındaki mermerlerin Seferihisar-Teos bölgesinden geldiğinin şüphesiz olduğunu belirtiyor. Büyük ihtimalle Teos yakınındaki, günümüzde Karagöl denilen en büyük ocaktan çıkmaydılar.

Karada kısa bir yolculuktan sonra bloklar muhtemelen Teos'un güney limanından gemiye yüklenmişti. Ardından Ege'yi geçen gemi Nakşa'ya uğrayıp zımpara taşı yüklemişti. Gemi rotasını izlemeye devam etti, Sicilya'yı geçti ve Lipari adalarında yine limana uğrayıp bu sefer de ponza taşı yükledi.

Tiren Denizi'ni aştıktan sonra Galya kıyılarına erişen gemi, Dramont Burnu'na kadar açıktan sahili izledi. Geminin kaptanı burada büyük bir hata yaptı, gemisini adacığa fazla yaklaştırdı ve suyun altındaki devasa kayanın sivri ucu gemiyi deldi. Akdeniz'in suları geminin ambarlarına hücum etti, gemi alabora oldu ve taşıdığı mermer bloklar derinlere doğru süzülürken gemi de onları izledi.

19 yüzyıl boyunca burada durdular. Üç mermer blok ilk modern dalgıçlar tarafından hemen keşfedilse de önemleri anlaşılmadı. Ancak 40 yıl sonra konuşup hikâyelerini anlatabildiler. Sonunda bize antik dönem gemiciliği hakkında güzel bir öykü verdiler. Ne yazık ki varamadıkları limanın hangisi olduğunu herhalde asla bilemeyeceğiz.

Mermer blokların Teos yakınlarındaki Karagöl'de bir zamanlar işletilen ocaktan çıktığı sanılıyor (sağda). Mermerler büyük olasılıkla Teos'un güney limanından yüklenmişti (altta).

YEREL TOHUMLARA ÖZGÜRLÜK

Yerel tohumların çiftçi elinde üretilerek, ürünlerinin tüketiciye ulaştırılması gereklidir. Bu amaçla ekolojik köylü pazarları kurulmalı, topluluk destekli tarım grupları oluşturulmalıdır. Bu ürünler doğrudan çiftçiden tüketiciye, çiftçi için iyi, tüketici için makul fiyatlarla ulaştırılamazsa şirket tohumlarının hegemonyası her geçen gün daha yoğunlaşacak.

Tayfun Özkaya

Seferihisar'ın Gödence köyünde çiftçiler çok lezzetli eski bir yerel domates çeşidini kaybetmişlerdi. Bu çeşide bir daha ulaşılamadı. Kooperatif başkanı Özcan Kokulu ve çiftçiler var olan diğer yerel domates çeşitlerinin yanında üstün lezzeti nedeniyle Çanakkale'den gelen bir pembe domates çeşidini tohum takas şenliklerinden alarak kullanmaya karar verdiler. Bir yıl sonra başka çeşitlerden tozlaşma sonucu, gelen domatesler pembe rengini kaybettiler. Ancak lezzette bir değişiklik olmadı. Şimdi çiftçiler bu elde ettikleri tohumu devam ettiriyorlar.

1939'larda Mirza Gökgöl'ün yaptığı "Türkiye'nin buğdayları" adlı araştırma Türkiye'de tam 18.000 buğday tipini ortaya çıkarmıştır. Bu tiplerin ve çeşitlerin şimdi kaçının elimizde olduğuna dair sorumuza şimdiye kadar bir yanıt alamadık.

Tohum takas şenlikleri bu kayba dikkat çekmek ve yerel tohumların değerini ortaya koymak için 2010 yılından bu yana ilki Torbalı'da olmak üzere yapılmaktadır. İkinci şenlik Seferihisar'da yapıldı ve her yıl yapılıyor. Şenliklerde yerel tohumlar isteyenlere verilmektedir. İlk başlarda kaybolduğu düşünülen çeşitler görece uzak yerlerden getirilerek kısıtlı sayıda çiftçiye verilmişti. Çok uzak yörelerden tohum getirilerek dağıtılmasına bazı istisnalarla karşı çıkıyoruz. Bu konuda tohum takas şenliklerinin yerel tohumların bozulmasına yol açtığı konusunda da bazı eleştiriler var. Yerel tohum yetiştiren ve tohumluklarından memnun olan bilgili çiftçilerin başka yerlerden gelen çeşitleri ekmek istemediklerini gördük. Yerel tohum veya bunlardan üretilen fideleri üreten ve satan çiftçiler ellerindeki çeşitlerin bozulmaması konusunda son derece dikkatli. Bunlar çiçek biyolojilerinden haberdarlar. Değişik çeşitler arasında mesafe bırakılması gerektiğini, mesafe izolasyonu tekniğini veya kağıt vb. poşetlerle çiçekleri kapatarak izole etme tekniklerini biliyorlar. Yeni türler ekmek isteyenler veya elindeki çeşitten memnun olmayanlar ise başka tohumları istiyorlar. Ev bahçeleri yapanlar, yerel tohum hiç ekmeyen çiftçiler bu tohumları talep eden esas kitleyi oluşturuyor. Sadece ürün üretmek isteyen, kendinden tohum ayırmayan çiftçi ve hobistlerin değişik çeşitleri yan yana ekmesinde bir sakınca yok.

Tohum takasına yönelik eleştiriler

Bazı uzmanlar yerel çeşitlerin köylerini hiç terk etmemesi gerektiği düşüncesinde. Bu pek doğru bir görüş değil. Eğer bir köydeki çeşide başka bir köy ihtiyaç duyuyorsa bunun önce küçük ölçülerde denenmesinde yarar olacaktır. Şimdi düşünelim. Eğer çeşitler ve türler hep aynı yerlerinde kalsa idi, domates, patlıcan, biber, patates gibi Latin Amerika'dan gelen bitkiler Türkiye'de olmayacaktı. Bunların gelişi ve Türkiye'de yetiştirilmeye başlanmasının mazisi 100 yılı henüz geçmiştir ve tarım tarihi açısından göz açıp kapayacak kadar denilebilecek bir sürede bu türlerin Türkiye'ye özgü yeni çeşitleri oluşmuştur. Aynı şekilde buğdayın da bölgemizden Amerika kıtasına gidişi göreli olarak çok yenidir. Soya bir plan dâhilinde ABD'de sıfırdan yetiştirilmiştir.

Verim, lezzet ve dayanıklılığından memnun olduğumuz yerel çeşitlerin başka çeşitlerle karıştırılarak tamamen yozlaşmasının şüphesiz önüne geçmeliyiz. Avrupa'da bu işi yapan yerel tohum dernekleri var. Ziraat mühendisleri de bu alanda çalışıyor. Ülkemizde bu çalışmalar çok yetersiz. 2006 yılında yerel tohumun ve bunlardan üretilen fidelerin satışı tohumculuk kanunu ile yasaklandı. Şirket tohumlarının satışları tarımsal desteklerle arttırılmak isteniyor. Yerel tohum işini ciddi olarak yapan ve epeyce de bilgili olan çiftçiler Tarım Bakanlığımıza göre yasadışı bir iş yapıyor. Yasa değişerek bunlar korunsa, desteklense iyi olmaz mıydı?

Yerel tohum takas şenlikleri aleyhtarlarının en komik iddiası ise yabancı tohum şirketi elemanlarının bu şenlikleri tohum almak için bir imkân olarak gördükleridir. Bir kere yabancı tohum şirketlerinin böyle bir yolu kullanmasına gerek yoktur. Çünkü Türkiye, Uluslararası Tarımsal Araştırma Danışma Grubu (Consultative Group on International Agricultural Research-CGIAR) denilen bir sisteme katılmıştır. Bu sistem FAO, Dünya Bankası tarafından desteklenmektedir ve kuruluşunda Rockefeller ve Ford Vakıfları önemli roller oynamıştır. Bu sistem daha çok ABD ve Avrupa ülkeleri gibi ülkelerin, gelişmekte olan ülkelerin yerel tohumlarından yararlanmasına yöneliktir. Bu sisteme göre yabancı bir araştırmacı ülkemizden istediği tohumdan örnek alabilmektedir. Yani bakanlık yabancılara istediği tohumu kendi eliyle vermektedir. Ayrıca Svalbard küresel tohum merkezine Türkiye bol miktarda tohum vermiştir. Diğer yandan önemli bütün yabancı tohum şirketleri Türkiye'de şirketlerini kurmuşlar, bazıları da Türk şirketlerini satın almışlardır. Kısacası bu yabancı tohum şirketleri ülkemizde çalışmaktadırlar. İstedikleri tohumu her yerden temin edebilirler. Yerel tohumlar açık sistemlerdir. Köy pazarından bezelye alırsanız tohumunu da almış olursunuz. Bu iddianın aksine yerel tohum takas şenliklerini destekleyenler tohum şirketlerinin hegemonyasına karşı mücadele vermektedirler.

Bakanlığın yeni aklına geldi

Kanunun çıktığı 2006 yılından bu yana Türkiye'nin tohum ithalatı ile tohum ihracatı arasındaki fark devam ediyor. 2006'da 105 milyon dolarlık tohum ithalatımız vardı, ihracat ise 47 milyon dolardı. Açık 58 milyon dolardı. 2013'de ithalat 194 milyon dolar, ihracat 126 milyon dolar oldu. Açık 68 milyon dolara çıktı. 2015 yılında tohum ihracatımız 102 milyon 717 bin dolar, ithalatımız ise 202 milyon 181 bin dolar oldu. Açık 99 milyon dolar olarak artış gösterdi. İhracatın ithalatı karşılama oranı çok küçük bir artış kaydetti.

Sonuç olarak tohumluk dış ödemeler dengemizi hâlâ olumsuz etkiliyor. İhracat dediğimiz şeyleri de aslında büyük ölçüde yabancı şirketler yapıyor. Daha çok fiyatı düşük hibrit mısır ve ayçiçeği tohumluğu ihraç edip, fiyatları yüksek olan sebze tohumları ithal ediyoruz. Çoğu zaman Türkiye'de konuşlanmış yabancı tohum şirketleri pahalı orijinal tohumluk ithal edip, daha ucuz sertifikalı tohumluk ihraç ediyorlar. Kısacası bu iş Türkiye'nin otomobil ihracatına biraz benziyor.

Yabancı tohum şirketlerinin tohumlarına bağımlılığımız arttıkça uzaktan hepimizi kumanda etmiş oluyorlar. Bu şirketlerin çoğu aslında tarım ilacı da satıyor. Dolayısıyla onları da alıyoruz. Çünkü tohumlukları hastalık ve zararlılara dayanıklı değil. Üstelik bu ürünlerin besin değerleri de düşük. Daha sonra bu tarım ilaçlarını kullanırken çiftçiler, ürünleri tüketirken halk zehirleniyor. Besin değerleri düşük olduğundan bizleri hastalıklardan korumuyor. Dahası bu şirketlerin bir kısmı beşeri ilaç da satıyor. Dolayısıyla bir satış daha yapılıyor. Bu gibi şirketlerin üç ayrı cebi var. Sağ cebine tohum, soluna tarım ilacı, arka cebine de beşeri ilaç parası giriyor.

Tohumculuk kanunu çıkarken Türkiye'nin tohum ihracatçısı bir ülke olacağı söylenmişti. Bu, bugüne kadar

gerçekleşmedi. Hâlâ açık fazla. Ama Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ihracatın daha hızlı arttığını söylüyor. Beş on yıl sonra fark olumluya da dönebilir belki. Ancak bir değeri yok.

Bakanlık tahıllar, baklagiller, yem bitkileri ve yağ bitkilerinde sertifikalı tohumları (şirket tohumları) kullananlara tarım desteklerini vermeyi öngören bir tarım politikası değişikliğine gidiyor. Tabii bu değişimin gerekçesi olarak verimi arttırmak gösteriliyor. Verim artınca çiftçi de daha çok kazanacak deniliyor. Gerçekte ise bu değişiklik daha çok tohum şirketlerine hizmet ediyor ve zaten onların lobi çalışmaları ile büyük ölçüde gerçekleşme yolunda. Çiftçinin en büyük kaybı ürünlerine iyi fiyat bulamamaktan kaynaklanıyor. Bir de girdileri sürekli artan yüksek fiyatlarla satın almaktan... Çiftçinin eline geçen fiyatların yükselmesi yönünde Bakanlık bir şey yapmıyor. Çünkü bu neoliberal ideoloji tarafından yasaklanmış bulunuyor. Fiyatları etkilemeyen prim vb. ile önemsiz düzeylerde destekler yapılıyor. Güya serbest piyasa her şeyi düzenliyor. Gerçekte tabii böyle bir serbest piyasa falan yok. Güçlü yerli ve yabancı şirketler ürün fiyatlarını büyük ölçüde dikte ediyor.

Yerel tohum işini statik olarak ele almamak gerekir. Yerel tohumlar katılımcı ıslah ile geliştirilebilir. Yeni bölgelere yayılabilir. Katılımcı ıslah en başından itibaren köylüleri işin içine katarak, çiftçiler ve teknik elemanların birlikte ıslah çalışmaları yapmalarıdır. Gerek ziraat fakülteleri gerekse Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı'nın pek bilmediği ve bilmek de istemediği bir ıslah yaklaşımıdır bu. Islah edilen çeşitler fikri mülkiyete konu olmaz. Herkesin ortak malıdır. Ancak şirketler tarafından çalınmaması için "copy left" denilen özel sistemlerle kayıt altına

alınır. Örneğin ABD'de Open Source Seed Initiative kuruluşu (OSSI) (Web adresi: http://bit.ly/2qiuvnm) bu yönde çalışmalar yapmaktadır.

31 Mart 2017'de İzmir'in ilçesi Kemalpaşa'da oldukça alışılmamış bir etkinlik gerçekleşti. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından gerçekleşen 1. Yerel Tohum Buluşması adlı etkinliğe Sayın Emine Erdoğan da katıldı. Hâlbuki 2010 yılından bu yana birçok il ve ilçede defalarca yerel tohum takas şenlikleri/etkinlikleri yapılmıştır. Birinci denilen bu etkinlik gerçekte bakanlığın ilk etkinliğidir. 2006 yılında çıkarılan Tohumculuk Kanunu ile bakanlığın geçenlerde gönderdiği bir yazıda da itiraf ettiği gibi köylünün yerel tohumları ve bunlardan üretilen fideleri satması yasaklanmıştı. Bu bir zulümdür. Bu yasa şüphesiz çoğunluğu yabancı tohum şirketlerinin çıkarına hizmet ediyordu. Yasanın çıktığı on yıldır birçok yerel tohum şenliği yapılmış, ikincisi resmi kurumlarca engellemeye çalışılmış, sonrakilere bir araştırma enstitüsü ve birkaç tarım il ve ilçe müdürlüğü dışında kamu yönetimi ilgisiz kalmıştı. Belediyeler ise desteklemişlerdir. Şimdi on yıl sonra ne değişti ki Bakanlık bizzat kendisi bir yerel tohum etkinliği düzenliyor?

Bunun temel nedeni bu geçen on yıldır ülkede yerel tohumu savunma yönünde güçlü bir kamuoyunun oluşmuş olmasına karşılık, tohum şirketleri lehine yeni bir tarım politikasının belirlenmekte olmasıdır. Öncelikle kamuoyundaki ciddi bilinçlenmenin zihinsel bir hegemonya yaratmış olduğu bir gerçektir. Bakanlık bu hegemonyaya karşı çıkacak morale sahip değildir.

Bakanlığın etkinliğinde bir miktar da tohum dağıtıldı. Bir kısmının kimyasallarla boyanmış olduğu görüldü ki yerel tohumda bu işlem yapılmaz.

Yerel tohumların çiftçi elinde üretilerek, ürünlerinin tüketiciye ulaştırılması gereklidir. Bu amaçla ekolojik köylü pazarları kurulmalı, topluluk destekli tarım grupları oluşturulmalıdır. Bu ürünler doğrudan çiftçiden tüketiciye, çiftçi için iyi, tüketici için makul fiyatlarla ulaştırılamazsa şirket tohumlarının hegemonyası her geçen gün daha yoğunlaşacak.

CEMİYET ADAMI

Antonin Dvořak eşliğinde...

Bilinenin aksine, insanları seviyorum. Çünkü onların bu azgın ve beyhude koşturmacaları benim masum yavaşlığımı daha bir anlamlı kılıyor.

Çok da suçlayamıyorum türümü; zira hepimiz atalarımızdan kalan koca bir külfet ile başlıyoruz yaşamaya.

Eğer en çok hangi dedenden şikayetçisin diye sorsalar hiç duraksamadan cevabımı veririm:

"Belini ilk doğrultan ve iki ayak üstünde yükselen dedem..."

Ama kim soracak ki böyle lüzumsuz soruyu değil mi ama?

Gülüyorsun.

Sonrası ne mi?

Hep aynı, her şey aynı...

Aynı karı, aynı koca ; aynı çocuk, aynı anne-baba...

Aynı büfe, aynı şoför, aynı komşular, aynı yemekler, aynı oyunlar, aynı kokular ve hep aynı gündem...

Endişeler beklentiler, istekler, ihtiraslar, çöküntüler hep ama hep aynı.

Bir istisna var bu sıkıcı oyunda.

Aşk...

Bu aynılığın içinde bir çapaktır Aşk; tene batan bir kıymık. Acıtır. Bu biraz da doğası gereği...

Olsun!

Bu sisin ortasından bize işmar eden o acıyı, o melankoliyi severiz biz. Çünkü o, içimizdeki göçük altında toz tutmuş doğamızdır, gerçeğimizdir. Her haliyle rutinin dışından seslenir; en aptalımız bile bunu hisseder.

Aşk...

Herkese eser miktarda bile olsa katılmış en kıymetli duygu...

Sonrası yine bildiğin aynılıklar silsilesi...

Mesela, herhangi bir tutkusu sebebiyle sokağa düşmüş olan Berduş, benim atamdır. Kim inkar ederse etsin Berduş her zaman, her cemiyetin, her zümrenin ilgi odağı olmayı başarmış bir kahramandır. En pasaklısının insan üzerinde yarattığı iğrenme duygusu Berduş'un zaferinin sembolüdür.

Neyse toparlayalım; sıkılır gibi oldun.

Berduş'u sokağa düşüren aşkı ya da kumar düşkünlüğü olması fark etmez.

O tutku, sıradanlığa kafa tutmasına sebep olduğu için biz serseriler tarafından baştacı edilmelidir.

Tutkular bizim kutsalımızdır, besinimizidir.

Serserilik bu yoksullukla, aynılıkla baş edebileceğimiz yegane mertebedir.

Berduş bizim atamızdır.

Aşk bizim yolumuzdur.

Hangi gelenek, hangi cemiyet, hangi kanun, hangi iman yeni bir sevgilinin vereceği heyecanı, mutluluğu, coşkuyu verebilir.

Sevgili bizi yeniler, taze tutar, yüzümüzü güldürür. En imkansızı bile bize bir kalbimiz olduğunu hatırlatır.

Gelenekler bizim prangalarımızdır. Sorumluluk sandığımız pek çok şey bize biçilmiş ateşten gömleklerdir. Sorumluluklarımız hayatın zehridir.

Hiç düşünmüyor musun ya hu!

Bizim 'raf ömrümüz' bu kadar kısa iken neden bu denli mesuliyetimiz var?

Demiş ya Bulantı'nın yazarı: '' İnsan kendinden sorumludur."

O kalın gözlüklerinden öpeyim adam seni. Ne güzel özetlemişsin!

Sadece kendinden sorumlu bir serseriyim ben de.

Hiçim ben hiç...

Ben ve sevgilim biz bir Hiç'iz. Yasak mı yasak bir ilişkide günahın tadına varıyoruz. Dünya tarihinin en büyük iki günahkarı olmak gibi bir hedefimiz var. Kozmoz içinde sahildeki bir kum tanesi kadar bile bir yerimizin olmadığını biliyoruz. Hiçliğimiz aklımıza geldikçe yüzümüzü bir tebessüm kaplıyor. Sarılıp öpüşüyoruz hemen ; kaybedecek zaman mı var ya hu?

Bana hiçbir mağazanız onun ten kokusunu veremedi; hiçbir sanatınız onun dili gibi seslenemedi; hiçbir komedyeniniz onun kadar eğlenceli değil, hiçbir merhametli el onun kadar yumuşak dokunmadı.

Şimdi ben bunları bir kenara koyarak sizin sözde kusursuz dünyanızın, sınırları poliçelerle çizilmiş mahallelerinde top koşturmayacağım!

Demiş ya Dava'nın yazarı : "*İnsanlığın zincirleri büro kağıtlarındandır.*"

O güzel tespitlerinden öpeyim adam seni. Ne güzel de söylemişsin!

Biz serseriler, tanrıyı hapsettiğiniz zindandan çıkaracak gerçek cengaverleriz.

Bunun için sokaklara düşecek, açlıktan kırılacak ve sefaletle yaşayacağız belki ama asla sizinki kadar büyük tutsaklığımız olmayacak.

Aşkımız, tutkularımız üzerimizdeki paçavralara rağmen bizi zarif kılacak.

Yaşasın aşkımız; yaşasın 'itlik', yaşasın serserilik....

Gülüyorsun!

V.e

SAKİN ŞEHRİN YAZLA İMTİHANI

Yaz candır, aşktır, iyidir, hoştur ama nahoşluğu, sarhoşluğu da bir o kadar yoruyor insanı. Kent sakinlerimizin üzerinde zaten gereksiz bir rahatlık var, bir de yaz geldi mi iyiden iyiye gevşer yayları. İmkânımız olsa manzaralı bir satsumanın altına kuracağız tezgâhı, yaz bitene kadar yuvarlanıp duracağız iki metrelik yarıçap içinde. Arada bir yemimizi, suyumuzu tazeleyen biri olsun bize yeter.

Can Okyay

Toprak yeşil elbisesini giyip makyajını yaptı. Bin bir çeşit parfüm sıktı gerdanına. Güneşin narin salvolarla yeryüzüne çarpan ışınları toprağın en ücra köşelerine kadar nüfuz etmeye başladı. Börtü böcek ve diğer tüm canlılar, Tekir ve Boncuk'tan gelen "start"la meşk etmeye başladı. Anlayacağın sevgili okur, geldi yaz, sakin kentimin kapısına dayandı.

Yaz candır, aşktır, iyidir, hoştur ama nahoşluğu, sarhoşluğu da bir o kadar yoruyor insanı. Kent sakinlerimizin üzerinde zaten gereksiz bir rahatlık var, bir de yaz geldi mi iyiden iyiye gevşer yayları. İmkânımız olsa manzaralı bir satsumanın altına kuracağız tezgâhı, yaz bitene kadar yuvarlanıp duracağız iki metrelik yarıçap içinde. Arada bir yemimizi, suyumuzu tazeleyen biri olsun bize yeter.

Hâl böyle iken, bir de Citta Slow ünvanının vermiş olduğu rehavete kapılarak, iyiden iyiye salyangoz kardeşle yarışacak kıvama ulaştık. Yanlış anlamayın sakın, yavaş ve sakin yaşamak hoş değildir demiyorum. Aksine, gereksiz enformasyonun milisaniyeler içinde durmaksızın akan mecralarında, sözde sosyal medyanın asla tatmin etmeyen mastürbasyonuna, mor halkalı gözlerle bakan kişilere karşı verilen savaşın kaybeden tarafındayım. Ben yalnızca, "Citta Slow" söylemini yanlış anlayıp hepten oportünist yaklaşmayalım diyorum.

Geçenlerde leblebi almak için bakkala gittim (Reflüden muzdarip bünyeler için birebir). Hacı bakkal kitlenmiş televizyona çiğdem çitliyor. "İyi akşamlar" dedim, cevap gelmedi. "Kolay gelsin" dedim, tepki yok. Aslına bakarsan ortada kolay gelecek bir şey de yok. Eyvallah, adam iki işi eşzamanlı yürütebiliyor. Gel gör ki, ne üzerinde bulunduğumuz koordinatlar ne de zaman dilimi bu birliktelik için uygun değil. Ben, tam da bu denizlerde boğulmamak adına, paradokslarımdan can simidi yapmaya uğraşırken boğuk bir mırıltı geldi hacıdan. "Anlamadım abi" dedim. "Bekle bi Dakka" dedi. Sakince biat ettim.

Kafam istem dışı televizyona doğru döndü. Üç buçuk dakika boyunca birbirine bakan bir kadın ve bir erkeği soluksuz izledik. Bakışma esnasında arka planda öyle bir müzik var ki, otuz saniye dinledikten sonra diziden gözünüzü ayırmanız imkânsız. Gerilim nöronlarımı tırmalarken, dizideki karakterlerden birinin tek bir kelime etmesi için, ismini bildiğim bütün tanrılara dua ettim. Dört dakikanın sonunda perişan bir halde tezgâhı kemirmeye başlayacakken, müzik aniden durdu ve kadın oyuncu gözlerini kapattı. Ardından reklamlar başladı. Ömrümde ilk kez reklamların başlamasına bu kadar sevinmişimdir herhalde.

Hacı sol elinde biriktirdiği çiğdemleri tezgaha fırlattı, terli elini kumaş pantolonuna sürterek temizledi, "hoşgeldin" dedi. 5 dakika rötarlı gelmiş dahi olsa "hoşgeldin"e trip atmak olmaz diyerek, ruhsuz bir "hoşbulduk"la karşılık verdim.

Ne almak için bakkala geldiğimi hatırlamaya çalışırken zaman kazanmak için "çok seviyorsun galiba bu diziyi" gibilerinden bir laf attım hacıya, atmaz olaydım. Adam başladı ilk bölümden diziyi anlatmaya. Arkadaş benim aklım almıyor bir türlü, okuduğum kitapların ya da izlediğim filmlerin yarısından çoğunu hatırlamazken, bizim hacı 278 bölümlük diziyi hatim etmiş gibi tek solukta anlatıyor. Sorsan, kendi eşini, öz çocuğunu falan dizideki karakterler kadar tanımıyordur. Senin küçük kız kaçıncı sınıfa geçti

diye yalandan laf açsam 5 dakika düşünür, dizidekilerin soyağacını kütüklerine kadar sayıyor maşallah. Merak ettim sordum bakkal amcaya "Nedir seni bu diziye bu kadar bağlayan?". "Bak" dedi. "Biraz önceki güzel kızcağız vardı ya, o kız aslında üvey babasının kuzeniyle birlikteydi. Sonra üvey babasının teyzesi bunların beraber olmalarına dayanamayıp aralarını bozmak için şirketin hisselerini diğer oğluna devretmekle tehdit etti çocukları. Kızın annesi de başka bi şirret, evlatlıktan reddetti kızı. Kızın öz babası yıllar sonra çıktı geldi bir gün. Geldi ama çok geçmeden adamın kanser olduğu ortaya çıktı. Anlayacağın çok çekti bu kız. Yanlış anlama (neden anlayayım ki), öyle çok dizi izlemem. Bi bu diziyi izliyom (külliyen yalan). ***Çok güzel anlatıyo bazı şeyleri."***

Bazı şeyleri çok güzel anlatan bazı şeyler geldi benim de aklıma. Mesela Zizek film analizleri, Freud ve Lacan başta olmak üzere bazı psikanalistlerin kuramlarını çok güzel anlatıyordu. Attila İlhan şiirlerinin, İncesaz şarkılarının aşkı anlatışı benzersizdi. Cahit Koççoban'ın bir Pir Sultan anlatışı vardır örneğin, dinlemeye doyamazsınız. Gel gör ki, bu dizinin çok güzel anlattığı ***bazı şeyler*** ne denli ilgi çekici olabilir, tasavvur edemedim vesselam.

"Doğrudur" dedim. On saniyelik bir sessizliğin ardından çalan telefonla bakkal amca Matrix'ten çıktı ve rutubet kokan realitenin ortasında yeniden vücut buldu. Bakkal ve müşteri rollerimizi tekrardan üzerimize giyinip diyalogumuzu tamamladık. Dizinin ilk iki bölümünü izleyeceğime söz vermeden ayrılmama izin vermedi. Gülümseyerek vedalaştık.

Dönüş yolunda fark ettim ki üzerimde gereksiz bir rahatlık ve mutluluk var. Sanki kendi evimde mutfaktan çıkmışım da odama doğru yürüyorum. Selam veresim geldi tanımadığım insanlara, kuşlara, ağaçlara. Bakkalın o haddinden fazla samimi ve gevşek tavrına içten içe bilenmiştim aslında. Değerli vaktimi çalmıştı benim. Gereksiz sohbetlere meze olmuştuk. Gerilim müziği eşliğinde manasız bakan gözlere maruz kalmıştım. Ama "olsun" dedim kendi kendime. Bu samimiyeti nerde bulacaksın başka. En son rahmetli ninemin yıllar önce yaptığı muhabbeti yaptık bakkal amcayla. Git bakalım süpermarkete, hipermarkete, AVM'ye... Hangi kasiyerle buna benzer bir sohbet geçer aranızda? Kasiyer kişi, kapitalist misyon ve vizyon çerçevesinde, en iyi ve en hızlı hizmeti vermek adına, sonu gelmeyen "dııııt" sesleri eşliğinde akan bandın, rumuzsuz gardiyanıdır. Bir gün içerisinde yüzlerce farklı fakat bir o kadar da benzer sima ile karşı karşıya gelmek zorunda kalan kasiyer kişisine sor bakalım XTV'de oynayan diziyi, sana ne cevap verecek? Bandın üzerinde akmakta olan metalardan farksızdır müşteri. Müşteri kişisi metadır. Ürün satın alan, para veren yahut kart uzatan, kartın şifresini unutan, utanmadan ikinci poşeti isteyen, cebinde bozuk para taşımayan bir metadır. Müşteri kişisi, en az kasiyer kişisi kadar metadır.

Bakkal amca ise hacıdır. Poşet verirken eli titremez. Hatta bira falan alırsan kendiliğinden iki poşet verir en siyahından. Bozuk paran yoksa "olsun, sonra verirsin" der. AVM'den bir sakız al, sonra verebiliyor musun parasını? Eyvallah, bakkal amcanın gevşek vakitleri olabilir ama en azından "bakkal amca"dan önce "insan"dır bakkal amca, robot değildir. Her gelene bıkkın ses tonuyla "hoşgeldiniz" demez. Kiracısına ayrı, küçük çocuğa ayrı, bana ayrı laf atar. Metalaştıramazsın bakkal amcayı. İstesen de olmaz. Hemen atıverir üzerinden, boya tutmaz. Sinirlensen de, darılsan da, kızsan da bizden biridir. Kasiyer üç beş ay sonra gider, yerine yenisi gelir. Bakkal amca geldi mi kolay kolay gitmez. Bir ömür kalır orda. Ailenden biri olur. Hâl hatır sorar, gönül alır. Bakkal amca candır.

180 derece dönen düşüncelerim ışığında kendi hipotezimi de iyice çürüttükten sonra, poşette şıngırdayan şişelere takıldı gözüm. "Ben bunları neden aldım ki" diye düşündüm. Leblebi almayı unutmuşum yine. Üşendim bakkala dönmeye. İki bira içip yattım.

ne yapsak ne yapsak?..

FERHANGİ ŞEYLER 30 YAŞINDA!

Ferhan Şensoy'un 1987 yılından beri aralıksız oynadığı tek kişilik gösterisi "Ferhangi Şeyler" Seferihisar'da. Hem de 30. yaşını kutlayacak. Tiyatro sevenler kaçırmasın. 6 Ağustos'ta Sığacık Kaleiçi'nde saat 21'de.

SIĞACIK AHMET ASLAN'I AĞIRLIYOR

Türkçe ve Zazaca şarkılarıyla kulaklarımızda yankısını bırakan Dersimli sanatçı Ahmet Aslan 13 Ağustos'ta Seferihisar'da olacak. Bilenler ve sevenler zaten orada olacaktır. Daha önce dinlemeyenler için ise, Anadolu müziğini Batı müziğiyle bir araya getiren Ahmet Aslan'la tanışmak için harika bir fırsat. 13 Ağustos Pazar günü saat 21:30'da.

LEVENT ÜZÜMCÜ SEFERİHİSAR'DA

Ünlü tiyatrocu Levent Üzümcü, Cengiz Toroman'ın yazıp yönettiği "Anlatılan Senin Hikayendir" oyunuyla izleyicilerle buluşuyor. 27 Ağustos'ta, saat 21:15'te.

'Dedemin İnsanları' Filminin Baş Kahramanı

NAİME YAVAŞ

"Zafer Okulu'na gittim. Müftülük var ya, oraya. O zamanda ilk sene ayakkabılarla girilmiyordu. Babanem 'Kızım pabuçlarını çıkar da öyle gir' derdi okulda. Halbuki yeni Türkçeye geçmiştik. O sene, benim gittiğim sene çıktı Türkçe. Eski Türkçe namaz kılınıyor ya ondan ayakkabılarla girilmezdi. Öğretmen Hamza Bey dedi ki, 'O devir geçti, çıkarma ayakkabılarını'."

Saadet Erciyas

Seferihisar çarşı içindeki bir apartmanın dik merdivenlerini çıkıp kapıyı çalıyoruz. Kapıyı beyaz saçlı, çipil çipil kara gözleriyle, zayıf, yaşlı bir hanım açıyor. Naime Yavaş, gerçek bir yaşamöyküsünden esinlenerek çekilen ve insanları derinden etkileyen "Dedemin İnsanları" filminin yaşayan baş kahramanlarından birisi. Seferihisar çarşısının en sevilen ve en tanınan esnaflarından manifaturacı Mehmet Yavaş'ın eşi.

Bizi güler yüzle salonuna alan Naime Yavaş'a önce doğum tarihini soruyoruz.

"Cumhuriyet kurulduktan sonra doğmuşum, bu yıl 89 yaşıma girdim" der demez ayağa kalkıyor ve "Ben size bir kahve yapayım" diyor. Zor ikna edip, yanımıza oturtuyoruz. İlerlemiş yaşına rağmen hâlâ eski âdetleri yerine getirmeye çalışacak kadar misafirperver bir kadın var karşımızda.

Ailecek Seferihisar'ın yerlisi olduğunu anlatan Naime Yavaş önce ailesini tanıtıyor bize... "Benim annemin sülalesine, babam ayrılmış o zaman, Orhonlar derler. Baba sülalesi Tokdil. Ben sütannede büyümüşüm. Dr. Nail Kantaroğlu anne bir benim erkek kardeşimdi. Öldü o da. Bir tane İzmir'de kız kardeşim kaldı. Ayten. Evlenmedi hiç. Yeğenleriyle oturuyor."

Mehmet Yavaş

Naime Yavaş 17 yaşında gelin olmuş. "Beyim Giritlilerden. Hani böyle, 'Dedemin İnsanları'ndaki Mehmet Yavaş. Gelinim var, torunlarım var. Kalabalıklaştık işte" diyerek filmden de ipucu veriyor bize.

Söz filme gelmişken, "Seyrettiniz mi torununuzun çektiği filmi?" diyorum.

Henüz seyretmediğini, kendisine internetten izlettireceklerini anlatıyor. Sonra birden, "Bu akşam gösterecekler burada, gidin siz de" diye bize bilgi veriyor.

Naime Yavaş'ı fazla yormak istemiyoruz. Hava oldukça sıcak. Bizimle ağır ağır konuşuyor, kısa kısa yanıtlar veriyor sorularımıza. Birçok şeyi de artık anımsayamadığını söylüyor. Anımsadığı kadarıyla eskileri anlatmasını rica ediyoruz kendisinden.

"Tokdil fırını var. Babam işletirdi. Neriman ablanın kocasının babası. Ömer kardeşimdi. Neriman'ın görümcesiyim. Torunlara kaldı işte. Beyimin çarşıda tuhafiye mağazası vardı."

Sohbetimiz soru yanıt şeklinde sürüyor...

- Filmdeki o güzel adam, senin kocan mıydı?

- Benim beyimdi ya. Kocam Giritliydi, onun annesi yerli de babası Giritliydi. Kayınvalide çok zenginmiş, Fatma'ydı ismi. Onun malınla oraya dükkân açtılar, tuhafiye dükkânı. Köşede. Karakolun hemen köşesinde. Yeni yapılar oluyor şimdi oraya. Giritli Hasan'ın dükkân derlerdi.

Bu sefer rolleri değişiyoruz. Naime teyze soruları sormaya başlıyor. O da beni merak ediyor. "Sen kimlerdensin?" diye soruveriyor. Ne diyeyim, "Ben İzmir'denim, ama aslen Giritliyiz biz de. O yüzden filmden çok etkilendik. Annemle seyrederken ağladık" diyorum. Kısaca kendimizden söz ediyorum. Karşılıklı gülüyoruz.

- Naime teyze, seyrettin mi sen filmini?

- Yok seyretmedim. N'apayım ben, internette seyrettircekler.

- Desenize, yaşadım ben o filmi... Peki kocanız nasıl bir adamdı Naime teyze? Nasıl evlendiniz kendisiyle?

- Çok iyiydi, çok methetmişler, Halil Ağa'nın kızı terbiyeli diye. O zaman kapalı büyüdük. Kafeslerimiz vardı. Kafes arkasında büyüdük. Çeşmelerimiz yoktu. Sokaktan gece alırdık suyu. O zaman öyleydi. Çok geriydi buralar. Önümüzden çay geçerdi. Fırının olduğu yerdeydi evimiz. Önümüzden çay akıyordu. Gölden akıyordu işte. Çevirdiler şimdi baraja. Görücü usulüyle evlendim. Göstermezlerdi o zaman.

- Ne âdetler vardı o zaman, sen ne de olsa zengin eve gelin gitmişsin...

- Aldılar seleler, sepetler, İzmir'e gittik, takılar makılar yaptılar. O zaman buranın zenginleridi Giritliler. Çok zengindiler. Bir dükkân vardı. Köylüsü kentlisi gelirdi. Bak dükkânı vermedik kiraya, boş duruyor şimdi. Yok vercek kiraya. Üç kızım bir oğlum var. Onlar da burada.

- Âdetleri nasıldı eşinizin, Giritlilerin?

- Çok yavaş bir adamdı, geçimimiz güzeldi. Kaynanamla geçindik. Bir arada oturduk, sonra ayrıldık. Ev yaptık yanına. Olduk bittik. Benim beyim, evliyken asker oldu. Dört sene askerlik yaptı. Bekledik. Oğlum Hasan oldu işte. Eskiler bu kadar...

Naime teyze, ilkokul üçüncü sınıfa kadar okumuş. Büyük harfleri rahat okuduğunu söylüyor. Küçükken üvey anneyle olduğu için çocuk bakmak zorunda kaldığını anlatıyor. Naime teyzenin gittiği okul Zafer İlkokulu. O da ilköğretmenlerini unutmamış.

"Hamza Bey, Kemal Hoca okuttu bizi. Zafer Okulu'na gittim. Müftülük var ya, oraya gittim. O zamanda ilk sene ayakkabılarla girilmiyordu. Babanem 'Kızım pabuçlarını çıkar da öyle gir' derdi okulda. Halbuki yeni Türkçeye geçmiştik. O sene, benim gittiğim sene çıktı Türkçe. Eski Türkçe namaz kılınıyor ya ondan ayakkabılarla girilmezdi. Öğretmen Hamza Bey dedi ki, 'O devir geçti, çıkarma ayakkabılarını.' Bunları gördük. Siyah önlük, beyaz yaka, podyemiz vardı..."

Çarşıya kadınların gitmesinin yadırgandığı yıllar olmasına karşın, zaman zaman eşinin yanına dükkâna gittiğini anlatıyor Naime Yavaş.

Seferihisar'ın tek manifaturacı dükkânı olan Yavaş Tuhafiye'de akla gelebilecek her türlü ihtiyacı görecek malzemenin bulunduğunu anlıyoruz. Zaten Seferihisar'da görüştüğümüz herkesin mutlaka bir adım atmışlığı var Yavaş Tuhafiye'ye...

"Dükkânda her şey vardı. Makarası, iğneden ipliğe her şey vardı. Kazanç güzeldi. Kızlarımı filan bollukla okuttum" diye, Naime teyze, devam ediyor anlatmaya. "Büyük kızım Nurhal'ı enstitüye yolladım, Çağan'ın annesini. Dikişleri o dikerdi hep. Terziler vardı. Şöhret Hanım derlerdi. Çolak İbrahim'de terzi Şöhret dikerdi. Yığınla veresiye de verdiğimiz olurdu. Beyim ramazanlarda çok fitre verirdi. Kimine örtülük, şalvarlık, tülbentlik verirdi."

Naime teyze çarşının beyefendi insanlarından Mehmet Yavaş'ı kaybedeli 20 yıl olmuş. Eşinden aldığı maaşla, annesinden kalan evde, bağından bahçesinden gelen katkılarla rahat bir şekilde yaşamını sürdürdüğünü anlatıyor.

Naime teyzeye mutfaklarında Giritlilerin mi yoksa Seferihisarlıların mı yemeklerinin daha çok piştiğini soruyorum. Evlenince kaynanasından Girit yemeklerini öğrendiğini söylüyor. Naime teyze sonradan çok seveceği arapsaçını (onun deyişiyle sıra) ilk yediğinde kokusu nedeniyle yadırgamış. "Sonra onlardan çok ben yedim. Etli pişiririz sırayı. Şevketibostan, enginar dolması yemeğini yaparız. Tatlılardan da samsades yaparız. Lorla yufkayı sararız ince ince. Kızartır, şuruba atarız. Çok güzel olur ama şimdi yemiyom" diyor.

Torunu ünlü bir sinemacı olan Naime Yavaş gençliklerinde kadınlarla sinemaya gittiklerini anımsıyor. "Yan taraftı, Çınar Sineması. Sahibi benim görümcemin beyiydi. Osman Çınar. Tiyatro filan gelirdi. Şarkıcılar şenliklere gelirdi, onlara giderdik" derken, fuar zamanı eşinin kendilerini mutlaka sanatçılara götürdüğünü, asri bir adam olduğunu sözlerine ekliyor.

Eşinin fotoğrafını getiriyor bir ara Naime teyze. O yıllarda görücü usulüyle evlenen insanların birbirlerini ancak nikâhtan sonra gördüğünü söylüyor.

"Kocanı ilk gördüğünde beğenmiş miydin?" diyorum. "Kıvırcık saçlıydı, çok beğendim, o da beni beğenmişti. Aslında bizim evin önünden bisikletle geçerdi ama pencereye çıkıp bakamazdık" derken gözleri doluyor. Evlilik âdetlerinden söz ediyor yine kısaca...

"Ben salonda evlendim. Çalgılı, çengili evlendim. Hamam âdeti vardı. Şimdi kapandı gari hamamlar."

Naime Yavaş'ın bizimle paylaştığı son bir âdet var. "Hıdrellezde nar çarpardık, ateşten atlardık. Narı bereket olsun diye dükkânın önüne çarpardık. Olurdu da..."

Naime teyzenin yanından ayrılırken aklıma filmden kareler geliyor. Çağan Irmak'ın başarıyla yansıttığı Yavaş ailesinin mutluluk dolu evinin direği Naime Yavaş belli ki anılarıyla ayakta hâlâ.

Sevgiyle yanaklarından öpüyorum, vedalaşıyoruz...

BU HİKAYE TEOSLULARIN ABDERAYI YURT EDİNMELERİNİ ANLATIR

ÇİZEN: CAHİT KOÇÇOBAN

MÖ.540. ELLİ DOKUZUNCU OLİMPİYATLARIN YAPILDIĞI SENE

TEOS **12 İYON** KENTİNİN EN ÖNEMLİLERİNDEN BİRİDİR. **MISIR'LA** TAHIL, **TRAKYA İLE** GÜMÜŞ, ŞARAP VE GANAK GÖMLEK TİCARETİ YAPAR. **MİLET'Lİ TALES** KONUM AÇISINDAN TAM ORTADA OLAN **TEOS'UN İYON BİRLİĞİNİN POLİTİK MERKEZİ** OLMASINI ÖNERMİŞTİR. İYONYA **PERS İMPARATORU BÜYÜK KİROS'UN** İŞGALİ ALTINDADIR. İYON BİRLİĞİNİN SİYASİ VE ASKERİ GÜCÜ PERSLERİN BASKISINI KIRMAYA YETMEZ. **PERS KOMUTANI HARPAGOS'UN ORDUSU PHOKEİA'DAN** İNMİŞ **TEOS'UN** KAPISINA DAYANMIŞTIR. **TEOS'LULAR** BİR ÇIKIŞ YOLU ARARLAR... HALK MECLİSİ TOPLANIR. ATEŞLİ TARTIŞMALAR YAŞANIR. **BOULEUTERİON** İLK DEFA BÖYLE BİR OLAYA TANIKLIK ETMEKTEDİR. **TEOS'LULAR**, TESLİM OLMAYI KABULLENMEZLER. AMA DİRENECEK GÜÇLERİ YOKTUR. KAÇMAYA BAŞKA YERDE YENİ BİR YURT EDİNMEYE KARAR VERİRLER. PEKİ NERESİ? **ABDERA!!!**

ABDERA TEOS'LULARIN TİCARET YAPTIKLARI TRAKYA'DA, DAHA ÖNCE BİR KAÇ DEFA KURULUP YIKILMIŞ, ŞİMDİ İSE TERKEDİLMİŞ, BİR KENTTİR. **BU HİKAYE TEOS'LULARIN** YELKEN AÇIP **TRAKYA**YA GİTMELERİNİ VE **ABDERAYI** YURT EDİNMELERİN ANLATIR.

Teos size başka dünyaların kapılarını aralıyor

Seferihisar sadece etrafta dolaşıp başınızı çevirince gördüklerinizden ibaret mi sanıyorsunuz, bir de önünüzde uzanan masmavi denizin altı var. Seferihisar, son yıllarda sayıları çoğalan dalış merkezleriyle, sualtı ve dalış tutkunlarının gözde yerlerinden biri olmaya aday. Aklımıza gelen sorular belli, yanıtları bölgenin en eski dalış hocalarından, Teos Divers Sualtı Sporları Merkezi kurucusu Hamdi Uygur'dan aldık.

"Bozulmamış, orijinalliğini koruyor, burayı başka dalış merkezlerinden ayıran en büyük özellik bu bence. Sonra Kuzey ve Güney Ege'nin tam ortası olması... Her iki bölgenin de özelliklerini, güzelliklerini barındırıyor.

Ayrıca buranın deprem bölgesi olmasının da çok etkisi var. Orijinal bir zemin şekillenmesi var, kovuklar, kırıklar, balkon altları... Bu hem su altına eşsiz bir güzellik katıyor, hem de çok geniş bir canlı çeşitliliği sağlıyor. Güneşi sevmeyen yumuşak süngerler için yaşam alanı oluyor buralar.

"Kaş için Türkiye'nin en güzel dalış bölgesi derler. Canlı çeşitliliği olarak orfoz ve kaplumbağa görürsünüz sadece. Burada ise hepsi var. Örneğin makro fotoğrafçıların çok ilgisini çeken deniztavşanı gibi hayvanlar…

Canlı çeşitliliğinin bu kadar zengin olmasında bir etken de sualtındaki bitki örtüsüdür. Posedonya çok yaygındır buralarda. Deniz eriştesi ya da deniz çayırı da derler. Posedonya sualtının ormanıdır. Çölleşme olmadığı için canlılık da çoktur.

Kızıldeniz dünyanın en cazip dalış bölgesidir. Teos da bu renkli zemin yapısı sayesinde Kızıldeniz'e benzer.

"Tabii herkes dalabilir. Dalmasına engel bir sağlık problemi olmayan 14 yaşından büyük herkes dalış sporu yapabilir. Kurallara uygun ve yetkili bir eğitmen gözetiminde yapıldığı sürece, bisiklete binmekten daha riskli, daha zor bir spor değildir dalmak. Ama dediğim gibi, kurallara uygun olarak, yeterli ekipmanla ve eğitmenle... Daha önce hiç dalış yapmamış, sualtını merak eden pek çok insan, burada deneme dalışlarıyla o bambaşka dünyanın kapısını araladı bizimle.

"Pahalı bir spor olduğu sanılıyor ama verdiğimiz hizmet düşünüldüğünde hiç de pahalı değil. Eğitim veriyoruz, bütün ekipmanlarınızı sağlıyoruz, dalış boyunca size bir hoca eşlik ediyor ve sonuçta yepyeni bir tecrübe ediniyor, hiç görmediğiniz bir dünyayı keşfediyorsunuz.

SAKİN ŞEHİRDE DAHA AZ MOTORLU TAŞITA, DAHA ÇOK BİSİKLETE İHTİYAÇ VAR

Bizim 'Seferi Keçi' bir araç kullanacak olsa, en uygunu bisiklet olurdu sanırım. Öyle ya, inat üstünden yürüyen bir başka araç daha olmasa gerek. Yaşamı savunmakta inatçı olup da, bisiklete sırt çevirmek olmazdı hani.

Ender Karadeniz

Seferi Keçi'nin yayın yönetmeni Baha abi, Orhanlı köyüne yapılması planlanan taş ocağı protestosunda karşılaşıp ayaküstü laflarken dergide bir de bisiklet sayfası olacağını söylediğinde çok sevindim. "Yazmak ister misin?" diye sorduğunda ise reddetmek en başta o an elimde olan bisikletime haksızlık olurdu. Bu benim için büyük bir keyif onur. Umarım bu sayfa bisiklet kullanma arzusunu hep duysam da henüz bisiklet üstünde göremediğimiz Baha abiyi de hareket geçirir. Bunu da geçerken söylemiş olayım.

"İki Teker" sayfasını daimi kılmaya çalışacağız. Kolektif bir bisikletçi sayfası olsun; içinden bisiklet geçen hikâyeler, tartışmalar, tecrübeler, bilgiler vs. yer alsın, bisikletçi tabiriyle pedal basanları yani yazarları değişse de, istikameti az çok bu yönde olsun istedik. Yani bisiklet üstüne bir şeyler yazarım diyenler varsa, "bi tur versene!" demesi kafi, "İki Teker" onundur. İlk turu atmak bana düştü. Haydi basalım pedala.

İzmir, Türkiye'nin en çok bisiklete binilen kentlerinden. Hatta içinde bulunduğumuz Mayıs ayında düzenlenen Avrupa Bisiklet Yarışına katılan Türkiye'den iki ilden biriydi. (bkz: http://www.cyclingchallenge.eu/tr/home) ve 5081 katılımcının toplam 972.678 kilometre pedal basmasıyla birinci oldu.

İzmir de bisiklet kullanımı adına yükselen bir grafik varken İzmir'in taşrasında, yavaş şehrimiz Seferihisar'da durum nasıl? İlk tur benden dedim ya Seferihisar'ın çevresinde bir tur atarak bisiklet kullanımına, yaşamına dair gözlemlerimi paylaşayım, ne var ne yok bir listesini hazırlayayım istedim. Böylece dışarıdan bakanlara veya konuya yabancılara bir nebze olsun fikir verebilirim.

Her şeyden önce, Seferihisar bisiklet için uygun bir yer mi? Coğrafi şartlar müsait mi? Yani şehir de bitmek bilmeyen yokuşlar tepeler mi var? Hayır yok. Şehrin merkezi ve mahalleri neredeyse düzayak diyebileceğimiz şekilde birbirine bağlı (şimdi akıllara Sığacık'taki Akkum yokuşu gelecek ama o da nazar boncuğu olsun. Hem onun sonunda da plaj var. Yokuştan sonra serinlemek garanti).

Havamız güzel mi? Güzel. Yılın 300 günü Ege'nin güneşi ışıl ışıl tepemizde. Yani doğa bu aracı kullanmaya bizi teşvik etmek için elinden geleni yapmış. Geriye bu lütfu altyapı dokunuşlarıyla daha cazip, daha güvenli hale getirerek kitlelerin için daha ulaşılabilir ve cazip hâle getirmek kalmış. Gelelim işin bu tarafına…

Malûm Türkiye'nin ilk sakin şehriyiz. Yedi yılı aştık sanırım. Sakin şehir olabilmek için yerine getirilmesi gereken kriterler var. Bu kriterler içinde altyapı bölümünde şöyle maddeler yer alıyor;

2.1. Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları,

2.2. Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması,

2.3. Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri.

Hiçbir muğlaklığa yer bırakmayacak şekilde doğrudan bisikleti konu eden kriterlerimiz mevcut. Bir de dolaylı olarak bisiklete temas eden maddeler var ki onlara hiç değinmiyorum bile. Ama henüz bu kriterleri karşılama

Seferihisar Halk Bisiklet Günlerinden.

yönünde uygulama yok maalesef.

Şunu da eklemeden geçmeyeyim. Yakın zamanda Belediye'nin bisiklet yollarıyla ilgili bir çalışma grubu oluşturduğunu, biz bisiklet kullanıcılarının da fikrini sorduğunu, beraber keşif yaptığımızı, özellikle okullar bölgesinde bisiklet yolu çalışmasının planlandığını, bu planlar arasında çocuklara yönelik sosyal sorumluluk projesi kapsamında bisiklet sevgisi aşılama, bilgilendirme vs. gibi çalışmaların da oluğunu biliyorum. Ama bu plan ve projelerin ne aşamada olduğunu, uygulanıp uygulanmayacağını bilmediğimi söyleyeyim. Ama Seferihisar'ın şehirleşme hızından yavaş ilerlediğini de gözlemlemekteyim.

Kısa bir hikâye ile konuyu bir başka tarafa bağlayayım. Seferihisar'da otelcilik yapan Adnan abimin beni bisiklet üstünde gördükçe hatırlayıp anlattığı çocukluk anısından bahsedeceğim. Biliyorsunuz, bir zamanların en gözde karne hediyesi bisikletti. Adnan abiye babası tarafından karne hediyesi olarak bisiklet vaat edilir. Adnan abi derslere asılır, bir yandan da harçlıklarıyla gelecek bisiklet için çeşit çeşit süsler almaya başlar. Boncuklar, reflektörler akla gelebilecek envai çeşit süs. Karneler alınır. Karneye göre sınıf geçilmiş, bisiklet hak edilmiştir. Gel gör ki Adnan abinin babasının aklı evvel arkadaşlarından biri, ''Aman Mustafa boş ver, ne bisikleti! Oğlan gidecek girecek bir kamyonun altına, sonra ben ne ettim deyip ağlayıp duracaksın" der. Ve babasını bisiklet almaktan vazgeçirir. Adnan hayallerini süsleyen karne hediyesinin gelmeyişine ayrı yanar, bin bir emekle alıp biriktirdiği ve elinde kalan bisiklet süslerine ayrı... Bisiklet ukde olarak kalır içinde ve hâlâ babasını caydıran o adamı hayırla anmaz...

Evet, konuyu şehrin çocuklarına, bisikletle ilişkilerine getireceğim.

Malûm, çoğumuzun bisikletle ilişkisi çocuklukta başlıyor, bu sevgiyi, alışkanlığı o zamanlarda ediniyoruz. Kimi bakış açısına göre de bu yüzden bisiklet çocuklukta oynanacak, belli bir yaştan sonra da bırakılacak bir gereç olarak görülüyor. Karnelerin yeni alındığı şu günlerde acaba kaç çocuğa bisiklet vaat edildi, kaç çocuk bisiklet sahibi oldu acaba? Çok olduğunu sanmıyorum. Seferihisar'da çocuklarda da bisiklete binme oranın düşük olduğunu gözlemlediğimi söyleyebilirim. Sokaklarda tek tük karşımıza çıkıyor bisikletli çocuklar. Elektrikli bisikletler ise çoluk çocuk herkesin altında. Daha geçtiğimiz günlerde 8-10 elektrikli bisikletli çocuk Akarca'ya yüzmeye gelmişlerdi. Seferihisar'da grup halinde gezen bu kadar sayıda bisikletli çocuk hiç görmedim mesela. Çocuklarla bisiklet hakkında biraz konuştum, pedal basmayı yorucu ve zaman kaybı olarak görüyorlardı. Çoğunda, çocukların en büyük problemlerinden olan ve hareketsiz yaşamla birlikte gelen kilo ve sağlık problemleri gözleniyordu. Yavaş şehirdeki çocukların bu acelesi ne olabilir ki?

Bir de özellikle kasklı bisiklet sürenlere "hello!" deme yabancılığı var ki, Seferihisar'da bisikletçiliğin ne kadar yaygın(!) olduğunu göstermek bakımından bu da kayda değer.

Son olarak da, çocuklar ve gençler açısından özendirici olması açısından önemli katkısı olabilecek bisiklet buluşmaları ve festivaller var. Seferihisar Belediyesi'nin 2012-2013 yıllarında düzenlemiş olduğu Sakin Şehir Bisiklet Festivalinin devamının gelmemesinin kayıp olduğu görüşündeyim.

Seferihisar yavaş şehir olarak sürdürülebilir turizm ve tarım, yavaş yemek, ev pansiyonculuğu, butik otelcilik, yerel kalkınma... vs yönünde bir model izleyeceğini beyan etmiş oldu. Bu beyana en uyumlu tatil seçeneklerinden biri de bisiklet turizmidir. Çünkü bisikletli turistlerin aradıkları kriterler tam da yavaş şehrin takip edeceğini ileri sürdüğü turizm beyanıyla örtüşür. Bu konu başlı başına bir yazı konusu o yüzden fazla uzatmadan birkaç rakam verip geçeyim. Avrupa Birliği ülkelerinin bisiklet turizminden elde ettiği kazanç yılda 44 milyar Avro! İstihdam ettiği kişi sayısı 650 bin!

Seferihisar'da bisikleti hobi ve spor amaçlı kullananların sayısı ise daha fazla. Bunlara hafta sonu bisikletçileri de diyebiliriz. Altı yılı aşkın süredir birlikte pedallayan, önceleri Teos bisiklet grubu, şimdi ise Sanat Bahçesi bisiklet grubu olarak anılan, genelde hafta sonları Seferihisar çevresinde keyif turları yapan bir grup var örneğin. Bu grup sayesinde yıllar sonra bisiklete tekrar binip birbirini özendiren insanlar, "Tolstoy'un bisikleti" olmuşsa, sakin şehirli Osman'ın niye olmasın deyip altmışında sonra bisiklet sürmeyi öğrenenler...

Evet sevgili *Seferi Keçi* okurları, turumu sonlandırmanın vakti geldi. Seferihisar'daki iki teker üstüne gözlemlerim böyle. Yukarıda başlıklar halinde değindiğim konuların her biri ayrı bir yazının konusu olabilecek önemde. Bunların etraflıca tartışılıp uygulamaya geçilmesiyle, sakin şehrimizin tümünü kapsayacak olumlu sonuçların doğlacağı kanısındayım. Sakin şehrin ve şehirlinin daha az motorlu taşıta, daha çok bisiklete ihtiyacı var.

Sağlıcakla kalın, tekerinize taş değmesin.

Doğa Sanat Felsefe Derneği (Sanat Bahçesi) Bisiklet Grubu.

İZMİR'İN ENDEMİK BİTKİLERİ

Hasan Torlak
htorlak@hotmail.com

Antik söylencede, Smirna isimli bir kız Afrodit tarafından mersin ağacına dönüştürülmüştür. Bu kızın günümüz İzmir isminin kaynağı olduğu söylenmektedir. Günümüzde de Ege ve İzmir insanı bayram günlerinde mezarları mersin (Myrtus communis) dallarıyla süslemektedir. İzmir adı ve özgün kültürünün ortaya çıkmasında bitkilerin önemli rolü vardır.

Aceras antropohoporum (İnsan biçimli orkide).

Helenistik Çağda (MÖ. 300-30) İzmir ve çevresinde yaşayan halk ile aydınlar arasında bir ayrım yaşanmış, aydın üst tabaka dinden kopmuş, halk ve tarımla geçinen kesim ise başta Bereket Tanrıçası olmak üzere kadın tanrılara tapınmaya devam etmişlerdir. Anadolu'daki bu sosyal ve dinsel çözülme Hıristiyanlık için çok uygun bir ortam yaratmıştır. Dinsel inançlarda dalgalanmanın yaşandığı bir zamanda İzmir yöresi insanının vazgeçemediği tanrılar bereketi sağlayan tanrıçalardı. Tanrıçaların yanı sıra, bitki ve bereketle ilişkilendirilip yarı kadınsı algılara sahip olan şarap ve üzümün tanrısı **Dionysos** da Anadolu ve Ege'de çok sevilirdi. Aslen Ege kökenli olan Dionysos'un etimolojik anlamı da onun Ege'li olduğunun ipucunu verir (*Dia* = ışık, *Nysos* = Aydın Dağı; Aydın Dağlarının Işık Tanrısı). Erken çağlarda bu Tanrı bitki ve bereketin sembolüydü. Daha sonraları Roma merkezi yönetimi, şarap ve üzümle anılan Anadolulu Dionysos'a gerek kökeni ve gerekse kült uygulamaları dolayısıyla şüpheyle baktı. Ancak Anadolu ve Ege insanı Şarap Tanrısına çok bağlıydı. Zira bu kült, mutlu bir öbür dünya vaat ediyordu. Başlarda Şarap Tanrısını dışlayan ve Roma çekirdeğindeki kült uygulamalarını sıkı bir gözetime tabi tutan Roma, sonrasında Hıristiyanlığın yayılmasını önlemek için Anadolu'da Şarap Tanrısı kültünü desteklemişti. Dionysos'un en önemli kült merkezi de Seferihisar yakınlarındaki Teos idi. Bitkisel kökenli olup mutlu bir öbür dünya görüşü çerçevesinde yeniden doğuş düşüncesini öngören şarap tanrısı inancının temellerinin atıldığı İzmir yöresinde, bu inancı ortaya çıkaran bitki zenginliğinin endemik ve nadir türleri de her yerden fışkırmaktadır.

Antik dönemden 4000 yıl önceki Kalkolitik Çağ İzmir insanı, ölülerini buğday tohumuyla gömerek, tohumun çimlenmesi gibi onların da tekrar hayata dönmelerini ummuştur. Bu uygulamalara Baklatepe kazılarındaki küp mezarlarda rastlanmıştır. Günümüz Ege yöresi ve İzmir'de de kutsal günlerde (Kurban Bayramı gibi) mezarlıklara gidildiğinde mezarlara yeşil yapraklı ağaç dalları konur ve çiçek tohumları ekilir. Antik söylencede, *Smirna* isimli bir kız Afrodit tarafından mersin ağacına dönüştürülmüştür. Bu kızın günümüz İzmir isminin kaynağı olduğu söylenmektedir. Günümüzde de Ege ve İzmir insanı bayram günlerinde mezarları mersin (*Myrtus communis*) dallarıyla süslemektedir.[4] Hellen dilinde "*Smyrna*" kelimesi Mersin ağacından elde edilen güzel kokulu özsuyunu anlatır. Markos İncili'nde "Smyrna ile merhemlemek" anlamına gelen *Smyrnizo* kelimesinin kökeninde de mersin ağacı vardır.[5] Antik çağlarda mersin ağacı Artemis ile özdeşleştirilir ve bu ağaca Artemis'in kendisi olarak tapılırdı. Görüldüğü gibi İzmir adı ve özgün kültürünün ortaya çıkmasında bitkilerin önemli rolü vardır. Neolitik çağ kültüründen kaynaklanan, kalkolitik, tunç ve antik çağlarda pekişen uygulamalar, özellikle ölüm ritüelleri değişmeden günümüzde de sürdürülmektedir.

İzmir'de yetişen onlarca orkide türünden biri var ki, bu orkideyi gördüğünüzde büyülenmemeniz, onun görünüşünden anlamlar çıkarmamanız mümkün değildir. Hatta bu orkidenin biçiminden bitki tabanlı bir din bile yaratabilirsiniz. Endemik olmayan bu bitkimizi gördüğünüzde onun evrensel bir mesaj verdiğini anlarsınız. Çiçeklerinden elleri, kolları ve başlarıyla yüzlerce insan doğmaktadır bu orkidenin. Dalından insanlar fışkıran görünümüyle daha çok toplumcu bir bitkidir *Aceras antropohoporum* (İnsan biçimli orkide).[8] İzmir'in Neolitik ve Kalkolitik insanı ölülerini gömerken bu bitkiden esinlenmiş olmalıdır. Hatta bu orkidenin tohumlarının da mezarlara bırakılmış olması, soğanlarının ekilmiş olması büyük bir olasılıktır. Günümüz Anadolu'sunda orkidelerin tahrip edilmeden yetişebildikleri ender alanlardan biri de mezarlıklardır. Nisan aylarında çiçeklenen bu orkidemizi İzmir'in batısındaki Urla'da görebilirsiniz. Urla'daki Klazomenai antik kentinin nekropolünde bu bitkimizi görürseniz bir selam verin ona. Çünkü antik kent halkı insan biçimli bitkilere dönüşmüşlerdir buralarda.

Myrtus communis (mersin ağacı). Hellen dilinde "*Smyrna*" kelimesi Mersin ağacından elde edilen güzel kokulu özsuyunu anlatır.

Efes ve Bergama'nın endemikleri

Dünyaca ünlü Efes antik kenti deyince hemen herkesin aklına mermerden yapılmış kalıntılar gelir. Beyaz bir imaj canlanır belleklerde. Ancak bu antik kentin yeşili de vardır, rengârenk çiçekler açan. Örneğin ismini Efes antik kentinden alan ve antik kalıntıların duvarlarında bile yetişen endemik çançiçeğimiz *Campanula* ***ephesia*** (Efes çançiçeği) mavi-mor çiçekleriyle merhaba diyecektir sizlere.[9] Binlerce yıl önce kıyısında olduğu, kucaklaştığı, ancak şimdi uzak bir ufuk çizgisi olarak kalan Ege Denizi'nin renklerini taşımaktadır bu güzel bitkimiz. Ege Denizi'ni unutmaması için Efes'e bırakılan bir hatıradır sanki Efes Çançiçeği. Hıristiyanlık inancında çançiçekleri "Meryemana'nın yüksüğü" olarak algılanır. Efes ve yöresinin Hıristiyanlık inancı üzerindeki etkileri göz önünde tutulduğunda, Meryemana'nın bu yöreyi tercih etmesinde bitkisel nedenler de olabileceğini düşünürsünüz. Günümüz Efes tapınak kalıntılarında yetiştiği gibi antik çağlarda da Efes Artemis Tapınağının duvarlarında çiçeklenen bitki, bu özelliğinden dolayı Artemis'e özgülenmiş de olabilir. Çana benzeyen çiçekler, günümüz kilise çanlarının kaynağını teşkil etmiş de olabilir. Belki de kilise çanları antik çağlardaki çançiçeklerinin stilize edilmiş formlarıdır. Efes Artemis tapınağının sütun başlıkları koçbaşlı İyon sütunları formundadır. Tanrıçanın erkek unsurunu temsil eden bu sütunlar arasında yeşeren çançiçekleri ile Anadolu çobanlarının koçlarının boynuna taktıkları çanlar arasında da bir ilişki olabilir. Belki de başlarda kurbanlık koçların başına takılan çançiçekleri sonraları çan formuna da dönüşmüştür.

Bu bitkimizin yanı sıra Efes antik kenti içinde *Campanula raveyi* (Çançiçeği) ve *Origanum* ***sipyleum*** (Sipil kekiği) yetişmekte, ayrıca Efes'le Meryemana arasında kalan alanda da endemik bitkiler bulunmaktadır. 1998 yılında Efes ile Meryemana arasında, 650 metrelerde *Bunium pinnatifolium* (Tel aksar) keşfedilmiştir. Hemen bu bitkinin yakınlarında *Fritillaria* ***bithynica*** (Bitinya ters lalesi) 600 metre yükseltide gözlenebilir. Efes antik kenti yakınlarında, Selçuk ilçesinin sembollerinden Selçuk Kalesi'ni görürsünüz. Nice savaşlara tanıklık etmiş, nice insanın canını korumuştur düşmanlardan. Günümüzün barış ortamında, Selçuk insanının ovaya indiğini, artık kalenin işlevinin kalmadığını düşünebilirsiniz. Ama Selçuk Kalesinde endemik bitkilerimizden birisi yetişir; *Galium brevifolium* subsp. *brevifolium* adlı Sünnetlikotu, Selçuk kalesini kendisine yurt edinmiştir.

Sadece Efes antik kentinde değil, İzmir'in diğer antik kentlerinde de endemik bitkilere rastlamak mümkündür. İzmir deyince akla gelen diğer önemli antik kent Bergama'dır. Sağlık tanrısı Asklepios'un kentidir Bergama. Sağlık tanrısı için kurulu olan Sağlık merkezinin (Asklepieion) kapısında "Ölüm buraya giremez" denilmektedir. Ne kadar cesurca bir tavır, ölüme bile meydan okuyan, bilgiden ve bilimden güç alan bir davranış şekli. Herkes Bergama'daki sağlık merkezini termal sular ile özdeşleştirir. Sadece suyla tedavi olmak mümkün olamayacağına, suya dayanarak Ölüm Tanrısı Hades'e meydan okunamayacağına göre mutlaka bir bildiği vardı Bergamalı sağlıkçıların. Ilıcalarının dışında başka bir silahlarının da olması gerekir. Yoksa sudan bahanelerle Hades gibi korkutucu bir tanrıya bu kadar cesurca karşı çıkamazlardı. Yörenin tıbbi bitkilerinden de yararlanmış olmalılar. Bu tıbbi bitkilerden biri endemik olarak Bergama antik kentinin 400 metre yükseltideki Akropolü'nde yetişir; *Allium proponticum* (Marmara Denizi Yabani Soğanı) ismi verilen bitkimiz tıbbi potansiyeli olan bitkilerdendir. Ayrıca Bergama'nın Kozak Yaylasında yetişen endemik ballıbaba *(Lamium* ***pisidicum****)* da tıbbi potansiyele sahip bitkilerdendir. Yine Bergama'da yetişen endemik Bozdağ dağçayı *Stachys* ***tmolea*** (Tmolos=Bozdağ) günümüzde hem çay olarak içilir, hem de soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.[19]

Bergama Asklepios Sağlık Merkezinde hastalara su ve güzel koku gibi doğal unsurlarla tedaviler uygulanmaktaydı. Bergama'nın biraz güneyinde Bozdağ olarak bilinen görkemli dağın eteklerinde şirin bir kasabamız vardır, Birgi derler bu şirin kasabamıza. Burada yetişen bitkilerden biri sizlerin çok iyi bildiğiniz lavantanın nadir bir türüdür: *Lavandula stoechas subsp.* ***cariensis*** (Karya lavantası).[10] Bu bitkiden uçucu yağ elde edilir, lavanta kokusunun kaynağıdır bu bitki. Antik çağın Bergamalı sağlıkçıları bu bitkiden elde ettikleri güzel kokularla hastalara şifa dağıtmış olsa gerektir. Zira günümüzde bu lavanta çeşidi yöre halkı tarafından kalp, ülser, tansiyon, parkinson gibi ondan fazla hastalığın tedavisinde kullanılmaktadır. Yine İzmir yöresi endemik bitkilerinden *Achillea nobilis* subsp. ***sipylea*** (Sipil civanperçemi) basur, idrar yolları iltihabı ve sindirim sorunları, *Arum balansanum* (Yılanyastığı) basur, *Cyclamen mirabile* (siklamen) kadın kısırlığı, *Euphorbia anacampseros* subsp. *anacampseros* (Sütleğen) yara tedavisi, *Heracleum platytaenium* (Tavşancılotu) epilepsi ve gastrit, *Thymus zygioides var.*

Campanula ***ephesia*** (Efes çançiçeği)

lycaonicus (Kekik) nefes darlığı, bronşit, boğaz enfeksiyonu, *Tripleurspermum conoclinium* (Akpapatya) ise öksürüğün tedavisinde halk ilacı olarak kullanılır.[15, 16, 17, 18, 20, 21] Ancak endemik bitkilerden biri vardır ki gerek Efes antik kenti içinde yetişmesi, gerek yörenin en önemli dağı Sipil'den adını alması ve gerekse hem tıbbi hem de başka amaçlarla geniş bir kullanımı olması onu çok özel kılmaktadır: *Origanum* ***sipyleum*** olarak adlandırılan, yöresel olarak "bayırçayı, güveyotu" ve "kekik" gibi adlar verilen bu bitki yiyecekleri güvelerden koruma amacıyla kullanıldığından "güveyotu" olarak adlandırılmış olup ayrıca hayvan yaralarının tedavisi, idrar artırıcı, hazmı kolaylaştırıcı, ülser, eklem ve bel hastalıklarının tedavisi, kolesterol ve şeker düşürücü, diş sağlığı, uyku bozukluğu rahatsızlıklar gibi halk kullanımlarına sahiptir. Tabii ki bu uygulamalar bilimsel açıdan teyit edilmemiş halk tıbbı kullanımlarına konu olur. Halk tıbbı uygulamaları, bilimsel tıbbi uygulama potansiyeli konusunda da ipucu verebilmektedir. Nitekim *Origanum* ***sipyleum*** üzerinde yapılan bilimsel incelemelerde bitkinin verem mikrobuna karşı etkili olduğu tespit edilmiştir.[14] Bu bitkinin ayrıca yemeklerde baharat olarak da kullanıldığını hesaba kattığımızda günümüz ve antik İzmir insanının gözbebeği olan bir endemik tür olduğu açıkça ortaya çıkar. Hatta sırf "keyif" amaçlı bu bitkinin çayının içildiği de bilinmektedir. Nitekim bitkinin bilimsel cins adı olan "*Origanum*"un Türkçe karşılığı "Dağların neşesi"dir. Hele bu neşe endemik ise, değmeyin keyfimize!

Her derde deva *Origanum sipyleum*.

Bergama krallarının botanik bilimine yoğun bir ilgisinin olduğu da bilinmektedir. Özellikle son kral III. Attalos'un botanik alanına ilgisi üst düzeylerdeydi. Bu kral, zamanının çoğunu kurduğu botanik bahçesinde geçirir, dostlarına özellikle toksik özellikleri olan ilginç bitkiler gönderirdi. Bu kral bitkiler üzerine kitaplar yazmış, botanik ve tıp alanında otorite olarak görülmüştür. Farmakoloji ve toksikoloji (Zehirbilim) alanında araştırmaları uzun yıllar konuşulmuştur.[11] Antik çağlarda Bergama kütüphanesinde 200.000 dolayında kitap bulunduğu bilinmekteydi. Bu kitapların önemli bir kısmının botanik kitabı olduğunu kolayca tahmin edebiliriz. Zira tedavide kullanılan, krallarının da ilgi alanına giren bir konuda ve kitap kurtlarıyla dolu bir kentte botanik kitaplarının özel bir yeri olmalıdır. Bu yazıyı okuduktan sonra büyük kentlerimizin kitabevlerine veya kütüphanelerine uğrayın, Türkiye'nin özgün (endemik) bitkilerini tanıtan Türkçe kaç kitap bulabilirsiniz? Çoğunda hiç bulamayacaksınız. İşte Bergama Uygarlığının doğadan kaynaklanan gücü… Bergama'yı ziyaret ederseniz bir gün, Akropolü'ne çıkın. Zeus Sunağının yerinde yeller estiğini göreceksiniz. Berlin'e kaçırılmıştır bulutlar devşiren Zeus'un evi. O'nu köklerinden koparmışlar, kuzey ülkelerinin sisli, soğuk, endemiksiz doğasında tutsak etmişlerdir. Tahminimizce hiç de mutlu değildir Tanrılar Tanrısı, hatta çapkınlık bile yapamıyordur oralarda. Anadolu'nun güzel insanları! Kudretli Zeus'u bile tutsak eden sömürgecilere dikkat edin, kültürel değerlerini yağmalayan bu zihniyetin senin endemik bitkilerinde de gözü vardır.

YOK OLMA TEHLİKESİ ALTINDAKİ ENDEMİKLER

İzmir'in 200 dolayındaki endemik bitkisinden 14'ü çok dar alanlarda yetişen, yok olma tehlikesi altındaki türlerdir. Bu bitkilerden bir bölümü İzmir kent merkezi ve çeperlerinde yapılaşmaya karşı yaşam savaşı vermekte, bir kısmı ise dağların doruklarında yine insan baskısına karşı koymaya çalışmaktadır. Dağlardaki endemik bitkiler yoğun otlatmanın yanı sıra yol yapımı, kayak tesisi (Bozdağ) gibi bayındırlık faaliyetlerinin tehdidi altındadır. Bir kısmı ise Bozdağ dağçayında (*Sideritis* ***tmolea***) olduğu gibi, halkın çay amacıyla toplanması nedeniyle tahrip edilebilmektedir. İzmir'in yok olma tehlikesi altındaki endemik bitkilerinin dördünün Bozdağ'daki kayak tesislerinin tehdidi altında olması, turizm faaliyetlerinin doğaya verebileceği zararları göstermesi açısından ibret vericidir. Eğer Bozdağ endemiklerini yok edecek ise kayak tesisi kurulmasının da bir anlamı yoktur. Kayak, dünyanın başka yerlerinde de yapılabilir, ancak Bozdağ'a özgü bitkiler başka hiçbir coğrafyada yoktur. Bozdağ'ı Bozdağ yapan kayak pistleri değil, bu dağa özgü, hatta bilimsel adını da ondan alan nadir endemik bitkileridir. İzmir'in diğer bir endemik bitkisi olan kaya sığırkuyruğunun (*Verbascum rupicola*) ağaçlandırma çalışmaları kapsamında yaşam alanı olan kayaların tahrip edilmesi suretiyle yaşamının tehlikeye girmesi, bu faaliyetlerin nasıl dikkatli yapılması gerektiğinin de dersi niteliğindedir. Bazen kayalık alanlar, ormanlık alanlardan biyolojik açıdan daha değerlidir; biyolojik zenginlik sadece ormanda bulunmaz, sizin çıplak, kayalık ve değersiz olarak algıladığınız alanlarda çok nadir bitkiler yetişiyor olabilir. Ağaçlandırma iyidir hoştur da nadir bitkileri ortadan kaldıran ağaçlandırma, kaş yapayım derken göz çıkarmadır.

DİPNOTLAR

1) Pavel Dolukhanov (Çev: Suavi Aydın), *Eski Ortadoğuda Çevre ve Etnik Yapı*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998
2) Hasan Tahsin Uçankuş, *Bir İnsan ve Uygarlık Bilimi: Arkeoloji*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000
3) Evelyn Reed (Çev: Şemsa Yeğin), *Kadının Evrimi, Anaerkil Klandan Ataerkil Aileye*, Payel Yayınları, 2. Basım, İstanbul 1994
4) Aydın Engin, "Kar Tutsağı Bir Egeli", *Cumhuriyet* Gazetesi, 06.01.2002
5) Bilge Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İnkılap Kitabevi, 1993, İstanbul
6) Bilge Umar, *İonia*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2001
7) Mehmet Yaşar Ünal, *Anadolu Anatanrıçası Kibele,* Öteki Matbaası, Ankara, 2001
8) C.A.J. Kreutz, *Die Orchideen der Türkei*, B.J. Seckel, Netherland, Raalte, 1998
9) Münir Öztürk, Özcan Seçmen, Yusuf Gemici, Güven Görk, *Ege Bölgesi Bitki Örtüsü*, İzmir, 1990
10) Turhan Baytop, *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Yayın No: 578, Ankara, 1997
11) David Magie (Çev: N. Başgelen-Ö. Çapar), *Anadolu'da Romalılar (Attalos'un Vasiyeti)*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001
12) Tuna Ekim, Mehmet Koyuncu, Mecit Vural, Hayri Duman, Zeki Aytaç, Nezaket Adıgüzel; *Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı (Eğrelti ve Tohumlu Bitkiler);* Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Van 100. Yıl Üniversitesi, Ankara, 2000
13) DAVİS, P.H., *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Edinburg at the University Press,1969
14) Tulin Aşun, Gülendam Tümern, Fatih Satıl, Seyma Modanlıoğlu, Onur Yalçın; "Antimycobacterial Activity Some Different Lamiaceae and Other Phenolic Compounds
15) G. Bulut, E. Tuzlacı, "Folk Medicinal Plants of Bayramiç (Çanakkale-Turkey) *İÜ Ecz. Fak. Mec*, 40(2008-2009)
16) Gülin Gürhan, Nurten Ezer; "Halk Arasında Hemoroit Tedavisinde Kullanılan Bitkiler", *Hacettepe Ünv. Eczacılık Fakültesi Dergisi*, Sayı, 1, Ocak2004
17) F. Ertuğ, D. Tümen,A. Çelik, T. Dirmenci; "Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırması", *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, 2/2004
18) Gülay Ecevit-Genç, "Anatomical, micromorphological and palynological studies on Turksh endemic *H. platytaenim*", *İstanbul Ünv. Ecz. Fak. Dergisi,* 44(2), 2014
19) Onur Koyuncu, Ö. Koray Yaylacı, Derviş Öztürk, İsmühan Potoğlu Erkara, Filiz Savaroğlu, Özge Akcoşkun, Murat Ardıç; "Osmaneli (Bilecik) ve Çevresinde Doğal Olarak Yayılış Gösteren Lamiaceae taksonlarının risk kategorileri ve etnobotanik özellikleri", biodicon, 3/3 (2010)
20) Hüseyin Fakir, Mehmet Korkmaz, Bilgin Güller: "Medicinal Diversity of Western Mediterennean Region in Turkey", *JABS, Journal of Applied Biological Sciences* 3(2), 2009
21) Galip Akaydın, Işıl Şimşek, Zekiye Ceren Arıtuluk, Erdem Yeşilada, "An ethnobotanical survey in selected towns of the Mediterranean subregion" *Turkish Journal of Botany*, 37, 2013.

Zengin Tarih

Çocuklarınızı bekleyen hayal kahmanlarının evi

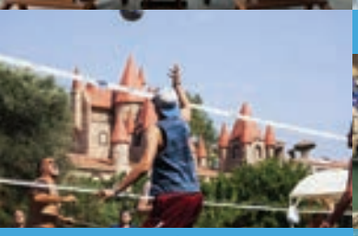

Sınırsız Spor İmkanları

Leziz Yemekler

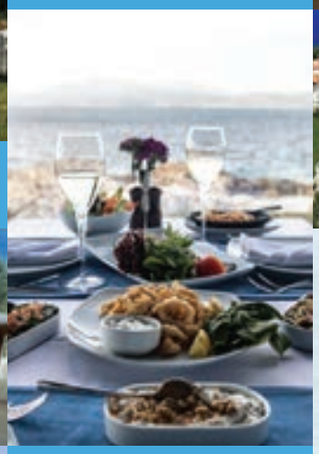

Dokunulmamış Doğa

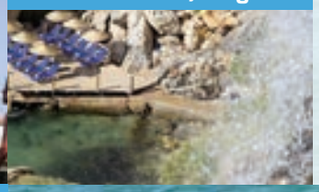

Berrak Ege Denizi

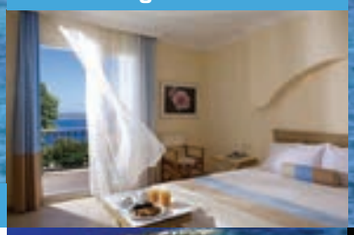

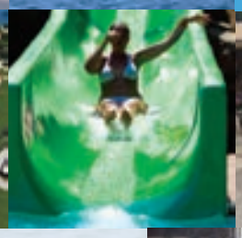

CLUB RESORT ATLANTIS
SIĞACIK

maya
BISTRO·HOTEL·BEACH

Maya Beach Club

Canlı müziğimiz.

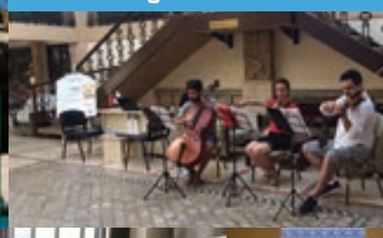

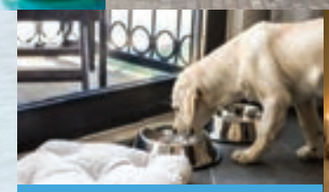

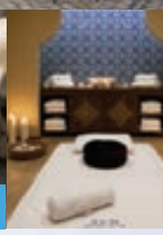

Hayvan dostu odalar

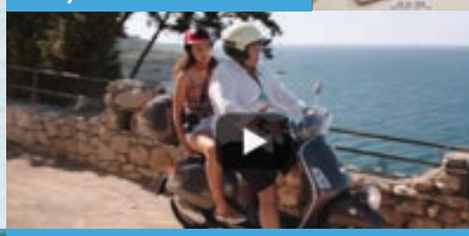

"Sinema hayattır. Hayat da sinema"
Sinema gibi bir tatil için
Club Resort Atlantis, Sığacık

Bilgi ve rezervasyon için

444 29 15

Whatsapp **0543 730 17 36**

www.neptunclubhotels.com

teos ormancı tatil köyü

Bir ada, bir oda

Hıdırlık Mahallesi Tuzla Caddesi No: 83 Seferihisar / İZMİR
Tel: +90 232 748 7474 Gsm: +90 544 748 7077
Facebook/Teosormanci instagram/Teosormanci www.teosormanci.com.tr